קונטרס

הבינוני

פרשת
וישלח
תשפ"ז

שנה ט'
חוברת ט'
גליון 443

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליט"א

הבינוני
שיעורי הרב שמעון שפיצער שליט"א

הבינני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליט"א

לתרומות וזכויות בהפצת הגליון
ושיעורי הבינני, צרו קשר עם 'מכון
הבינני': 718.387.1122 או במייל:
info@machonhavineini.com

לקבלת הגליון וקונטרס הבינני המלא,
או לקבלת השיעורים, שלחו מייל:
info@machonhavineini.com

קו עדכונים לשיעורים, פארברענג
ליל שישי, ומעמדים מיוחדים בא"י.
073-347-8404

א"י	072.257.7726
ארה"ב	718.686.8300
בריטניה	0333.070.6585
בלגיה	0480.20.1618

עימוד
נחמן אייזנבאך
(+972) 053-3153-305

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור שנ"ד

יום שלישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ז

לפתח את היכולת לצאת מהעולם הפרטי ..... ה

ערך עצמי כבסיס לשלימות | ויהיה מתענג בטובה | סלף בה שבר ברוח | נפש בריאה קרובה למקורה | אין לאדם צורה אלא בתפילה | היכולת לבקש כחלק מבריאות הנפש | אין הנאה בלי יכולת להודות | בלי הודאה הטוב בורח | ועל הכל אנחנו מודים לך | תפילה היא לא בקשה בלבד | הזכות להיות בריאים בנפש | שבח יקר וגדולה וכבוד | חלקיק קטן מתוך בריאה ענקית | תיקון הראייה על ידי הרחבתה | האדם הוא כמו גרגיר אבק | יש עולם יפה ושליו | המוח והלב מתעוררים לתחיה | יציאה מהקונכיה כתרופה למתח ודאגה | נסיונם של המפורסמים | חדל לחיות חיי הישרדות | כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך | חיים טבעיים ומשוחררים | חיבור לבריאה ויציאה מבדידות | שייכות למשפחה גדולה | פלאי הבריאה משכחים את הצרות | טיסה אל מחוץ לאטמוספרה

יום רביעי פרשת ויצא ח' כסלו תשפ"ז

מהלך שמקל על אתגרי החיים ..... יט

לאן נעלם מצוקתו של יעקב? | שתי דרכים של התמודדות | משהו גדול קורה עכשיו | הצרה חולפת מעל פניו | אני נמצא כאן בשביל שליחות | כנראה שהשליחות עוד לא נגמרה | סיפור גדול של הצלחה | בחירה בין גן עדן לגיהנום | סבלו של בעל הרצון | המשלח מכיר את האתגרים | מעשה בשליח שעשה שליחותו | השליחות מתבהרת תוך כדי הליכה | ישיבה למצוינים בכפוף למשלח | אכזבות בשידוכים - האומנם? | מפעל החיים לא קרס | כגמול עלי אמו | אין צורך להבהל

מדור שבת קודש

יום חמישי פרשת ויצא ט' כסלו תשפ"ז

ההרגשה הפנימית שעושה את השבת - חלק א ..... כט

שבת לשבת עדיין אין לי | שכרך רב, אבל מה עם העיקר? | פתרון לכל הקשיים השבתיים | שביעות רצון עמוקה מהבריאה | האומנם מדובר בפשיטת רגל? | ישבעו ויתענגו מטובך | לא יודעים שיש גן עדן | חייבים להכיר את המטרה | שביעות רצון בלי סיוע חיצוני | בשבת אפשר לנשום לרווחה | עדיין אני מרוצה מהבריאה | מזמור שיר חנוכת הבית | לא כל המשתתפים שמחים | שמחתכם היא שמחתי | דירה נאה מרחיבה דעתו | הוצאת הכוחות אל הפועל

יום ראשון פרשת וישלח י"ב כסלו תשפ"ז

פיתוח ההרגשים של הודאה ושבח לסוגיהם ..... **לט**

רכישת מומחיות באומנות ההודאה | הנסיון מפתח חוש פנימי | אבחנה מוזיקלית רגשית | סגנונות רבים של הודאה | היכולת להודות ללא שיתוף | למה אתה בוכה בחופה? | התמדה והתנסות מעשית | מומחיות מצריכה השקעה רצינית | עצה ראשונה - חידוש עקבי בהודאה | חידוש מביא התפעלות | עצה שניה - להפסיק לחשוב על עצמך | אדם המרוכז בעצמו אינו יכול ליהנות | העיסוק בעצמי נועל את הדלת | כל היום חושבים על סגולות | תוציא את עצמך מהתמונה | הקושי של בעל הזהות ההרוסה | היכן ההתפעלות מפלאי הבריאה? | קשר נקי ללא התערבות זרים | בן הלומד אצל אביו מגיד שיעור | אתה כה נפלא, אבל...

יום שני פרשת וישלח י"ג כסלו תשפ"ז

שבח והודאה עם חיבור רגשי ..... **מט**

שבח יוצר משיכה | המעלות צפות בזכרון | כיצד מרקדין לפני הכלה | טעם האיסור לשבח את הגוי | מצוה לשבח את הצדיקים | הרה"ק מרוז'ין הקדים את ספר הסיפורים | כשהאדם חשוף לכל הצרות שבעולם | כצאן לטבח יובל | אפשר לבחור ממה להתפעל | סכנתו של מי שפתוח לקבל | משבחים את רשב"י | לא מאבדים הכל בגלל כמה רקובים | הודאה היא מדה נעימה | הרגש הנעים של תלות בהקב"ה | הנעימות של קימה בזמן | הקשר ההרסני עם הרגשות הכואבים | פיתוח נעימות הבטחון | ההנאה מההודאה בחוסר אונים | מהרה יבנה בית המקדש

מדור אור החיים הק'

ליל שישי פרשת וישלח י"ד כסלו תשפ"ג

הודאה מיוחדת על שמירת בה יד ה' ..... **נט**

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת | כי הוציא בולעו מפיו | מה לכהן בבית הקברות? | נחמה שלימה כיצד? | מעז יצא מתוק | החסר נשלם מעצמו | אין הדבר תלוי באורך או בקושי | חותם היוצר ביצירתו

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת וישלח י"ד כסלו תשפ"ג

הודאה מושלמת על מצב בלתי מושלם ..... **סג**

והוא צולע על יריכו | דן את מצבו ביחס לאחרים | ברוך ה' שהציל נפשי | שמש צדקה ומרפא בכנפיה | החסרון זהו השלימות | לא סטירה ולא סתירה

ליל שישי פרשת וישלח יד כסלו תשפ"ג

לב נשבר - מתנה שאין דומה לה ..... **סו**

והאלוקים יבקש את נרדף | לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה | תפילת הממתינים עד בוש | צדיק מושל יראת אלוקים | צדיק ה' בכל דרכיו

מדור אמונה ובטחון

שיעור שנ"ד

נדבת הר"ר **מרדכי בעק** הי"ו
לרגל אירוסי בנו למז"ט

נודב לזכות
יצחק שלום בן חנה

יום שלישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ז

לפתח את היכולת לצאת מהעולם הפרטי

ערך עצמי כבסיס לשלימות

בתקופה האחרונה למדנו שמצות הבטחון בה' צריכה להתקיים בשעת קיום כל אחת ממצוות השם. **על האדם לקיים את כל המצוות לשם שמים בלבד, ולא כדי לרצות אחרים.** גם במצוות הנעשות יחד עם אחרים, שגדרן הוא לשמח את הזולת או להוכיחו, **עליו לעשותן רק מחמת גדרי המצוה, ולא כדי לרצות את הבריות או למצוא חן בעיניהם.** שכן **הרצון למצוא חן בעיני אחרים הוא ההיפך הגמור של בטחון, משום שהוא נובע מההרגשה של האדם שהוא זקוק לאחרים.**

ומענין לענין באותו ענין, עברנו לדבר על ענין **הערך העצמי.** שאם **האדם בנוי כראוי ומרגיש את גדלותו האמיתית מצד מהותו ונשמתו, אין לו צורך לרצות אחרים.** למדנו כמה דרכים להגיע לכך. ברור אפוא ש**על האדם להשקיע רבות בבריאות נפשו ובהרגשת ערכו העצמי האמיתי.** כך **יוכל לעבוד את ה' עבודה תמה יותר ולהסתכל על דברים במבט נכון יותר, וכל התורה והמצוות שלו יהיו שלימות יותר.**

ויהיה מתענג בטובה

נרחיב אפוא בעוד צד של ענין זה. **הרמח"ל** פותח את ספרו **'דעת תבונות'** בדומה לפתיחת ספרו **'מסילת ישרים'**, אך בהרחבה יתרה, וזה יכול לשמש כפתיחה נאה לעניין זה. **הרמח"ל** כותב שם כך:

"אמר השכל: היסוד הראשון שעליו עומד כל הבנין (היינו כל העבודה של תרי"ג המצוות והשגה ודביקות) הוא **שרצה הרצון העליון שיהיה האדם משלים את עצמו ואת כל הנברא בשבילו, וזה עצמו יהיה זכותו ושכרו.** זכותו - לפי שנמצא ש**הוא מתעסק ויגע להשיגה שלימות הזה,** וכשישיגהו, יהיה נהנה רק מיגיע כפיו וחלקו מכל עמלו. **שכרו** - שהרי **סוף סוף הוא יהיה המושלם, ויהיה מתענג בטובה לנצח נצחים".**

שימו לב למילים: **הקב"ה רצה שתשלים את עצמך**. זהו היסוד. והשכר הנפלא ביותר על כך הוא **שבכל שאתה שלם יותר, כך חייך מלאים עונג ואור, ויש לך הכל**. זה גופא שאתה משלים את עצמך - **יהיה שכרך**, כי **תתענג בטובה לנצח נצחים**.

נשתמש בדברים אלו כפתיחה לשיעורנו. האדם משלים את עצמו, **וראשיתה של ההשלמה היא שדעתו מיושבת עליו**. למשל, בענין הערך העצמי: יש בו **ענוה נכונה, שמחה נכונה, רצון נכון להטיב לאחרים. מבנה נפשו עומד על מכונו**. הקב"ה הרי ברא את האדם כדי שיהיו בו מדותיו יתברך: שיהיה **איש של חסד, ושיהיה לו מבט נכון ותורני על כל דבר**. וככל שהאדם בונה דברים אלו בצורה נכונה יותר, **השכר הראשון שהוא זוכה לו הוא שהוא מתחיל להתענג בטובה**.

אין צורך להאריך בכך **שאדם ממורמר וכועס הוא הראשון להפסיד מכך. נפשו אינה פועלת כתיקונה, והיא התרחקה מן השלימות**. הרמח"ל מציג זאת כך: הקב"ה כביכול פונה אל האדם ואומר לו: "לא בראתי אותך כשכל אלה כבר בידך, משום שרציתי שתקנה אותם ביגיעתך. אך **אם תקנה אותם, זה עצמו יהיה שכרך, שכן תתענג בטובה**".

סלף בה שבר ברוח

לשון נפלא כתב הרה"ק **רבי מרדכי יוסף מאיזביצא** זיע"א בספרו **'מי השילוח'** (ח"א בליקוטים). **במשלי** כתוב (טו, ד): 'מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ חַיִּים וְסֶלֶף בָּהּ שֶׁבֶר בְּרוּחַ'. פשוטו של מקרא הוא **שכאשר האדם שומר על לשון רכה ונקייה, הוא דבוק בעץ החיים**. ואם הוא מעוות את לשונו ואינו מדבר כפי שראוי, **הדבר נובע משבר פנימי ששורשו ברוח האדם**. כך מפרש שם **המלבי"ם**. אין הבעיה בדיבור עצמו, בוודאי שלא. האדם פשוט אומר את מה שהוא חושב ומבטא את מה שהוא מרגיש. אלא **"שרוחו נשבר ויש בו חולי ואינו שלם"**.

אמור מעתה: **אם ברצונך לתקן, אל תתחיל במערכה על הדיבור. תתקן את הנפש וממילא יתוקן הכל**. זה מה ששלמה המלך מלמד אותנו.

על כך ממשיל הרה"ק מאיזביצא מעשה בשני אנשים, ראובן ושמעון, שנסעו עם סחורה לשוק למכור. בסוף יום השוק שאל ראובן את שמעון: "כמה הרווחת?" השיב לו שמעון: "אלף רובל". שאל אותו ראובן: "כיצד יתכן? הרי אני מכרתי יותר ממך, ואיך יצאת אתה עם רווח כה גדול ואני יצאתי בלא כלום?"

השיב לו שמעון: "לא כאן היתה הבעיה שלך. הבעיה שלך היתה בעיר, שם קנית את הסחורה במחיר יקר מאוד. כאן מכרת את הסחורה לפי שוויה האמיתי, אך כשקנית אותה רימו אותך, ושילמת עליה מחיר מופרז".

כך הוא הענין **בדברי תורה**. הם 'מרפא לשון עץ חיים', **הם מרפאים את כל חסרונותיו של האדם**. ואם האדם רואה 'סלף בה', כלומר **שהוא לומד ואינו רואה שום רווח אלא נשאר מעוות כמקודם**, התשובה היא שיש לו 'שבר ברוח', היינו **שברוח החיים שבמוחו ובלבו, שם יש לו חסרונות בתולדה** ואינו מתקנם, ולכן דברי התורה אינם מועילים לו. **על כן צריך האדם בראש ובראשונה לרפא את נפשו באמצעות המחשבות היסודיות ואז יוכל כל הבנין לעמוד עליו**.

נפש בריאה קרובה למקורה

דוד המלך אומר **בתהלים** (יט, ח-ט): "תורת ה' תמימה משיבת נפש, עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, פיקודי ה' ישרים משמחי לב,

מצות ה' ברא מאירת עיניים". **כשהאדם בנוי ישר, אף שעדיין לא השלים את כל הדברים, התורה תתן לו הכל.** אך אם האדם מבקש בה את ההיפך, אין הדבר כן.

זוהי כוונת רבינו המחבר באזהרתו לעשות את המצוות מחמת הסיבות הנכונות. אדם שבור ורצוץ, שמרגיש שאינו שווה כלום, וסבור שאם אנשים יראו שיש לו כך וכך ירגיש טוב יותר, **הרי הוא לומד את התורה כדי לבנות את עקמומיותו.** וגם לכך יש בכח התורה, שהרי היא יכולה להיות סם המוות למשמאילים בה. על כן **צריך האדם קודם כל לתקן את היסודות, ועליהם יוסיף תורה ותפילה ומעשים טובים.** כשרבינו המחבר אומר: **אל תעשה דברים כדי לְרַצּוֹת אחרים**, כוונתו בעצם: **תלמד היטב את יסודות הבטחון, ואחר כך תלמד תורה כדי לבנות עליהם, התפלל כדי לבנות עליהם, וכן הלאה.**

אכן, **כל התורה והמצוות בונות את נפש האדם**, כלומר, **הן מגלות את האלוקות שבנשמה.** כשמדברים על 'נפש בריאה', יש הסבורים שהכוונה לנפש בריאה על פי הפסיכולוגיה, אך אין הדבר כן. **'נפש בריאה'** פירושה **נפש שהיא כפי שהקב"ה ברא אותה, הקרובה יותר למקור שממנו באה.** היא אוהבת לחייך אל הזולת, אינה צריכה להשיב בצעקה ואינה צריכה לְרַצּוֹת את הבריות. ונפש כזו יכולה להיבנות על ידי התורה והמצוות.

אין לאדם צורה אלא בתפילה

כעת נראה **שיש חלק בתפילה שבכוחו לפעול זאת באדם, אך רוב רובם של בני האדם אינם מנצלים אותו.** אם נתבונן נראה שזה יכול לבנות את האדם ממקומות שלא חשבנו עליהם. כתב **רבינו יהושע אבן שועיב**[א] **בדרשותיו** (פרשת שמיני): "**האדם אינו נקרא אדם ואין לו צורה אלא בשעת התפילה**". בשעה שהאדם מתפלל, יש לו צורת אדם. **כשאתה רואה אותו בשעת התפילה - אתה רואה אדם**, כשאתה רואה אותו שלא בשעת התפילה - אתה רואה רק שמונים או שבעים אחוז מהאדם.

הדבר צריך ביאור שהרי לכאורה בשעה שהאדם מתפלל הוא שקוע בחסרונו. כשהוא מודה, אפשר אולי להבין שיש לו צורת אדם, אך לא כשהוא מבקש.

נחזור אפוא על היסודות, כדי שנוכל להתקדם הלאה. כבר למדנו פעמים רבות את דברי **הרמב"ם** בתחילת **הלכות תפילה**, שהתפילה מורכבת משלושה חלקים: **שבח, בקשה** ו**הודאה**. כל אחד מבין שאין הקב"ה זקוק לשירות ותשבחות שלנו ואינו צריך שנודה לו. אלא ש**הוא נתן לנו דרך להשלים את עצמנו, וכשאנו מקיימים את שלושת החלקים האלה כראוי, הרי זו הדרך המועילה ביותר להשלמתנו**.

היכולת לבקש כחלק מבריאות הנפש

נפתח ב**חלק הבקשה**. אב אומר לבנו בבית הכנסת: "גש לפלוני, שיש לו טבק בכיסו ובקש ממנו את הטבק בשבילי להריח". הילד שומע, אך מתבייש: "איני יכול לבקש ממנו". אם הדבר קורה רק במקרה הזה, האב מוותר לו ומסיח את דעתו מן הענין. אבל אם הוא רואה שהדבר חוזר שוב ושוב, ושהילד חושש ומתבייש מכל בקשה קטנה, הוא מחליט לעודד אותו: "ממה אתה מתבייש? גש אליו, אל תפחד".

מדוע הוא מעודד אותו לכך? משום

א. מגיד משרים בעיר טודלה שבצפון ספרד, מתלמידי הרשב"א ז"ל.

שהיכולת לבקש דבר מן הזולת היא חלק משלימות הנפש, ואדם זקוק לה כדי להיות בריא. שמא יאמר אדם: "אינני רוצה להיות מן הנהנים מאחרים..." אכן, יש דבר כזה. **חז"ל** מדברים על כך. אבל לפעמים הדבר נובע ממקום שאינו בריא. אדם כזה אינו מסוגל לבקש טובה מזולתו לעולם. הוא מתבייש, הוא חושש מהתגובה שיקבל. **וזה לא בריא, משום שבמקורה הנשמה בנויה כך שתוכל לבקש. אם אינך מסוגל לבקש, יש כאן בעיה.**

יתכן שהדבר נובע מ**גאוה**. כן, כי לא מתאים לך להראות שאתה זקוק לאחרים. חולי הנפש הוא. כן, זהו **חולי הנפש לכל דבר**. יתכן שאין זו הבושה הבריאה, ואין זה הפחד הבריא. זהו אחד מהדברים הפשוטים שכל אב, אֵם או מחנך כשישים לב לכך, ינסה לעודד את הילד להשתפר בזה וללמדו לבקש באופן בריא.

אין הנאה בלי יכולת להודות

כעת נעבור אל **חלק ההודאה**. ברור ש**ההודאה אינה רק עבודת ה', אלא גם צורך הנפש**. בשורש הדברים, **כל צורך של הנפש הוא עבודת ה'**, שהרי אין זה עולם נפרד. **הקב"ה ברא את הנפש, והדרך הבריאה ביותר עבורה היא הדרך שבה עובדים אותו.** אך נתבונן בדבר גם כפי שאיש פשוט מתבונן בו.

אפילו גוי שאינו עוסק בעבודת ה', אם רק ירצה לחיות מעט עם האמת, מבין ש**היכולת להודות היא צורך הנפש. קל וחומר יהודי.** מי שאינו מסוגל להודות, הוא אדם ש**לא פיתח את היכולת לשים לב שמישהו הטיב לו.** מאידך, היכולת להודות היא **היכולת להרגיש שמישהו התאמץ בשבילו והרצון לגמול לו**: "אני רוצה להראות לך שהיטבת עמי ושימחת את לבי, ואינני מניח לגאווה, לבושה או לעצלות למנוע אותי מכך".

אין זה נובע מנימוס, שהרי הנימוס אינו צורך של הנפש. אביו אומר לו: "אמור תודה". או הוא עצמו, כשכבר התבגר, אומר לעצמו: "אני חייב לומר לו תודה". לא כן הוא! **הוא רוצה לגמול לחברו, משום שהוא רוצה להראות לו שגרם לו הנאה.** "**טוב לי כשאני יכול לומר לך שהייתי זקוק לעזרה, ואתה עזרת לי**". האדם **אינו יכול ליהנות מן הטוב אם אינו מסוגל להודות.**

חוסר היכולת להודות הוא שבר בנפש.

בלי הודאה הטוב בורח

הקב"ה **עשה עמנו את הטובה הגדולה ביותר שיכולה להיות, ונתן לנו מצוה לברך ברכת מודים.** העיקר הוא להתבונן - לא רק לומר. שהרי **הדיבור הוא ביטוי של מה שבלבו של האדם**, כפי שאמרנו. **ועל ידי מצוה זו האדם הולך ומבריא.** בוודאי שההודאה היא להקב"ה, אבל קודם כל צריך האדם להבין שעצם מהותו בנויה על כך שיבין מהו הדבר הזה. **ההודאה מחברת את האדם עם הטוב, וכשיבוא אליו טוב, יוכל לקיים את הקשר שלו עמו.**

תאר לעצמך שבכל פעם שמגיע אליך טוב, אתה נוגע בו, ומיד הוא בורח ממך, ואינך יכול ליהנות ממנו. **הדרך להיות מחובר לכל טוב, שהיה לך, שיש לך ושיהיה לך, היא ההודאה:** "אני מכיר בטוב הזה, אני נהנה ממנו, אני שב ומכיר בו ומתפעל ממנו עוד יותר". **ההודאה מחברת את האדם אל הטוב ואל נותן הטוב, ונמצא שזוהי דרך של התחברות אל הקב"ה.** בוודאי ש**עיקר התכלית הוא להתחבר אל הקב"ה, שהוא מקור הטוב.** אבל מי שאינו מסוגל להודות, משום שלא פיתח את היכולת, נפשו שבורה ואינה פועלת כשורה.

ועל הכל אנחנו מודים לך

הדבר דומה לאברי הגוף. הלב צריך לפעום, הכבד צריך לפעול, הכליות ואברי

העיכול צריכים לפעול. הכל צריך לפעול, ואם אחד מן האברים אינו פועל, האדם חולה. כך גם בנפש. היכולת להודות היא צורך של הנפש.

על כך אנו מודים במודים דרבנן: 'על **שאנחנו מודים לך**'. כלומר, **על היכולת להודות**. ויותר מזה פירש הרה"ק **רבי ברוך ממעזיבוז** זיע"א בנוסח של ברכת המזון "ועל הכל ה' אלוקינו אנחנו מודים לך", יותר ממה שאנו מודים לך על יציאת מצרים ועל התורה וכו', **אנו מודים לך על המתנה הנפלאה שנתת לנו, שאנו יכולים להודות לך**.

כח זה קיים בנפש, ואפילו בנפש הבעל חי הוא קיים, כמו שכתוב (ישעיה א, ג): 'ידע ... חמור אבוס בעליו'. אלא שאצלם זה בדרגה יותר נמוכה, כי אין להם דעת. **ועל זה אנו מודים, על זה שהקב"ה ברא אותנו עם היכולת המופלאה הזו**.

הקב"ה נתן לנו את התורה, ובה הוא אומר לאדם: "אעזור לך גם כשאין לך חשק, וגם כשאתה רדום וגם כשאתה ברוגז על משהו שאירע לך. אמור ברכת מודים".

אנו מתכוננים לחנוכה. אור מופלא נתגלה בעולם כשקליפת יון נמחית, ו**הדבר נעשה על ידי שהיהודי מכיר בטוב ומתפעל ממנו. הוא נכנס לעולם של עונג. מתנה נפלאה היא, וכשהאדם מנצל אותה, הוא חי חיים נעימים ומתוקים**.

ידועים דברי ה**מדרשים**[ב], שהמצוות ניתנו לנו כדי לצרף אותנו, כמו שנאמר (תהלים יח, לא): 'אמרת ה' צרופה'. והדבר מזכיר לנו את עניין 'צדיק ורע לו', כאילו 'לצרף' פירושו לייסר. אך אין הדבר כן. 'לצרף' ו'לזכך' פירושם: **הנח מעט את הגוף בצד, ותן לנשמתך להאיר החוצה**. כשמצרפים ומזקקים את הזהב, הפסולת נושרת ונשאר רק הזהב הנוצץ. **הדבר מטיב עמו ומייקר את ערכו**. וכשאומרים שהקב"ה נתן לנו את התפילה כדי לזכך אותנו, הכוונה היא **לעשות אותנו אנשים המסוגלים להודות. ודבר זה הוא שבונה את נפשותינו באופן הנכון ביותר**.

תפילה היא לא בקשה בלבד

כך הוא הדבר גם ב**חלק השבח** של התפילה. **לחלק השבח יש כח נפלא, כח אלוקי, ליטול את האדם ולרפאו ולהבריא את נפשו מן המקום הקדוש ביותר**. ומדוע אין אנשים מרבים להשתמש בדרך זו? משום שאינם יודעים מהי. כבר דיברנו על כך בעבר, וכדאי לשוב ולדבר על כך.

מפני מה נשתרש בלב האדם שתפילה פירושה לבקש מהקב"ה? הוא מבקש ובוכה, בוכה ומבקש, מבקש עוד יותר בחוזקה... התשובה היא ש**את כוחות הנפש צריך לגלות, אם אין מגלים אותם, לא יודעים שהם קיימים**.

ילד קטן יודע לבקש מיום היוולדו. כח זה מפותח אצלו מן הרגע הראשון, משום שהוא זקוק לו בשביל קיומו. כשהוא רעב, מיד הוא מתחיל לבכות. וכשהוא גדל מעט ונעשה בן שנתיים, כח הבקשה רק מתחזק אצלו. כל היום שומעים אותו: "אני רוצה", "אני צריך", "תן לי". הוא יודע היטב מהי בקשה.

לכן כשהילד נעשה בן שלוש, והמלמד רצה ללמדו מהי תפילה, אמר לו: "תפילה פירושה לבקש מהקב"ה". הילד הצליח להבין זאת לפי ערכו, משום שהוא יודע מהי בקשה. "לך לקרן זווית ובקש מהקב"ה. אמור לו שאתה רוצה את הסוכריה האדומה. אמור

ב. ראה בראשית רבה (מד, א).

לו שאתה רוצה לקבל יותר מאחיך". ואף שהתפילה כוללת שלושה חלקים, לא היה אפשר לדבר עמו אז על שני החלקים האחרים, **משום שהם כוחות נפש שצריכים להתפתח**.

וכשהוא גדל, **הוא זקוק לרחמי שמים מרובים כדי ללמוד להודות באמת**. שהרי ייתכן שגם כשהוא מודה, הוא מודה רק משום שהוא חייב, **ואינו מרגיש שום רגש פנימי**. וכשהוא מתבגר ויום אחד הוא נקלע לצרה ומישהו עוזר לו, הוא כותב לו מכתב הודאה שלם ומעטר אותו בתארים שונים. אז רואים שמשהו כבר מתחיל להתפתח אצלו, בתקווה שהדבר יחזיק מעמד גם לאחרי הנישואין.

והנה בהדרכת החתנים הוא שומע לפתע על נושא חדש ובלתי מוכר: "עליך ללמוד להכיר טובה ולהודות עליה, ולעשות זאת מתוך הנאה פנימית. 'היה לי קושי ולא הסתדרתי, ואת עזרת לי. אני רוצה לומר לך שאני מכיר בכך ומעריך אותך בשל כך".

יש מי שפירש **הפסוק** "ה' אלוקי לעולם אודך" כמעין תפילה. דוד המלך לא רק הבטיח, אלא אף התפלל: "עזור לי, פתח אצלי את היכולת, אינני רוצה לשכוח להודות על שום פרט, אני רוצה שתהיה לי תמיד היכולת להודות...".

הזכות להיות בריאים בנפש

מי שפועל להיות אדם כזה, שמודה למטיביו ומכיר להם טובה, נוהג כלפיהם בענווה, גומל להם טובה ומעריך אותם גם כשקשה לו, בוודאי יהיה אדם בריא יותר. הוא יתחיל לומר ברכת המזון כיהודי ולומר ברכת מודים כיהודי, ויהיה לו רגש לשבת קודש, ולחנוכה וכן הלאה.

וכן **אם יגש האדם לשבת, לחנוכה, למודים ולברכת המזון כיהודי, וישתמש בהם כדי לעורר את מוחו ולבו, יהיה לו יותר** שלום בית, והוא יהיה שכן טוב. מדוע? משום שיהיה אדם בריא.

מה אומרים עליו כל השכנים? "תענוג להיות במחיצתו". בכל פעם שמתעוררת בעיה, הוא בא, מפשר בין השכנים ומשרה אווירה נינוחה. הוא אדם נעים ונוח לבריות. כשמתקשרים למכריו לברר אודותיו לגבי שידוך העומד על הפרק, כולם אומרים עליו פה אחד: "בכל פעם שהתעורר סכסוך קטן, הוא תמיד יישר את ההדורים: 'בסדר גמור, יהיה כרצונך'".

זוהי בריאות הנפש. **התורה והמצוות יעזרו לאדם להגיע לכך**, אם זהו מה שהוא מבקש. **אם יקיים את התורה והמצוות באופן יסודי, הוא ייעשה אדם כזה** בענייני בין אדם לחברו. **וכל יגיעה בענייני בין אדם לחברו תעזור לו לקיים את התורה והמצוות כראוי. כך יזדכך, ויהיו לו ההרגשים הנכונים והבריאים**.

שבח יקר וגדולה וכבוד

כעת ננסה להבין מעט את **חלק השבח**. זהו החלק שבני האדם פיתחו פחות מן החלקים האחרים, ואין להם כמעט מושג מהו. לכן אינם מקיימים אותו, וממילא אין להם התועלת, האור והרפואה שהוא מביא.

אחת מהסיבות שלא פיתחו אותו היא שבין בני אדם אין הדבר מצוי כל כך. הוא קיים, אך אינו מנוצל, ולכן אין האדם יודע מהו, גם כשמדובר בשבחו של הקב"ה.

רוב התפילה היא שבח. **הרגש העיקרי הנדרש לתפילת שחרית נלבבת הוא רגש השבח**. כל פסוקי דזמרה, כל ברכת יוצר, ותשעים אחוז משמונה עשרה, שהרי כל ברכה מברכות שמונה עשרה חתימתה שבח. כך גם לאחר התפילה: אשרי ובא לציון הם

שבח, קדיש הוא שבח, שיר של יום הוא שבח, אין כאלוקינו הוא שבח, ועלינו לשבח הוא שבח.

מבנה התפילה כולו הוא מבנה של שבח, ובתוכו משולבים חלקים נוספים: חלק הקרבנות והקטורת, שהוא מענין **התשובה**, וכן חלקי **ההודאה** ו**הבקשה**.

חלקיק קטן מתוך בריאה ענקית

בדרך כלל, כשהאדם שואל את עצמו מה מועיל לו השבח, הוא אומר כך: "השבח מביא אותי להכיר שהקב"ה כל יכול, ולהכיר בטובה שהקב"ה עושה עם הבריאה, אבל אין הוא גורם לי להתפעל כל כך. העובדה שיש כוכבי אור נפלאים כל כך, לא תכסה את החוב שלי בבנק".

הוא לא חולק על כך שהקב"ה הוא כל יכול, אבל לא זה מה שמשנה את מחשבתו לגבי הדברים שבינו לבין חברו ולגבי בעיות חייו. את חלק ההודאה הוא יכול להבין, שהרי לדעתו מדובר בסגולה לקבלת שפע. ובחלק הבקשה בוודאי שהוא מוצא את עצמו. אבל חלק השבח? הוא אינו רואה כיצד נתינת השבח תשנה את מחשבתו.

אלא שכאשר הוא מתבונן מעט יותר, הוא אומר: "אכן, **השבח מביא אותי לאמונה שהכל בהשגחה פרטית ושהקב"ה כל יכול. וממילא הוא גורם לי לבטוח בו**, שהרי אם אני יודע שהוא מחיה את כולם, אני יודע שגם אותי יְחַיֶּה, שהרי גם אני נכלל בכולם".

דברים נכונים הם, ואין בהם עקמומיות. זהו האלף־בית: מעט אמונה ומעט בטחון. אבל יש **חלק גדול מן השבח שחייבים לפתח את היכולת להתפעל ממנו**. וכשהאדם זוכה, **ומשהו מתחיל להתעורר בקרבו, הוא נוגע ביסודות נפשו באופן העמוק והקדוש ביותר**.

מי שמניח למחשבתו לזרום באופן טבעי ואינו מתייגע לחשוב כפי שהתורה רוצה שיחשוב, ממילא כמעט כל מחשבותיו עוסקות רק בעצמו. מבחינתו, הוא מרכז הבריאה. ואם הוא זקוק למאמר חז"ל, יש לו את המאמר "בשבילי נברא העולם", שאותו אימץ לעצמו ומרבה להשתמש בו בכל עת. ובעיקר הוא חושב על הבעיות שלו.

היכולת להסתכל על המציאות כמות שהיא מוציאה את האדם מן הדרך הזו. פשוט להסתכל על המציאות: יש שמים ויש ארץ, יש מיליארדי בני אדם ואני אחד מהם, **יש בריאה גדולה ומושלמת ואני חלק קטן ממנה**. בדרך כלל, כשהאדם מתחיל לשמוע דברים אלו, אינו מבין מה התועלת בהם: "האם אתה רוצה ללמד אותי כאן ענווה? זה לא יעזור לי".

תיקון הראייה על ידי הרחבתה

אך אם נתבונן בכך, נראה כמה הדבר חשוב, בריא ואמיתי. כל אחד מבין ש**כאשר הוא רואה רק פרט אחד מן התמונה, ראייתו אינה נכונה**.

ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר שמי שאינו מרוצה ממשהו שקורה לו, דומה למי שמסתכל על חלק אחד מתוך פאזל ונדמה לו שהוא יודע מה הוא רואה. **ואילו היה רואה את כל התמונה**, המורכבת מאלפי חלקים, **היה מסתכל על הדבר אחרת**.

הדבר נכון גם כשלא אירע לאדם דבר. אדם מסתכל על הספרה שלוש שבשעון, אבל כל השאר מוסתר ממנו. שואלים אותו: "מה אתה רואה?" והוא עונה: "אני רואה רמז לשלושת האבות, או לתורה, נביאים וכתובים", וכיוצא בזה. אין הוא מתקרב כלל אל הדבר האמיתי, משום שאינו רואה אלא חלק קטן. אם יניחו לו לראות גם את השאר, מיד יבין שמדובר בשעון.

כך הוא גם בהסתכלות על העולם. ב**ספרים** מובא לגבי לשון הרע שגם כשהאדם מספר דבר שהוא אמת, יש בו שקר, משום שאינו מסתכל על התמונה הגדולה. **האם זה מה שמגדיר את פלוני? היית צריך לראות אותו קודם לכן ולאחר מכן**. נתקלת בו ברגע אחד של כעס, ואין לך מושג בכלל כמה הוא עבד על מדת הכעס וכמה הוא השתנה לטובה.

ראיית חלק קטן מן התמונה הוא ראייה מעוותת. אתה רואה את התמונה מעוותת, **ולעולם לא תוכל לגשת אליה באופן הנכון כל עוד אינך מרחיב את ראייתך**.

משום כך, כל אדם מיושב וחכם, יתייעץ עם כמה אנשים לפני כל החלטה חשובה. הוא יחפש אנשים בעלי ראייה רחבה, יראי שמים וישרים, ולעולם לא יחליט על פי ראייתו בלבד. ומדוע? הרי אתה יודע מה קורה אצלך יותר מכל אדם אחר! התשובה היא: "אני חייב לקבל ראייה רחבה יותר, ואותה אני יכול לקבל רק מאנשים שהם חוץ ממני. יש הרי צדדים שקשה לי לעמוד עליהם לבדי, כגון כיצד ייראה הדבר בעוד חמש שנים, ועוד דברים שלא לקחתי בחשבון. אין הכרח שאקבל בעיניים עצומות את מה שפלוני אומר לי, אבל אני שואל אותו משום שאני צריך עוד גוונים לתמונה".

כך נוהג האדם, וזה חשוב מאוד. מדוע? **משום שהאדם אינו יכול לראות את כל התמונה**. "אני רואה אותה מן הזווית שלי, ואני חייב לראות אותה מזווית נוספת. כיצד הדבר נראה מצד היהדות? האם הוא יגרום לחילול השם?" **את זה האדם אינו יכול לדעת בעצמו. והרי צריך האדם להיזהר מאוד שלא יתחלל שם שמים על ידו**.

ויש שהאדם מצטדק ואומר: "אני והקב"ה מכירים את העבירות שלי, 'אתה יודע לאולתי ואשמותי ממך לא נכחדו', אינני ירא שמים כל כך, ולכן אין זה חילול השם גדול כל כך...".

טעות היא בידך! אתה נכשל באחד הדברים החמורים ביותר בגלל ענוותנותך הפסולה. אתה נכשל בדבר חמור כל כך, שכמעט אין עליו תשובה. **עליך אפוא לדעת כיצד אחרים מסתכלים עליך**. שהרי אם אנשים שמעריכים אותך רואים אותך עושה דברים שאינם ראויים, שם שמים מתחלל על ידך, ואינך יכול לדעת זאת עד שתשאל אחרים. **אתה זקוק לראייה רחבה. היא נחוצה לך למען היהדות, הישרות והאמת, וכדי לגשת לדברים באופן יסודי יותר**.

האדם הוא כמו גרגיר אבק

כשאתה משבח, אתה זוכה לראייה רחבה. אכן, יש כוכבים, ועליך לעסוק בהם מדי יום.

יודע אתה מדוע אינך מתפעל מן הפסוק "הללוהו כל כוכבי אור"? ומדוע אינך מתפעל מן הפסוק "מונה מספר לכוכבים"? **משום שאתה חושב שאין הדבר נוגע אליך**... "'הרופא לשבורי לב', אולי באמת נוגע אלי. אבל 'מונה מספר לכוכבים'?! מה לי ולזה? ייתכן שיש אנשים המתעניינים באסטרונומיה, אבל לא אני".

זו טעות גמורה! **הקב"ה ברא את הכוכבים בשבילך, והדבר נוגע אליך מדי יום ביומו**. אתה אומר זאת בערבית ואתה אומר זאת בשחרית, **וכך אתה רואה מעט כמה קטן אתה**.

בימינו נתן הקב"ה בידי בני האדם טלסקופים משוכללים ושאר אמצעים, כדי לראות דרכם חלק ממרחבי החלל האינסופיים: צבאות השמים, השמשות והכוכבים שאין להם סוף. **כל זאת כדי לראות כמה קטן עולמנו לעומת כל מה שקיים**

בבריאה, וכיצד הכל סובב בסדר מופתי על ידי הבורא. ואז כשאתה שומע שאברהם אבינו אמר "ואנכי עפר ואפר", אתה מתחבר לזה. **אתה מבין שאינך אפילו נקודה קטנה. נכון יותר לומר שאתה גרגיר אבק שאינו נראה.**

אם ברצונך להכיר מעט את המציאות, דע לך שלא תוכל להכיר אפילו את המציאות שלך כל עוד אתה נשאר בתוך קופסה קטנה, לבדך עם עצמך. **לא תבין אפילו מה עובר עליך, ולא תוכל להבין כיצד הקב"ה מתנהג עמך.** שום דבר לא תבין, **והכל משום שאינך רואה את התמונה הרחבה.**

יש עולם יפה ושליו

אכן, **כשהאדם רואה את יופי הבריאה, את שלימותה ואת הטוב שבה, הדבר הראשון שהוא אומר לעצמו הוא: "הבריאה נפלאה ומושלמת כל כך!"** היופי מרהיב עד מאוד. ראה את השמים התכולים, את הדשא הירוק ואת העצים המתנועעים. האזן לקול גלי הים המתנפצים. **אתה חווה את הטבתו של הקב"ה, ואתה רואה כיצד הכל תוכנן בסדר מדויק וקפדני על ידי בורא מטיב.**

הדברים האלה גורמים לך להכיר בכך מה מתרחש באמת. מישהו שואל אותך: "מה קורה?", ואתה עונה: "זה מה שקורה: **יש כאן עולם יפה, המנוהל על ידי בורא טוב ומטיב".**

אדם נמצא בנופש ויושב על כסא עם גמרא. מולו עצים גדושים בעלים ירוקים, ומעליו ציפורים עפות בלהקות. מתקשר אליו מישהו ושואל: "מה נשמע? מה קורה?" אם הוא חי בעולם מצומצם ואווילי, הוא יכול גם יכול לנצל זאת לרעה. הוא יכול לומר לחברו בתקווה לעורר בו קנאה: "אילו ראית! אינך יודע מה אתה מפסיד. אני עומד עכשיו בפסגת ההר, ואתה תקוע בביתך, ואם כן אני שווה משהו...".

אכן כן, אם האדם נשאר כלוא בהשגתו המצומצמת, הוא יכול לעמוד על הר גבוה ולחשוב על חבריו, לצלם את עצמו ולשלוח להם כדי שכולם יראו כמה גדול הוא. אבל אם הוא רוצה להוציא את עצמו מאותו צמצום, כששואלים אותו מה קורה, הוא עונה: "אני רואה כאן בריאה נפלאה".

המוח והלב מתעוררים לתחיה

התועלת הראשונה היא ש**מחשבת האדם מתעוררת להיות פרה ורבה, וכוחות הנפש הטבעיים מתעוררים לתחיה.** אדם המתפעל מתוך ראייה רחבה, כשיראה מולו בעל חי מתייסר, יגש אליו, יתן לו פרוסת לחם ויגיש לו מים לשתות. כך אנו מכירים מן התמונות הידועות של גדולי ישראל בדור הקודם, שהגישו חלב לחתול או גרגירים ליונים.

ממה נובע הדבר? מכך שהאדם אומר לעצמו: **"אינני מרכז הבריאה. אני נמצא בתוך בריאה ענקית". כשזו הגישה, המוח חושב באופן רחב ואמיתי יותר, וכוחות טבעיים פורצים מן הנפש.**

כשהאדם שקוע בעצמו, הוא אומר: "אילו יונים? אילו חתולים? אתה יודע שיש לי ילד בשידוכים, שכבר חמש שנים לא נמצא לו זיווגו?" גם כשהוא באמצע אמירת תהלים, אינו מסוגל לראות דבר מלבד עצמו. לא כן **כשהאדם חווה את הבריאה. אז הוא אומר: "בענייניים הזעירים שלי אחשוב עוד מעט. קודם כל, היכן אני נמצא?"**

חדל לחיות חיים שבהם רק אתה קיים, ואז יתגלו כוחות נפשך החוצה. תתחיל לראות דברים באופן נכון יותר, וממילא תכעס פחות על אנשים. שהרי **אתה חי בעולם של טוב, אתה רואה את הטוב, אתה מרגיש אותו, אתה ממשש אותו.**

זוהי התועלת הראשונה: **מוחו ולבו של**

האדם אינם עוד בבחינת חצי מתים. אם כל מה שהאדם רואה הוא את עצמו ואת בעיותיו, הוא חצי מת. וזאת אף אם בעיותיו נובעות מכך שאינו מתקדם ברוחניות. נדגיש שוב: **גם אם מה שמציק לו הוא שאינו מתקדם ברוחניות, גם אז הדבר נכון במלואו**. אדרבה, **צמצום הראייה הוא שמוליד את הבעיות**.

רואים אדם שרוצה ללמוד ברציפות, אך אינו נותן לנפשו את הרחבות, ואין בעולמו אלא הוא עצמו. הוא עולה ויורד, מחפש מקום מתאים ללמוד בו, מנסה ללמוד, נשבר כשאינו הולך לו, מנסה שוב, נשבר עוד יותר, ועוזב את הכולל.

כשאתה יוצא מארבע אמותיך ומרחיב את ראייתך, דמך מתחיל לזרום לכל אבריך, ואתה נעשה שמח ועליז. **וכשאתה שמח, מוחך נעשה פרה ורבה, וממילא אתה יכול לטכס עצה**. מי שאינו מצליח בלימודו, אין זה אלא משום שנשבר לבו ואינו מוצא דרך לצאת מכך. זהו הנושא הראשון: **מערכת המוח והלב פועלת טוב יותר על ידי הרחבת הראייה**.

יציאה מהקונכיה כתרופה למתח ודאגה

התועלת השניה. נניח שאדם נמצא בבית החולים עם אביו, ואין איש בחדר מלבדו ומלבד אביו. הוא נמצא שם אך ורק כדי לקיים מצות כיבוד אב. זהו כל מבוקשו, והוא מוכן למסור את נפשו על כך. מה קורה עכשיו? יש רצון. רצונו של מי? רצונו של אבי. ואני נמצא כאן כדי למלא את הרצון הזה. להרים את משענת המטה, להביא כוס מים, לשמור שאיש לא יפריע עכשיו, לעזור לאבי להתפלל...

ואם אתה נמצא בחדר לבדך, רק אתה ורצונך ואין בלתך, כל מעייניך נתונים לדבר אחד בלבד: מילוי רצונך. כל השאר רחוק ואינו מעניין. "שמעתי שבאפריקה יש עוד אנשים, אבל כאן, בעולם האמיתי, יש דבר אחד בלבד: רצוני. אני ואפסי עוד".

כך קורה למי שרואה את עצמו כמרכז הבריאה וחושב כל היום רק על עצמו. אצלו **כל הכשרונות והכוחות הפנימיים משמשים כלים למילוי רצונותיו ולהגנה על עצמו מפני הרע. שהרי אינו רואה מי שיעשה זאת במקומו**, ואין איש עמו.

ילד היושב על ברכי אמו ואוכל, אינו חושש שמא יתלכלך, משום שהוא יודע שאם יתלכלך, אמו תנקה אותו. אבל כשאדם נמצא בגפו, למשל שנסע לשבת לבדו וגילה שלקח עמו כתונת אחת בלבד, הוא נזהר כל הזמן שלא להתלכלך. הוא אומר לעצמו: "אין לי כלום, רק אני עם עצמי".

כשהאדם חי בתוך עצמו, הוא חי במתח תמידי (stress). **כל הזמן עליו לדאוג לצרכיו ולהגן על עצמו מכל רע, וכך הוא נעשה ה'מלך עוזר ומושיע ומגן' של עצמו**.

נסיונם של המפורסמים

דוגמא לדבר: אדם מפורסם, שכל חייו סובבים סביב פרסומו. בכל יום, מיד כשהוא קם בבוקר, הוא בודק מי עוד כתב עליו שהוא נהנה ממנו, וכמה אוהדים ומעריצים כבר יש לו. **אדם כזה חי במתח תמידי**. כל הזמן הוא חושב כיצד מסתכלים עליו ומה אומרים עליו, ונזהר מאוד שלא לעשות שום טעות שעלולה לפגוע בו.

או, להבדיל, מי שנולד בנש"ק, וכל ימיו כולם מסתכלים עליו. כשנכנסה בו דעת, כבר היה שנים רבות בנש"ק. וכך, כל הזמן עליו להקפיד שהכל יתאים לכללים: צורת הליכתו, צורת דיבורו והתנהגותו. **הדבר קשה מנשוא, שלא נדע מצער**. אמנם **האדם יכול לעבוד**

על עצמו. אין זה אומר שאין זו התמודדות. הדבר באמת אינו פשוט.

חדל לחיות חיי הישרדות

הדבר דומה לאדם שגדל בבית שבו ספג סטירה על כל דבר קטן. כל הזמן נאלץ להיות על המשמר, שמא על כל טעות קטנה יקבל סטירה. הדבר הרס אצלו את היכולת ליהנות מן העולם, משום שלמד לחיות חיי הישרדות[3].

גם לבעלי החיים יש כח הישרדות. הם חיים ונהנים, אך כשהם מרגישים בסכנה, הם מפעילים את כח ההישרדות. **בכל אדם יש מעט מזה, כל עוד הוא חי בתוך עולמו הקטן. כשהוא מסתכל כל היום רק על עצמו, אינו רואה כלום**. כשהאדם מסתכל על עצמו כל היום, "האם אני מצליח או לא? כיצד מסתכלים עלי, כך או אחרת?", הוא כאילו מחזיק מולו כל הזמן ארבע מראות, כדי לראות כיצד הוא נראה מכל צדדיו. **כך הוא נעשה שקוע בעצמו, ואינו יכול ליהנות מן החיים**.

הנח לזה! הרפה! תתחיל לחיות! **לחיות פירושו שהאדם מרגיש שאינו צריך להשיג לעצמו דבר ואינו צריך להגן על עצמו. הוא יכול לחיות בשלווה**.

כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך

עד כה תיארנו את הצד הבעייתי. וכיצד נראה הצד השני - דבר והיפוכו? **הוא טבעי ביותר: אדם שחי בטבעיות**. "**אינני עושה דברים מחשש למה שיאמר פלוני, ואין זה שיקול בהחלטותיי. אני כפי שאני**".

זהו **אחד היסודות הבריאים ביותר שבנפש**, **ואחת העצות החזקות ביותר כדי שלא להיזקק לרצות את הבריות**. אדם כזה הוא אדם טבעי. **טבעיות צומחת אצל מי שרואה את עצמו כגרגיר אבק**. לא משום שהוא רומס את עצמו, לא משום שאינו נשמה, ולא משום שאין לו שייכות לאין סוף. אלא **משום שאין לו עניין במה שאחרים אומרים או חושבים**. הוא יושב ומסתכל על הבריאה. **עכשיו הוא רואה את הבריאה, לא את עצמו, והוא מדושן עונג**.

יש שאדם יוצא לנופש ומרגיש: "עכשיו אני יכול להיות אני. אני יכול לשיר ולהתנהג בטבעיות. אינני צריך לחשוש מן הסביבה".

דוד המלך, אשר הרגיש דלית ליה מגרמיה כלום, ראה את הבריאה כך כל הזמן (תהלים ח, ד): "כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂי אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה". ובפסוק שאחריו (פסוק ה) נאמר: "מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ". כשהעלה את ארון הקודש, כרכר ופיזז לפניו כאחד האדם, ומיכל בת שאול לא יכלה להבין זאת. אך דוד המלך אמר: "אינני כלום". ומדוע? לא משום שחטא. לית ליה מגרמיה כלום, ועדיין אין בו "מי" שיחטא. הוא בטל לגמרי. "**הבריאה יפה כל כך, עד שלא שמתי לב כלל שאני קיים. אני כאן כדי להתפעל, ולא כדי לבדוק כל היום מה עשיתי ומה לא עשיתי, במה הצלחתי ובמה לא הצלחתי. חלק אני מן הבריאה הענקית והיפהפייה, וכולי התפעלות מן האלוקות שבה**".

הראייה הרחבה מביאה טבעיות לאדם עד שאינו צריך לסנן כל דבר כל הזמן, ואינו צריך לרצות בני אדם. וזהו כוחו של השבח. כשהאדם משבח, הוא מרחיב את ראייתו וחי חיים כה נעימים.

חיים טבעיים ומשוחררים

שמעתי בשם יהודי חשוב, שאמר בסעודה

ג. survival mode living in

שלישית ב**פרשת תולדות** (ש"ז): ב**פסוק** נאמר "וידו אוחזת בעקב עשו". נשאלת השאלה: לשם מה אחז בעקבו? הרי עשו כבר יצא ראשון וניצח. מה יועיל לו שיאחז בעקבו?

התשובה היא: בדרך כלל, אדם שמרגיש מנוצח מנסה להצדיק את עצמו: "לא ניסיתי. אילו ניסיתי, הייתי מנצח". אבל מדתו של יעקב אבינו הייתה מדת האמת, ולא הרגיש שום צורך להצדיק את עצמו: "כן, ניסיתי לגבור על עשו ולא הצלחתי. ומה בכך?" את זה מספרת לנו התורה: את הטבעיות שהייתה בו.

מספרים ש**ה'בית ישראל' מגור** זיע"א ישב פעם באסיפה וישב שם גם **הגר"ח שמואלביץ** זצ"ל. חילקו שם גלידה. ה'בית ישראל' לא אכל את המנה שהוגשה לו, והגר"ח שמואלביץ אכל. כשסיים לאכול, פנה אל ה'בית ישראל' ושאל אותו: מאחר שאינו אוכל את מנתו, האם יוכל ליטול אותה לעצמו? וה'בית ישראל' שיבח אותו מאוד. הוא התפעל מטבעיותו.

הנפש חולה כשהאדם מרגיש כל הזמן שהוא צריך להסתכל ימין ושמאל ולהיזהר. לא! **אינך צריך להיזהר משום דבר. מי אתה בכלל? יש כל כך הרבה טוב. אתה עטוף בטוב מכל צד**. פקח את עיניך וראה. האדם טוען: "מה אעשה, ומוחי חושב כל הזמן?" אכן, אבל מדוע הוא חושב כל הזמן דווקא בכיוון הזה? יש למוחך די דברים לחשוב עליהם, ואינו מוכרח לחשוב דווקא על זה.

חיבור לבריאה ויציאה מבדידות

ועוד תועלת גדולה. ידוע שאחת ממחלות הנפש הקשות אשר דיברנו עליה בעבר, היא **הבדידות**. האדם מרגיש בודד, ומשום כך אינו מרגיש את ערכו ואת הקרבה, ואינו מרגיש אהוב ורצוי.

אך כשהאדם מתבונן בטובו של הקב"ה, ומתמלא חיות מברכת המזון כשהוא מתבונן כיצד הקב"ה מפרנס בחן, בחסד וברחמים, הוא מבין שאין זה מובן מאליו. הוא רואה שהקב"ה עושה זאת לכל הנבראים, ומבין: "**אינך היחיד בעולם**"...

האדם יכול לברך ברכת המזון בכוונה כל ימי חייו, ומעולם לא יעלה על דעתו שבעצם אין מדובר בו כלל: "שוב בירכתי. 'ואכלת ושבעת וברכת'. רבונו של עולם, תודה על הגבינה, על הביצה ועל הלחם". אינני בא אליך בטענות. אתה נשמה טהורה. אבל מדוע אתה מצמצם את הדבר? לא עליך מדברים. אומרים **שיש מציאות בבריאה, שהקב"ה מפרנס וזן כל אחד ואחד מן הנבראים, שאין להם מספר**.

עד לא מכבר לא האמינו שבמעמקי הים חיים בעלי חיים, משום שסברו שבקור ובחושך כאלה אי אפשר לחיות. רק לאחרונה, כששלשלו לשם מצלמות מתקדמות, גילו שחיים שם בעלי חיים רבים מאוד, ומזונם מפגרי הלווייתנים הגדולים שמתים ושוקעים לקרקעית, ומהם ארוחתם.

הוי אומר: אתה מרוצה מן הגבינה שלך. נפלא. אך יודע אתה מה הבעיה? אם הכל מסתכם בגבינה שלך, יבוא יום ותרגיש צער רב: "הגבינה התייקרה! קראתי בעיתון שמחירה עלה בשלוש אגורות. רבונו של עולם, אולי נעשה הסכם? אני מוכן לקבל על עצמי קבלה".

לא מדברים עליך בכלל. "**הזן את העולם כולו בטובו**", **ואתה אחד מכל הנבראים**.

כשהאדם מרחיב את ראייתו באופן זה, חודרת בו ההכרה שאינו לבד. ובפרט **כשהוא רואה דברים מופלאים, המביאים אותו לידי התפעלות וגורמים לו להרגיש**

שהוא חלק מדבר עצום. הוא מחובר לבורא כל העולמים, ואינו יצור בודד.

שייכות למשפחה גדולה

נתאר אדם שזכה להשגחה פרטית מופלאה. הוא התפלל ומיד הגיע יהודי ושאל אותו למבוקשו. מה הוא מרגיש אז? **הוא מרגיש לא רק שתפילותיו נשמעות, אלא גם שיש לו שייכות לאומה הישראלית. הוא מרגיש שהוא יהודי ושיש לו אב גדול.** אין הוא צריך שמישהו יידע על כך. **הוא מרגיש חשוב כל כך, משום שהוא מרגיש מחובר לבורא, שהוא כל יכול.**

ערכו בעיני עצמו עולה מאוד כשהוא מרגיש שהוא חלק מעולם חשוב. אפשר לראות עסקנים שכאשר מבקשים מהם להשיג אלף דולר עבור יהודי, אין להם לא חשק ולא זמן לכך. אבל כשצריך לאסוף חצי מיליון דולר, הם קמים לתחייה, ותוך יומיים הם משיגים את הסכום.

ההסבר הוא שהעסקן זקוק לאתגר[ד] כדי שיתעורר לחיים. אם הוא רואה אדם הנוטה למות, ומבין שיוכל להציל אותו על ידי חצי מיליון דולר, אז הוא מתמלא חיות, ומסוגל להישאר ער שני לילות לשם כך. פירושו של דבר: **מוחו ולבו נבראו לגדלות, וכשבאים להשתמש בהם לקטנות, הם אינם מתעוררים.**

יש ילדים שלפני שמתחילים ללמוד אתם גמרא, יש איתם יגון ואנחה, והם מחוללים מהומה בכיתה ובבית. מדוע? משום שמדובר בילד שמוחו חושב באופן רחב יותר. כשאומרים לו לומר בניגון של החומש "ויאמר - האט ער גיזאגט", אין הוא מסוגל לכך. וכשמתחילים לאתגר את מוחו בקושיות, בתירוצים ובחילוקים, אז הוא בא אל המנוחה ואל הנחלה, משום שלפתע הוא מקבל את מזונו.

האדם הוא מציאות של גדלות. וכשהוא מרגיש גדלות, הוא אומר: "תודה, נתת לי אוויר לנשימה. אני צריך עוד".

פלאי הבריאה משכחים את הצרות

כ**שתשבח ותתבונן בנפלאות הבריאה, תרגיש את ערכך, תרגיש יהודי, תרגיש שקיבלת אויר לנשימה.** וממילא תאמר: **"ואם פלוני אמר? ואם פלוני חשב? מה אכפת לי?" הדבר ייעשה בעיניך חסר משמעות לגמרי, ולא יעניין אותך כלל.**

אנשים חושבים שרק כשהאדם נכנס לעולם של רע, כלומר כשפוקדות אותו צרות קשות, הוא שוכח את הבעיות הקטנות, שהרי 'צרות אחרונות משכחות את הראשונות'. אך האמת היא שהדבר פועל טוב וחזק הרבה יותר כשהאדם נכנס לעולם של טוב. **הוא רואה את פלאי הבריאה, מתפעל מהם, ומאושר על שזכה לדבר עם הבורא המחיה את כל הפלאים הללו. ההתפעלות הזו עוזרת לו לזכור מי הוא, עד שאין לו ענין כלל** במה שאחרים אומרים או חושבים.

נמצא ש**ככל שהאדם לומד להתבונן בבריאה, להתפעל מיופיה ולחדול מלהסתכל בעצמו יומם ולילה, מוחו ולבו מתחזקים, טבעיותו מתחזקת, הוא מרגיש קרבה** (היפך הבדידות), **וערכו בעיניו מתחזק.**

ולכן, אם האדם רוצה להתעלות בענין זה שרבינו המחבר מדבר עליו, כלומר **לקיים מצוות בטבעיות ולהרגיש את ערכו ממקום בריא**, באופן ש**לא יעסיק אותו אם מישהו הסתכל עליו אם לאו**, העצה היא זו: **שישקיע**

ד. challange

בחלק השבח שבתפילה, יתבונן בפלאי הבריאה, ילמד את שער הבחינה שבחובת הלבבות, **ויחדל להסתכל כל הזמן בעצמו. זהו שיעורר שמחה בלבו ויועיל לשלימות עבודתו.**

טיסה אל מחוץ לאטמוספרה

הגה"צ **רבי שמשון פינקוס** זצ"ל אמר: תתארו לעצמכם שני אנשים שעלו אל מעבר לאטמוספרה, והם מסתכלים על העולם מבחוץ. לפתע רואה אחד מהם שמישהו מחנה את רכבו בחנייה שלו, והוא מתחיל לכעוס. הוא אומר לחברו: "איזו חוצפה!"

אמר הרב פינקוס: **כשהאדם מתרגז בשבת על דבר מעין זה**, הוא נוהג בדיוק כך. הקב"ה אומר ליהודי בשבת: **"צא מן הבריאה, ראה אותה מבחוץ והתפעל מיופיה"**. והאדם חוזר מבית הכנסת לאחר התפילה ומתחיל לכעוס: "מי התיר לו להחנות כאן את רכבו?"

על האדם אפוא לנצל את היכולת להרחיב את ראייתו, באמור, ויהיו חייו נעימים.

נדבת הר"ר **הרוצה בעילום שמו** הי"ו
להודות ולהלל על כל הטובות שהשי"ת
עושה עמו ועמנו

יום רביעי פרשת ויצא ח' כסלו תשפ"ז

מהלך שמקל על אתגרי החיים

לאן נעלם מצוקתו של יעקב?

כשמתבוננים בהשתלשלות הדברים ב**פרשת ויצא**, מגלים דבר מעניין. יעקב אבינו בורח. למה ברח? משום שהיה בסכנת חיים. למה היה בסכנת חיים? משום שאמו ציותה אותו לשקר. יעקב אבינו הוא מדת האמת ואינו רוצה לשקר, אך אמו אומרת לו: צוויתי אותך ואתה צריך לשמוע בקולי. מה יהיה? - 'עלי קללתך בני'. לפי הפשט, הכוונה: על אחריותי, לא יאונה לך כל רע. לאחר מכן מתעוררת בעיה - עשו מבקש להורגו. אומרת לו אמו: עליך לברוח. אך היא אינה רוצה לגלות ליצחק את הסיבה האמיתית, ועל כן היא אומרת לו: "קצתי בחיי מפני בנות חת". יעקב זקוק לשידוך - ויצחק אף הוא שולח אותו לדרכו.

יעקב מוצא את עצמו לבדו. אליפז רודף אחריו, עושים איזו פשרה, הוא יקח ממנו את כל כספו ויותיר אותו בחיים. הוא מגיע אל לבן הארמי ועובר מה שעובר. תחילה עם כל הקבלת פנים הנעימה של לבן, כפי שרש"י מתאר שם שהגיע לרוץ וחיבקו ונשקו, הכל כדי להוציא ממנו את הממון שאולי יש לו. יעקב מבקש להתארח אצלו, ולבן אומר לו: בעצם לא הייתי צריך לארח אותך, אך אניח לך לשהות אצלי מעט - אבל לא בחינם. כאן שום דבר אינו ניתן בחינם; כדי לקבל את מזונך, עליך לעבוד. לאחר מכן הוא מרמה אותו. זהו כאב עמוק - לא כאב גשמי, אלא כאב רוחני גדול, כדברי **ה'אור החיים' הקדוש**. יעקב עובד שבע שנים, ואז לבן אומר לו שעליו לעבוד שבע שנים נוספות. הדבר נאמר כך, בקלות - שבע שנים ועוד שבע שנים...

ואז מגיע כל ההמשך. יעקב אבינו רוצה לעזוב את לבן ולשוב לארץ ישראל. למה הוא רוצה לשוב? כי יוסף הצדיק נולד והוא יכול לנצח את עשיו, כדברי **רש"י**. אחרי החלטה זו, מגיע עוד שש שנים. מה קרה? לבן, כדרכו, מתחיל לצעוק עליו אתה רמאי, ויעקב אומר לו: בסדר, אשאר עוד. ואחר כך כשהוא הולך, לבן שופך עליו בוז.

התורה אינה מדגישה את מצוקתו של יעקב לאורך כל התהפוכות הללו - וזה מעניין מאוד. יש מקומות שבהם התורה מתייחסת לכאבו של יעקב. למשל, כשיוסף נלקח ממנו נאמר: "ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים. ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאלה ויבך אתו אביו". וכן כשיוסף היה במצוקה, התורה מתייחסת לצערו ומתארת כיצד התחזק - "ויהי איש מצליח". ניקח לדוגמה אפילו את לאה. לאה עוברת נסיון. הכל אומרים שהיא עתידה להינשא לעשו

- "ועיני לאה רכות". וכן לגבי רחל, מתואר בפירוט צערה.

בכל פעם שאחד מן האבות או האמהות עומד בניסיון, התורה מספרת על כך - שהרי עלינו ללמוד מזה: היה לו ניסיון גדול, הוא התפלל, והקב"ה עזר לו. אך כאן, בסיפורו של יעקב אבינו, הכל מתואר באופן יבש. עליו ללכת לחרן? - נפלא. אפשר לקרוא זאת בניגון של יום טוב. הוא הולך לחרן - נפלא. בדרך הוא נשאר ללמוד ארבע עשרה שנה בישיבת שם ועבר - דבר נשגב. אליפז? - אינו מוזכר כלל. **רש"י** מביא זאת מדברי **חז"ל**, אך התורה עצמה אינה מספרת על כך. כך לאורך כל הדרך אין שום רמז לכך שמדובר בניסיון. אולי פעם אחת, לפי פירוש אחד **ברש"י**, הוא בכה כשפגש את רחל, משום שלא היה בידו ממון. לפי הפירוש השני, בכייתו לא הייתה קשורה לכך, אלא משום שראה ברוח הקודש שלא תיקבר עמו.

הדבר מעורר פליאה. לכאורה, **אם התורה מבקשת ללמד אותנו כיצד יהודי חי את חייו, היה עליה להדגיש דווקא את המקומות שבהם** יש לעצור ולהתבונן: האם אתה מבין איזה ניסיון קשה עבר עליו? והוא לא נשבר, אלא האמין בה' והתפלל - וה' היה בעזרו.

שתי דרכים של התמודדות

מבואר מכאן שיש יותר מדרך אחת לעמוד בניסיונות. **הדרך האחת היא הדרך המקובלת**, שבה האדם עובר את כל התהליך: **אין לו דבר, כואב לו, הוא מרגיש אבוד לגמרי, והוא צועק אל ה' - והקב"ה שומע לקול תפילתו**. אפשר לומר שבספר תהלים דוד המלך מוליך אותנו במהלך זה. **הוא מראה לנו כיצד הדבר מורגש למטה ולמעלה.** זהו ספר שלם - ספר תהלים, אחד מכתבי הקודש. אך פרשת ויצא אינה מלמדת אותנו מהלך זה, שכן **אילו לימדה אותו, הייתה האריכות צריכה להיות סביב רגשותיו של יעקב אבינו**.

אפשר לנסח זאת בצורה חדה יותר. כאשר אדם עובר ניסיון רגיל, במקרים רבים עיקר הניסיון אינו המצב החיצוני. מדוע הוא מרגיש אומלל כל כך? מדוע הוא רוצה לקבור את עצמו מבושה? - משום פלוני אמר משהו. מה שפלוני אמר, הוא החלק הקטן. המעשה העיקרי הוא הבושה. **הרגש שבלבו רחב ועמוק הרבה יותר ממה שעורר אותו, ובאמת זהו המעבר שהוא עובר**.

כשאדם צעיר מבין שטעה, **מה שעובר עליו בדעתו ובלבו הוא ניסיון גדול בשבילו. מה בדיוק עורר זאת? - אין זה משנה.** וזה מה ש**דוד המלך** אומר ב**תהלים**. 'מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו'. הסיפור עצמו אינו כתוב. מה זה משנה? בשמואל ב' שם תלמד מה אירע עם אבשלום. ארבע מילים "בברחו מפני אבשלום בנו". זהו זה. מה הסיפור? - 'ה' מה רבו צרי'. זהו הסיפור. "משכיל לדוד בבוא הזיפים ויאמרו לשאול הלא דוד מסתתר עמנו". מי הם הזיפים? למד נביאים ותדע מי הם הזיפים ומה היה הסיפור עם שאול. אינני בא לספר לך בתהלים את פרטי המעשה. אני בא לספר לך מה אני עובר. "טבעתי ביון מצולה ואין מעמד". זהו הספר.

משהו גדול קורה עכשיו

פרשת ויצא היא בדיוק ההפך מזה, וזה באמת מעניין. כתובה שם כל השתלשלות הדברים, בלי הצד הרגשי של יעקב. הוא אמר, הוא הלך, הוא עבד, הוא הגיע. היכן התפילה? היכן הבקשה? לא כתוב כלום בענין זה. מכאן מבואר **שלעיתים יש לאדם כוח מיוחד בהתמודדותו עם ניסיון - כוח הבנוי על דרכי מחשבה אחרות, המוליכות אותו בתוך הקשיים באופן יהודי אמיתי**, ולאו דווקא בתהליך שבו האדם נשבר לגמרי, אין

לו דבר, והוא אומר לקב"ה: "הצילני, כי כשל כוח סבלי".

אפשר לכנות זאת דרגות בבטחון, אך מאחר שאנו מדברים על קדושי עליון, קשה לנו להגדיר זאת, מאחר שאנו מסתכלים עם העיניים שלנו. מכל מקום, יש מהלך הבנוי כך: מהו עיקר הקושי שבניסיון שהאדם עובר? - שרצונו אינו מתמלא. הוא רצה כל כך וציפה שכך יקרה, ועתה הוא מתאכזב. **הרצון תופס מקום נכבד מאוד, משום שהוא החלק העמוק ביותר באדם, והאדם מרגיש בו יותר מכל דבר אחר**. השיער הוא החלק החיצוני ביותר באדם, ולכן אין בשערות עצבים ואין בהן כאב. מן הצד השני עומד **רצון האדם, שבהיותו המקום הפנימי ביותר באדם, הוא מעורר את הכאב החזק ביותר**.

יעקב אבינו רצה כל כך לשאת את רחל, ולבן רימה אותו ואמר לו בפנים קפואות: עוד שבע שנים. וכך לאורך כל הדרך. אך **יש דרך שבה האדם יכול להחליש מעט את רצונו**, וכאשר הרצון אינו חזק כל כך, אפשר לספר את הסיפור והוא אינו נחשב כל כך לאסון. זה קורה כ**אשר האדם מבין את גודל שליחותו וחי עם הידיעה שעכשיו מתרחש דבר חשוב מאוד מאוד** - שכן **הכרה זו גורמת לו להרגיש שיש דברים נוספים חוץ מרצונו**. יש לו רצון, ואפשר שלא יגיע לדרגת "בטל רצונך" בדרך הרגילה, שבה האדם מפקיר את עצמו להקב"ה; אך **יש מהלך נוסף להגיע למקום זה**, ובמידה מסוימת **הוא קל יותר**. כשהאדם **מרגיש את חשיבות הדבר שהוא עושה**, ההבנה שמשהו גדול קורה עכשיו **ממלאת את כל רגשותיו**, והוא אומר בלבו: נכון שלא הכל הלך כרצוני, אבל **מאחר שמתרחש עכשיו דבר גדול כל כך, לא יאונה לי כל רע אם רצוני ימתין בצד**.

הצרה חולפת מעל פניו

אפשר לשמוע אנשים המדברים כך. מדובר באנשים הדבוקים בדבר שהם עושים. ייתכן שכואב להם שהדברים נעשו בניגוד לרצונם, אבל **הכאב אינו מגיע לדרגה שבה הם מרגישים שהם קורסים; הכאב אינו תופס את כל חייהם**.

דוגמא לדבר: כשיש בבית צרה - צרה רגילה - מצוי מאוד שהבעל והאשה ירגישו כלפיה באופן שונה לגמרי. מדובר באותו ניסיון, ועל פי סברא היה עליו להציף את שניהם באותה מידה. אך יש לכך סיבה: אחד מהם עובר זאת בקושי, והשני עובר זאת בקלות רבה יותר. ואין הדבר קשור למדרגה. ייתכן שהאישה מזוככת הרבה יותר מן הבעל, ובכל זאת הבעל עובר זאת בקלות רבה יותר - ולא משום שהוא אדם קר. יש לכך סיבות רבות, וברוב המקרים מדובר בשילוב של כמה מהן, אך אחת מהן היא ש**כאשר האדם שקוע ראשו ורובו בדבר שהוא עוסק בו, הצרה אינה חודרת אליו לעומק. היא חולפת מעל פניו**, והוא אומר: נכון, הדבר צובט לי בלב, הייתי רוצה שיהיה שונה, אבל אני לא מרגיש שבגלל זה אני לא שווה כלום ולמה לי חיים. אני מרגיש את החשיבות של המתרחש כאן, את ערך הדברים הקיימים כאן, עד שדבר זה אינו מפיל אותי. נכון, אין זה כפי שרציתי, אבל אני באמצע תכנית גדולה.

יתכן שהדבר פועל גם כהיסח הדעת. אך לא על כך אנו מדברים. אנו מדברים, לדוגמא, על מי שעוסק בבניית בית כנסת - ופירוש הדבר שעליו לגייס סכומים גדולים, וליטול הלוואות, לאסוף תרומות מן הציבור וכדומה, ו**מרוב שמתקיים כאן דבר גדול, העגמת נפש שבדרך מתגמדת, הכל בגלל שהוא מבין את גודל שליחותו**.

אני נמצא כאן בשביל שליחות

יש רעיון שרש"י מזכיר אותו, וראוי להתבונן בו, משום שהוא נוגע גם למעשה בחיי העולם ולא רק לעבודת ה'. יעקב אבינו

הבין ש**לא לחינם הוא הגיע למקום זה**. והראיה: רק כשיוסף נולד הוא רוצה לחזור. **רש"י** ו**הפסוקים** מספרים לנו שיעקב אבינו אמר: אני לא חוזר מתי שמתחשק לי. אני רוצה לחזור רק כשאני מרגיש שהסתיימה שליחותי. **אני נמצא בעיצומה של שליחות**. האם השליחות קשה? - יתכן. אבל **אין הפירוש שאני עסוק במילוי רצונותיי, והדבר אינו עולה בידי**.

נושא זה מכפיל את הכאב. במה אתה עוסק עכשיו? - אני עסוק במילוי רצונותיי. זה מתנהל? - קשה מאוד. הרבה אנשים חיים במציאות זו. למה אני כאן? - כי אני רוצה. למה אתה מתחתן? - מה פירוש השאלה? כי כולם מתחתנים, כי אני רוצה להקים משפחה. ובפועל? - בפועל, הדבר אינו עולה בידי.

גם בעניין הפרנסה הדבר כך. האדם הולך לעבוד. למה אתה הולך לעבוד? - כי אני רוצה כסף. ובפועל? - אתה שואל מה בפועל?! אל תזרה מלח על פצעיי.

דבר זה גורם לכך שבכל פעם שהדברים אינם מתנהלים כרצונו, קשה לו מאוד מאוד. אולם **ברגע שהאדם מבין שהוא עושה את מה שהוא עושה משום שזהו הדבר הנכון**, כששואלים אותו מה בפועל? הוא עונה: "בפועל אני משתדל. אני משתדל לעשות את שליחותי. פעמים מראים לי ימינה, פעמים מראים לי שמאלה, אבל אני מבין שאני עושה את שליחותי ומשתדל למלא אותה".

כנראה שהשליחות עוד לא נגמרה

הדבר מדויק מאוד בפסוקים. יעקב אבינו אומר: אני עומד לחזור. ומה אירע בהמשך? בפסוקים הדבר כתוב בקיצור נמרץ, ואף המפרשים מקצרים מאוד. לבן בא אליו ואומר לו: אל תלך, אינני רוצה שתלך. כל הקללות והגידופים באו מאוחר יותר, כשהלך באמת. אך כאן יש משא ומתן. יעקב אבינו החליט, לאחר שנולד יוסף, שהגיעה העת ללכת: "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי. תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה". ומה משיב לו לבן? הוא אומר לו: אולי נוכל לעשות עסקה, שכן ראיתי שהכל התברך כאן בזכותך - "נקבה שכרך עלי ואתנה". ויעקב הסכים להישאר. מדוע הסכים?

המעט שכתוב ברמז הוא שיעקב אבינו הבין ש**שליחותו בבית לבן עוד לא הסתיימה**. כאילו אומר: אני חשבתי שהיא הסתיימה. אני נמצא כאן אצל לבן, שהוא רמאי וטמא, וחשבתי שמאחר שנולד יוסף, הסתיימה שליחותי כאן. אך עתה נקלעתי למצב חדש: אני זקוק לפרנסה, ועתה נפתחה הזדמנות חדשה, שהרי לבן אומר לי שישלם לי. עד כה עבדתי רק בעבור רחל ולאה, ועתה לבן מציע לשלם לי. אם כן, ייתכן שעליי להישאר. ומדוע רציתי ללכת? משום שאמרתי: "מתי אעשה גם אנכי לביתי". יש לי משפחה וילדים, ועתה אני מבין שייתכן שמכאן תבוא פרנסתי...

חתם יעקב חוזה עם לבן, ולבסוף התעשר ממנו עושר גדול מאוד: "ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים". במילים אחרות: **אינני יודע מתי מסתיימת שליחותי, אך ברגע שאני מבין שייתכן שהשליחות עוד לא הסתיימה, אני מוכן לעשות צעד נוסף**. לא כתוב שיעקב אבינו החליט להישאר שש שנים; הוא הסכים רק להישאר. עד מתי? - הוא לא ידע. הוא לא ידע כמה ממון הקב"ה רוצה לתת לו. ומה היה בסוף? - הקב"ה נגלה אליו ואמר לו: עכשיו אני אומר לך ללכת - "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך".

רואים מסדר הפרשה ש**מדובר באדם המבין שהוא נמצא כאן בשביל שליחות**.

מה שמתרחש עכשיו הוא בניין, לא ניסיון. מדוע אני נאלץ ללכת לחרן? - באופן רשמי, משום שעשו רודף אחריי; אך בפועל - בשביל שידוך. ובפועל מתברר שאני זקוק לשתי נשים, ובפועל מתברר שעליי להקים כך וכך שבטים, ובפועל מתברר שעליי להישאר כאן עוד...

סיפור גדול של הצלחה

אם נעמיק מעט בדרך הקבלה, הלא ידוע עניין היחודים שעשה יעקב עם הצאן, כדאיתא **בזוה"ק**. עבודה גדולה היתה לו באותן שש שנים - עבודה חדשה להעלות את כל העולם הגשמי. הוי אומר: **לא נכון לומר שפרשת ויצא היא פרשה של כאב**. האם היה כאב? - היה גם היה. אבל **לא זוהי הפרשה**. הפרשה מספרת **כיצד יעקב הולך ובונה**. הוא מוצא שידוך, לא אחד אלא שנים, והוא מקים שבטים ומתעשר. אתה רוצה ללמוד את הפרשה עם ההרגשים שלך או כפי שהפסוקים מספרים אותם? **כפי שהפסוקים מספרים אותם, מדובר בסיפור הצלחה.**

יעקב אבינו יצא מבית לבן עם ארבע האמהות, י"א מהשבטים, עשירות מופלגת ואחרי העלאת כל הניצוצות. הוא מוכן לעבור לשלב הבא בחיים. זה מה שכתוב בפסוקים.

בחירה בין גן עדן לגיהנום

לכל אדם בחייו יש בחירה בעניין זה. אם תרצה, תוכל להביט על חייך כך: **אני נמצא כאן בשביל שליחות ואני הולך ומתקדם במסלול שנסלל בשבילי. ככל שתבין יותר את הפעולות שאתה עושה, כך ילך ויפחת הכאב שמביאים האתגרים שבדרך**. בשעת מעשה תרגיש כאב, אבל לא תספר את סיפורך כאילו היה סיפור עגום.

הדבר מעניין מאוד, ואפשר לראותו בכל עת כשמשוחחים עם אנשים. יש מי שכאשר שואלים אותו לשלומו, הוא עונה: ברוך השם, מגדלים ילדים, על כל המשתמע מכך - להודות ולהלל. נכנסים עמו לפרטים: בן כמה אתה? בני כמה ילדיך? והוא משיב: יש לי חמישה ילדים, בגילים שבין ארבע עשרה לתשע עשרה. ומוסיף בחיוך: עם כל הנלווה לכך.

ויש מי שכאשר שואלים אותו לשלומו, הוא עונה: אתה שואל מה עובר עליי עכשיו? אני עובר עכשיו גיהנום. זוהי הפרשה - פרשת גיהנום. ומהו הגיהנום? - אין לך מושג מה היה היום. לבסוף מתברר שיש לו חמשה ילדים מתבגרים. ובאמת, מה זה משנה מה גרם לו לגיהנום? כאילו אומר: אני מספר לך היכן אני נמצא. היכן אני? - בגיהנום. מי הכניס אותי לגיהנום? - מה זה משנה?

הא לך ש**מדובר בבחירה**. האדם **יכול לבחור** ולומר: **אני נתון בעיצומה של שליחות נפלאה**. האם קל לי? - לא תמיד. האם אני תמיד באותו מצב רוח? - בהחלט לא. האם אני מלאך? האם אני מזוכך? - לא. לא זאת אמרתי. אבל **אני יודע היכן אני נמצא: אני בדרך למלא את שליחותי, אני בעיצומה של בניית בניין גדול**.

אפשר לנגן את השנה הראשונה עם טעמים שונים. הבוחר בטוב אומר: ברוך השם, ברוך השם. האם יש אתגרים? - בוודאי. **אבל חלק הוא מהשליחות שהוטלה עלי**.

ההנאה הגשמית של מי שמתבונן בדברים שהוא עושה גדולה עד להפליא. וודאי שיש בזה גם עניין מדינא דאורייתא, שהרי האדם נזכר **מי המשלח, ונזהר לקיים את המצוות מתוך הכרת חשיבותן ומתוך הכוונה הנכונה. ודאי שהוא זוכה גם לדביקות**, אבל גם אם נתחיל ממטה למעלה, מדובר ב**הנאה נפלאה ביותר**.

סבלו של בעל הרצון

וכך הוא לגבי סוגיית הפרנסה. בשיעור הקודם ראינו את דברי **הרמח"ל** בדעת **תבונות** שהשכל אומר ש**היסוד הראשון שהאדם צריך לדעת הוא שעליו להשלים את עצמו**, וזה **יהיה זכותו ושכרו**, כי סוף סוף **הוא יהיה המושלם ויתענג בטובה לנצח נצחים**. הראשון ש**מרוויח מלחיות במהלכי המחשבה הנכונים, זה אתה. בדומה למי שמתמודד בין אדם לחבירו**. אפשר לומר לו שכתוב סוף **מסכת יומא** שאין עוונותיו של אדם מתכפרים עד שירצה את חבירו, ואפשר לומר לו: **דע לך שהראשון שמרוויח מתיקון המדות - זה אתה, כי כך יש לך חיים נעימים מאחר שאתה יודע לוותר** וכדומה.

אותו הדבר לגבי הפרנסה. אומרים לאדם: כתוב ב**חובת הלבבות** שעושים זאת '**לעבדה ולשמרה**', וזוהי **שליחות**, **ובמסילת ישרים** כתוב שזה **קנס** בגלל חטאו של אדם ראשון. והאדם מגיב: נפלא. דיבורים יפים. אך אני יודע דבר אחד, אני צריך כסף. אני אומר לך את האמת. אתה חושב שאני הולך לעבוד כדי לקיים 'לעבדה ולשמרה'? מי שמכיר אותי יודע שאני אדם מעשי ועניניי. אני צריך דברים של ממש.

אכן, **אם האדם אינו זוכר שהוא נמצא כאן בשביל שליחות, הכל כואב לו**. אתה רוצה שיכאב לך? אם אתה רוצה לבחור שהכל יכאב לך ושתמיד תוכל לספר לילדיך שהיו לך חיים קשים ולהזהיר אותם שלא לתת אמון באף אחד - לבריאות (או לא לבריאות). אבל למה? למה לבחור בסבל? **אם כל מה שאתה עושה הוא רק לשם מילוי רצונותיך, האם אתה משער כמה כאב יהיה מנת חלקך?! הלא תהיה שבר כלי!**

ניקח לדוגמא מקום שיש בו אדם קשה. שכן קשה שאינו מניח לשכנים לעשות שום דבר, עובד קשה שמקשה על שאר העובדים את השהות במקום העבודה. הנה מי שבא ואומר: **"אני נמצא כאן בשביל שליחות"** -**הכרת החשיבות של מה שהוא עושה, מקטנת את הצער**. עוד לפני שהוא מתחזק, הוא כבר לא מרגיש כל-כך הרבה עגמת נפש. הסיפור שהוא מספר הוא: **אני באמצע השליחות, ה' יעזור... לעצמו הוא מספר את הסיפור באופן זה.**

המשלח מכיר את האתגרים

וודאי שבא עם זה חלק נוסף. **אם אתה מבין שאתה נמצא בשליחות, אתה מבין גם שמי שהטיל עליך את השליחות, יודע מהקשיים והאתגרים שבדרך**. שליחות פירושה שיש משלח, ומי המשלח? - **הקב"ה**, והוא יודע כל תעלומות ויודע על כל הקשיים שיפקדו אותי בדרך, **ואם כן כל הקשיים הם בכוונת מכוון, ואם כן הם בעצמם חלק מהשליחות הם**. הפלא ופלא.

נתאר לעצמנו מנהיג בישראל שקורא לאחד ממקורביו ואומר לו: אני רואה שיש לך חכמה ופקחות ואנשים מחבבים אותך, אני רוצה לבקש ממך טובה. אני יודע שיהיה לך קשה, אבל אני מבקש ממך ברחמים - עשה אותה עבורי. מהי הטובה? בישיבה הגדולה שתחת חסותי מכהנים מנהל לענייני הגשמיות ומנהל רוחני. ה מנהל הגשמי דואג תמיד למצבה הכספי של הישיבה, והמנהל הרוחני דואג שהבחורים יתעלו בתורה וביראה. לאחרונה פרצה ביניהם מריבה. במשך זמן מה התנהלה המריבה מתחת לפני השטח, ולאחרונה האש פרצה החוצה, והישיבה נתונה בסכנה גדולה. אני מבקש ממך שתאחז באומנותו של אהרן הכהן ותציל את הישיבה.

הלה שומע ונחרד. הוא הרי מכיר היטב את שני המנהלים. הם כולם מאותה קהילה.

והרבי שרואה את הסכנותו, מסתכל עליו בעיניים מתחננות ואומר לו: אני מבין שמדובר במשימה קשה, אבל דווקא משום כך פניתי אליך. אני יודע שלרוב בני האדם אין האומץ להיכנס לעניין כזה. האיש נוטל על עצמו את התפקיד ונכנס לעובי הקורה. הוא מתחיל לפעול - והאתגרים רק מתחילים. הצעקות והגידופים נהפכים עד מהרה באזניו לצלילים שאינם פוסקים. אבל הוא לא נבהל, כי הוא מבין שלשם כך הוא נשלח.

הוא אומר לעצמו: אני מעריך את המשלח ורוצה למלא את שליחותו, מה גם שאני מרגיש סיפוק מזה שנתן בי אמון והטיל עלי את השליחות, ובעיקר, אני רואה לנגד עיני את היעד הקדוש - להציל את הישיבה מקריסה. אתפלל לה' שאצליח, וביום שייראה לי שכל עמלי יורד לטמיון, אומר כמה מזמורי תהלים בהשתפכות הנפש, אלך לישון ואפקיד את רוחי, ולמחרת אחשוב שוב עם כל הרעננות לראות אם יש לי עוד מה לעשות בענין, וכשמישהו בבית הכנסת ישאל אותי במה אני עוסק, אענה לו: אני עוסק בשליחות חשובה ביותר.

הוא אינו חוזר הביתה ואומר "קצתי בחיי". משום שהוא מבין מי שלח אותו, הוא מבין את ערך שליחותו, והוא מבין שהמשלח יודע מה הם הקשיים שבדרך. הוא הרי יודע שפלוני הוא עקשן וצריך לעבוד על מדותיו. הן מפני כך הוא שלח אותי. ואומר לעצמו: אחזור נא בתשובה, כדי שתהיה לי סייעתא דשמיא רבה יותר; אשתמש במידת הסבלנות; אשתמש במידתו של אהרן הכהן; אולי מותר לשנות כאן מפני השלום... וכך הוא ממלא את שליחותו ברצון ובאומץ לב, ולעולם אינו נאנח ואומר: מדובר בחורבן.

ואם הקב"ה שלח את האדם לעולם הזה כדי להתמודד כאן עם היצר הרע, ואם שלח אותו להקים בית בישראל, והוא נתקל בדרכו בקשיים, קשיים כלכליים, קשיים של נסיונות היצר הרע, קשיים בין אדם לחבירו, קשיים של ריכוז, **האם לא ירגיש גם הוא חדור מטרה במילוי שליחותו?** יאמר לעצמו: **הבורא האהוב והאוהב הטיל עלי את השליחות הזו וידע גם ידע על הקשיים שבדרך, כמה מאושר אני... אתפלל לסייעתא דשמיא ואנסה שוב ואהיה שמח ועליז**. אגדיר את הסיפור כבר עכשיו כסיפור הצלחה, כפי שהיה סיפורו של יעקב אבינו. האם יהיה באמצע מצבים של מצוקה? - בוודאי. האם אהיה צדיק נשגב ומלאך? - לא בהכרח...

מעשה בשליח שעשה שליחותו

האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א היה נוסע בצעירותו הרבה למקומות הקדושים. באחד ממסעותיו בשנות הנ', הגיע למרוקו ופגש שם בבית חב"ד את שליח חב"ד הראשון, איש המסירות נפש, הרה"**ח ר' שלמה מטוסוב** זצ"ל. ר' שלמה היה ברוסיה והוגלה לקזחסטן ולאחר שהצליח להמלט והגיע לניו-יורק בשנת תשי"א, שלח אותו **הרה"ק מליובאוויטש** זיע"א למרוקו להקים שם מוסדות והצליח להחזיר שם בתשובה אלפים יהודים. כשפגש אותו האדמו"ר, שאל אותו על אודות עברו והוא סיפר לו: עברתי כך וכך תלאות, הגלו אותי לקזחסטן, ואחרי שהשגתי מסמכים, הצלחתי להתחמק מקזחסטן ולעבור לפולין. משם עליתי לניו-יורק, ואז קרא לי הרבי ושלח אותי הנה, ומאז אני כאן זה כארבעים שנה. שאל אותו: האם יש לך ילדים? השיב לו: הן. איפה הם נמצאים? - חלקם בניו-יורק, חלקם בארץ ישראל. האם אתה הולך לבקר אותם מדי פעם? - לא, אינני יכול, יש לי כאן מפעל גדול של הפצת יהדות.

שאל אותו האדמו"ר: הן אתה כבר קרוב לגיל שיבה, מדוע לא תבקש מהרבי שיתן לך

לצאת ולבקר את ילדיך? השיב לו השליח: מי ששלח אותי, יודע שאני כאן, ויודע שיש לי ילדים, ומבין מה זה אומר לא לבקר את הילדים, ואם לא שלח לי מכתב לצאת לבקר אותם, זה אומר שהדבר הנכון הוא שלא אצא לבקר אותם.

כזו היתה דרגת הביטול שלו. לא לחינם היה לפועלו תוצאות כאלה. וכשהאדם מתבונן בכך כלפי השליחות שהוטלה עליו ברדתו לעולם הזה, הוא יכול להתקרב לדרגה כזו - אינני צריך לבקש. **ה'חובת הלבבות'** מרמז לדרגה זו, ויש מ**צדיקי החסידות** שחיו כך. הם מעולם לא ביקשו כלום לעצמם. **מי ששלח אותי יודע שאני כאן. הוא יודע גם כן מהקשיים העוברים עלי.** ואם הוא רוצה, הוא יעזור לי לצלוח אותם. אני לא צריך אפילו לבקש ממנו. אני לא צריך לומר: רבונו של עולם! איני יודע אם אתה יודע, אבל יש לי ברית מחר... הוא יודע מזה.

השליחות מתבהרת תוך כדי הליכה

זה נותן כל-כך הרבה חיזוק לאדם כשהוא נזכר במימרא כזו. אינני צריך לעצור את הכל כל כמה דקות ולבכות כי באתי במעמקי מים. אפילו דוד המלך שזה היה תפקידו לחבר מזמורי תהלים כאלה, לא בכל מזמורי התהלים דיבר כך. יעקב אבינו היה יכול בכל יום מאז שעשיו התחיל לשטנו ועד שחזר בפרשת וישלח, לעשות עצרת תפילה, והתורה היתה יכולה לספר לנו על כך ולהודיע לנו שבכל דבר קטן צריך האדם לבטוח בהקב"ה ולהתפלל אליו.

יעקב אבינו בוודאי התפלל. זה לא שאלה. אבל הפסוקים מספרים לנו סיפור אחר. **הסיפור שהם מספרים לנו הוא שיעקב אבינו המשיך ללכת, ופעם אחר פעם התברר לו ששליחותו אינו כפי שחשב שהיא תהיה.** הוא חשב ששליחותו היא להתחתן עם רחל ואף ידע על כך ברוח הקודש, ולמעשה, הוא התחתן, קם בבוקר וגילה ששליחותו היא להתחתן עם לאה, וכך לאורך כל הדרך, ואמר לעצמו בכל עת: אני כאן לצורך קיום שליחותי.

ישיבה למצוינים בכפוף למשלח

אדם מקים ישיבה ומחליט שהיא תהיה ישיבה למצוינים. הוא אוסף בחורים מן הגורן ומן היקב, ולמעשה, מתברר לו שהישיבה נראית 'כמעט' כפי שתיאר לעצמו. החילוק היחיד הוא שמדובר בפסולת גורן ויקב. הוא פוגש את עצמו עם הצדיקים האלה - נשמות מתמודדות.

הנה מה גופו אומר? הוא אומר כך: תגיד לי, בשביל זה אני נמצא פה? האם אתה באמת חושב שבשביל זה למדתי חמש עשרה שנים בכולל? וכך הוא הולך ותולה מודעה גדולה שהוא סוגר את הישיבה. אבל מי שהולך בדרכו של יעקב אבינו אומר: **נדמה ששליחותי שונתה, מצוין.**

כשהאדם מדבר עם חברים, וכשהוא מדבר עם בני ביתו אחרי יום ארוך, וכשהוא מספר את הסיפור לעצמו - מה הסיפור שהוא מספר? הוא יכול לומר: נפלתי בפח. זה מה שיכול להיות הנוסח שיחזור במוחו אלף פעמים. הוא הזהיר אותי מראש. חשבתי שאני חכם. כמה הוא היה צודק. אני עדיין מחפש את הדרך החוצה. כבר שלוש עשרה שנים מאז ואני עדיין מתייסר עם ההחלטה הטיפשית שעשיתי.

אבל למה? למה לחיות כך? **שליח נאמן כשרואה שהלך לכיוון אחד וזה התפתח לכיוון אחר**, הוא אומר: הפלא ופלא. חשבתי ששליחותי היא א', כעת אני רואה ששליחותי ב'. מראש הרי יצאתי לשליחות. **מי נתן לי את השליחות ללמוד עם בחורים? - הקב"ה.** מי נתן לי את הרצון להקים ישיבה? - הקב"ה.

מי הביא את הבחורים - הקב"ה. **אם כן אני צריך סך הכל להבין שהיתה לי טעות** במילה 'מצוינים'. לא הבנתי מה זה מצוינים. מלמד שהיו בני ישראל מצוינים שם. הוא מסתכל בהגדה של פסח וממשיך עם זה.

אכזבות בשידוכים - האומנם?

כך הוא לגבי כל דבר. וכי בשידוכים זה שונה?! אנשים חושבים שיש להם יותר מדי בחירה שם. בתקופות מסוימות חושבים שזה עובד אחרת. לא, זה לא עובד אחרת. האדם רוצה לחיות חיים שבהם הוא זה שמחליט שהוא רוצה והוא זה שמחליט מה הוא רוצה והוא זה שמחליט לברר ולתת את האישור, ואחר כך ינגן את הניגון שאף פעם לא ימחל את מי שהפיל אותו בפח והעולם הוא עולם כזה אכזרי. אפשר להיכנס לעולם כזה, וזה באמת נסיון, אבל **יש מהלך אחר שבו האדם מבין שהוא רק שליח** ואומר: חשבתי ששליחותי היא א' והתברר לי שהיא ב'. **אעשה את השינוי בלבי ובמוחי ואעבוד עם ב'.**

האם זה אומר שאין יותר נסיונות? ממש לא. יתכן שעדיין יהיו הרבה נסיונות. גם ליעקב אבינו היו נסיונות רבים, ולכן התורה מספרת עליהם, כדי שנדע שהוא התמודד עם נסיונות. אבל **התורה מודיעה לנו מה צריכה להיות המבט על הנסיונות, מה ההגדרה שלהם. תמיד האדם מתחיל ואינו יודע איך זה ימשיך.**

מפעל החיים לא קרס

רואים איך הגויים עושים דברים. הם חושבים שיצליחו, אפילו בפוליטיקה וכדומה. אפשר ללמוד מזה ולראות כמה עגמת נפש יש לו לאדם כשהוא חי באופן זה. לא נעים לחיות כך. זה חיי צער. הוא חושב שיצליח, הוא מסתכסך עם כל העולם, הוא מדבר גבוהה גבוהה, ואחר כך כשהוא רואה שלא הלך לו, הוא מנסה להאשים את כל העולם.

במקום לחיות חיים כאלה, **האדם יכול לבחור לחיות כשליח ...תן לי לראות מהי השליחות המוטלת עלי. כעת נראה לי שזה מה שנכון לי לעשות.** אני מתייעץ עם אדם חכם שיכול לתת לי את מבט התורה ואני יוצא לדרך... הוא הולך ועושה ולמעשה יוצא משהו שונה לגמרי מכפי שחשב. נפלא. אין זה אומר שאין לו רגעים של עגמת נפש. ודאי שיש לו. אבל איך הוא מתחזק כל פעם? - לא רק על-ידי שהוא אומר לעצמו: זה מן השמים. הוא לא צריך לעשות דרך כה ארוכה, כי **מראש הוא לקח בחשבון שיכול להיות שיתברר לו שהשליחות שונה מכפי שנראה לו. על דעת זה הוא יצא לדרך.** העגמת נפש שיש לו כשקורה המפנה, אינה עגמת נפש של מי שמפעל חייו קרס, אלא **היא נובעת מההלם שיש לו ברגע הראשון, אך מיד הוא מתאושש ומתקדם הלאה בדרכו.**

כגמול עלי אמו

שמעתי פעם מיהודי: **דוד המלך** אומר **בתהלים**: "לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני". אני כאן רק "**כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי**". זה מה שאני רוצה לומר. זה לא בא כהקדמה לאיזו בקשה. אם זה בא כהקדמה, **זה בא רק כהקדמה לנקודה - "יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם".**

אכן, **'כגמול עלי אמו' פירושו לא רק שהוא נשען לגמרי על הקב"ה כתינוק הנשען על אמו, אלא גם שמבחינתו לא מתרחש שום דבר אחר.** התינוק רוצה לאכול ובוכה. מי יכול לעזור לי? רק האמא. אם האמא עייפה ואינה רוצה - אבכה עוד עד שהיא תגיע. מה עם הדולר שעלה או ירד? או מה עם זה שאולי אמי ברוגז עלי כי אתמול

שפכתי משהו? נניח שיש אתו תאום, מה עם החשבונות אולי הוא קיבל יותר ממני, ואולי הוא עקף אותי בתור? אכן **התינוק אין לו שום חשבונות, כי מצדו שום דבר אחר לא מתרחש.**

כך הרגיש דוד המלך כלפי הקב"ה. **שום דבר אחר לא מתרחש. יש רק אותי ואת הקב"ה.** יש שלוקח לאדם חצי שעה להסביר להקב"ה את הבעיה שלו. הוא אומר: רבונו של עולם! תן לי לתת לך הקדמה. כשאני קניתי את הבניינים האלה. אתה יודע מה? תן לי לחזור עוד קצת אחורנית. מי בכלל הציע לי לקנות אותם ואמר לי שערכם יעלה? הוא מדבר ומדבר ומסביר את הבעיה שלו במשך חצי שעה, ואז הוא ממשיך: ועכשיו רבונו של עולם, אני זקוק לישועה גדולה.

מי שחי כגמול עלי אמו, יודע שיש דבר אחד - **הקב"ה שלח אותי לשליחות, ובעת אני נמצא כאן בשליחותו**, וכל הדברים האחרים, אינם קיימים בכלל. **והקב"ה הוא בעל היכולת ובעל הכוחות כולם ובעל הרחמים. ואז ממילא אינו מרגיש שהבעיה כה גדולה, ואינו נבהל כל-כך מזה שלא הולך כפי שרצה.**

אין צורך להבהל

מצוי לשמוע אחד שואל את השני: מה?! באמת?! הלכת לחנות וזה לא היה שם?! אז מה עשית? והשני עונה בשלווה: לא, קניתי את השני, לא הייתי צריך דווקא את זה. אלף פעמים ביום זה קורה, כשאחד מעמיד פני בהלה והשני מסתכל עליו כאינו מבין: לא, למעשה לקחתי סוג אחר וזה דווקא היה יותר טוב.

יכול האדם להחליט לחיות את חייו כך לכתחילה, היינו לצאת אל הדרך על דעת זה. הוא יוצא עם בטחון - זה בוודאי יצליח, לא יודע בדיוק איך, אני לא צריך לדעת איך, אבל **הקב"ה יודע והוא זה שמעמיד את האבנים בדרך, ואם לא בדרך זו, הוא יוביל אותי בדרך אחרת...**

מדור
שבת קודש

לזכות
יעקב מיכאל בן חיה שרה לאה

יום חמישי פרשת ויצא ט' כסלו תשפ"ז

ההרגשה הפנימית שעושה את השבת - חלק א

שבת לשבת עדיין אין לי

בשיעורים הבאים נדבר בס"ד על נקודה מסוימת בשבת שצריך לעמוד עליה. נתחיל בהקדמה קצרה. כשרוצים לשמוע שיעורים ודרשות על שבת קודש, יש כמה דברים שאפשר לעסוק בהם וללבנם. אפשר לעסוק ב**גודל חשיבות השבת וכמה צריך לנצלה**. שבת היא היום הקדוש ביותר, בשבת אפשר להתדבק בה', נצל את הזמן, אל תדבר דברים בטלים, 'כבד את ה' מגרונך', למד את התורה והתפלל בכוונה. עוד אפשר לעסוק **בשורש ובמהות**. **מהי השבת?** מהי הנשמה היתירה? מה המשמעות של מקור הברכה, וכן הלאה.

ועוד אפשר להיכנס ל**פרטי השבת**. שבת היא יום שיש בו מאות פרטים. כל מאכל של שבת, כל חלק מחלקי התפילה, כל מנהג, כפי שמובא בשם **צדיקים** בגודל ענין אכילת דג בשבת, ואמרו שצריך לדאוג כשאין דג לשבת קודש יותר מדברים אחרים חשובים. כך אפשר לקחת כל מנהג בשבת, כמו אכילת מרק ולאקשן, ולבאר מה עניינו ומה פנימיותו, ולספר סיפורים מצדיקים שמסרו על כך את הנפש, וכך אפשר לדבר על השבת אחים בליל שבת, על השירות והתשבחות, על העבודה באשמורת הבוקר, על אמירת נשמת, על המזמורים שמוסיפים קודם ברוך שאמר, וכן הלאה.

ועוד אפשר להיכנס לנושא אחר לגמרי והוא **ההתמודדות עם האתגרים המזדמנים בשבת קודש**. באופן מעשי, הבה נדבר עליהם ונבקש עליהם עצות. רשימה שלימה של דברים שהאדם צריך לשים לב אליהם. למשל, יתכן שהאדם קשה לו עם השבת משום שאין לו מקום טוב בבית הכנסת שבו הוא מתפלל. הוא לא כל-כך מוצא את עצמו שם. בימות החול הוא מסתדר. הוא מתפלל אז ב'שטיבלאך'. אבל בשבת צריך להתפלל בבית הכנסת רשמי של הקהילה. הוא הרי רוצה שיקבלו את ילדיו למוסדות. וקשה לו. יתכן שקשה לו עם הצפיפות, יתכן שקשה לו עם קצב התפילה, וכן הלאה. זה יכול להיות התמודדות קשה לאדם. התפילה בשבת קשה לו יותר מבימות החול. יתכן שבימות החול הוא מתפלל טוב, אבל בשבת קשה לו כאמור.

עוד יש קושי של עייפות, כידוע. בשבת האדם עייף, איך מתמודדים עם זה. עוד סוגיא יש והיא הצורך לטפל בילדים ולתת להם את היחס הראוי. בימות החול הוא יכול להיות הוא עם הגמרא או הוא עם הכולל או הוא עם העבודה, אבל בשבת הוא צריך לנהל שולחן, והילדים קופצים והוא צריך לחנך אותם ולהטיל עליהם משמעת וכן הוא צריך ללמוד אתם באבות ובנים. מדובר בהתמודדות.

עוד יש את שינוי המאכלים ואת הכבדות של המאכלים. סוגיא שלמה. הטשאלנט מכביד עליו והוא ישן כל אחר הצהריים, וכן בליל שבת... עוד סוגיא שנקראת סדר היום, לנהל סדר יום בריא. קשה לו לאדם כי אין לו את הסדר הקבוע שלו. וכן אין לו את החברותא של כל יום ואין לו את הריכוז. אין לו מה שיחזיק אותו. זוהי רשימה של קשיים שיש לנו בשבת יותר מבימות החול.

ו**אם אין מדברים עליהם, אך מתעלמים מהם, הדרשות שהאדם שומע בענין שבת קודש, אינן מועילות לו**. למה? האם אינו רוצה ליישם אותן? הוא רוצה, אבל אם הוא היה, ראשית כל, בחור - היה לו יותר קל, ואם הוא היה בישיבה והיתה לו חברותא - היה לו יותר קל. אבל עכשיו שהוא אברך עם משפחה ברוכת ילדים... מה אתה מספר לי, שה'אמרי חיים' זיע"א בער כאש בשבת קודש?! בסדר, אני מאמין לך מאה אחוז, אני רק אומר לך איך נראה ליל שבת אצלי.

כוונתנו להיכנס כאן לסוגיא שאינה אף אחת מהסוגיות שהבאנו לעיל, כלומר, לא כל-כך בענין החיוב לנצל את השבת, ולא על הענינים של שבת וטעמם ופנימיותם, ואף לא בענין הקשיים. כל הדברים האלה, סוגיות חשובות הם, אבל עכשיו אנו רוצים קצת להתרחב ובס"ד נמסור כמה שיעורים בסוגיה זו: **מה האווירה שצריכה להיות בלבו של האדם בשבת קודש, באיזה הלך רוח עליו להימצא, כיצד עליו לחשוב ולאיזה כיוון**, ונעסוק גם בעצות כיצד להגיע לכך. סוגיא זו אינה נכללת בחשיבות של אכילת דגים, ואף לא בחשיבות של ניצול היום, כי במדה מסוימת... הלא ידוע האמרה שחוזרים עליו ב**סלאנים** שחסיד אחד אמר: דג לשבת יש לי, יין וחלות לשבת יש לי, אך **שבת לשבת עדיין אין לי**. הוי אומר: **יתכן שיהיו לו לאדם כל הפרטים ולא תהיה לו נקודת השבת**.

שכרך רב, אבל מה עם העיקר?

כשאדם מבזבז את השבת, כלומר ישן כל השבת ואינו נוכח... הוא מתבייש מעצמו. הוא לא זקוק לדרשות מוסר... המצב אינו קשה כל-כך, כי הוא מחפש להשתנות, למה? כי נפשו זועקת: אין לזה הגיון. הבעיה היא כשהאדם מרגיש מסודר, יש לו בית כנסת קבוע. אין לו את ההתמודדות של הצורך לחשוב כל שבוע מחדש היכן ללכת להתפלל. ויש לו מקום בפינה, דווקא די טוב לו שם. וסדר היום בשבת - ממש נפלא. הוא לומד דף היומי. בשבתות החורף יש לו חברותא אחרי הסעודה או אחרי ה'שבת אחים', ודווקא נעים לו, כי בחורף הוא יכול להספיק יותר. הרבה פעמים כשנצברים לו חובות במשך השבוע בגלל הטרדות המוטלות עליו, הוא יכול להשלים את הכל בשבת ויש שהוא מספיק אפילו שנים שלושה דפים. הוא מסודר. הוא כבר החליט מה הוא אוכל ומה אינו אוכל בשבת. הוא כבר לא אוכל את הטשאלנט הכבד שהיה אכל בעבר. הוא הסתדר עם השבת והוא מרוצה ממנה.

ראשית כל, יהודי כזה ראוי שנקנא בו. **ודאי שמדובר בברכה גדולה**: הוא מנצל את הזמן, ויש לו סדר הגון. אבל **אין בזה כדי להעיד שהוא מחובר אל השבת**, ואיננו מדברים עכשיו על מדרגות, אלא **על האווירה שבה צריך האדם להימצא בשבת**.

הוא מסודר, אך לא יותר מזה. נאמר משהו נוקב, אך אין כוונתו אלא לרעיון: גוי שעושה מה שהוא עושה, לא בטוח שהוא חייב מיתה משום גוי ששבת. הוי אומר: הוא מסודר, הוא אדם הגון, כלומר, הוא קם בבוקר, הוא עושה מה שצריך, הוא מרוצה ממה שהוא עושה. בסדר, כל זה יכול להיות גם ביום שלישי.

ושוב, אין כוונתנו להוריד מחשיבות הדבר. הלא מצבו טוב הרבה יותר ממצבו של מי שהשבת חומקת מבין אצבעותיו. אנו רק מבקשים להגדיר באיזו סוגיא אנו רוצים לעסוק כאן. איננו באים להורות מה צריך לעשות בשבת, ואף לא לומר שצריך לנצל אותה, כל דקה ממנה, משום שהשבת שקולה כאלף מימות החול. לא זו הסוגיה עתה. כשמדברים על ניצול השבת, מדברים על לימוד בשבת, על הוספת עוד ועוד שעות. אמנם על חשיבותם של כל הדברים הללו אין עוררין, אך **עתה ברצוננו לדבר על האווירה שהאדם צריך ללמוד לחיות בה בשבת**.

פתרון לכל הקשיים השבתיים

וכשיש לאדם דבר זה, הרי מלבד האמת שבדבר - שהשבת שלו היא שבת של ממש, ונתקיים רצון הבורא שתהיה ליהודי שבת, ומתוך כך ילמד ויתפלל בבית כנסת קבוע וילמד "אבות ובנים" - הדבר יסייע לו גם בחלק גדול מן הקשיים שהוא מתמודד עמם. הקשיים הללו קיימים, על כל פנים, אצל כל מי שיש לו משפחה וילדים. אמנם לא כולם קיימים אצל כל אחד, אבל לכל אחד יש רשימה משלו, ותמיד יש עוד דברים שלא הזכרנו. ונראה, בסייעתא דשמיא, **שכאשר יש לאדם אווירה של שבת, זהו הפתרון הראשון לכל הקשיים הללו**.

הבה נזכור: **כשהקב"ה נתן לנו את השבת**, הוא אמר לנו כך: **כל שבת תהיה שבת**. כלומר, גם כשאתה מתמודד עם אחד מילדיך הנמצא בגיל קשה ומתנהג עתה בכעס ובריחוק... פעם הוא מגיע לסעודה, ופעם אינו מגיע... גם השבוע, אומר הקב"ה, יש שבת. הווי אומר: לא רק שגם השבוע תאכל דגים, אלא **גם השבוע אתה מצווה להיכנס אל אווירת השבת**. וכך גם כשאתה בבית החולים מסיבה כלשהי, וגם כשאתה עובר דירה.

כשאמרו **חז"ל** 'שבת קביעא וקיימא' מאז שבת בראשית, אין הכוונה רק לאיסור "לא תעשה כל מלאכה". **איסור עשיית מלאכה הוא רק הכלי, לא הצורה**. פירוש הדבר: **האיסור יוצר את המציאות המאפשרת להימצא באווירת השבת**. אם תעשה מלאכה בשבת, לא תוכל להימצא באווירת השבת, שכן הדברים סותרים זה את זה. לכן הדבר הראשון הוא "לא תעשה כל מלאכה", ואז **נפתחת לפניך האפשרות להיכנס לאווירת השבת**. ועל כך נתן לנו הקב"ה את התורה - כדי לסייע לנו להבין **מה צריכה להיות אווירת השבת, מה צריכים להיות ההרגשים, וכיצד הנפש צריכה להרגיש**. על האדם להבין מהו הדבר ולהרגיל את עצמו בו, על ידי עצות ובסייעתא דשמיא. **ואז יוכל גם לקיים ברוח השבת את הדברים שאצלו כבר מתנהלים כשורה, וגם ימצא בכך עצה לקשיים המאתגרים אותו**.

שביעות רצון עמוקה מהבריאה

אפשר ללמוד את הנושא לעומק, ואפשר ללמוד אותו בפשטות. נתחיל בפשוט, כדי שלא נלך לאיבוד. הלא קודם כל צריך לדעת את הנקודה, ואחר כך אפשר להעמיק בה. אם נרצה לדבר בפשטות, מבלי להבין מדוע הדבר כך, נאמר כך: הקב"ה נתן לנו יום במתנה, ואמר לנו: **רצוני שביום זה תחוש נפשך שביעות רצון** (צופרידנקייט) **עמוקה מן הבריאה**. לא שתאמר זאת, לא שתשיר זאת, אלא שתרגיש זאת. אתה יכול גם לומר ולשיר,

אבל **רצוני שתרגיש**. נתתי לך יום **שדרך קיומו היא שביעות רצון עמוקה מן הבריאה, והיא תביא אותך לרוממות, לשמחה ולעונג נפשי**. בראתי את העולם בשישה ימים, ויודע אני ש**אם תוכל לקלוט את מה שיש כאן, ולהתחבר ליופי ולטוב הקיימים כאן, תוכל להתפעל עד מאוד**. לא תתפעל לרגע אחד בלבד, אלא **ההתפעלות תותיר בך רושם, תרומם אותך, תשמח אותך, ותיגע בנקודה שבנפשך הנקראת עונג**. ואני רוצה לתת לך את היכולת לעשות זאת.

ושוב, כשאנו מדברים על **האווירה שבה צריך האדם להימצא בשבת**, הכוונה היא ל**שביעות רצון עמוקה מאוד מן המצב**. עתה נתקדם צעד נוסף. **להקב"ה יש תענוג גדול ושמחה מן העולם**: "ישמח ה' במעשיו". הקב"ה שמח בבריאתו: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". הפלא ופלא - הקב"ה שמח בכך! אמנם הקב"ה יודע מה מונח כאן, ואתה אינך יודע. עליך ללמוד, להתבונן ולחדש, ואולי תיגע בקצה החוט. אבל עשה זאת.

הקב"ה מרוצה מאוד מן הבריאה!

האומנם מדובר בפשיטת רגל?

האם אתה מבין, שבשבת הראשונה של הבריאה המצב כבר היה - כפי שאנו היינו מגדירים אותו, ונדגיש שוב: כפי שאנו היינו מגדירים אותו - מצב של פשיטת רגל (טיף אנגיזעצט)? אדם הראשון כבר חטא. אנו עומדים היום כמעט שישה אלפים שנה אחריו, ועדיין לא סיימנו לתקן את הנזק שגרם. הוא הביא מיתה לעולם, וגרם לקליפות להתערב בכל מה שנמצא בבריאה. **ובכל זאת אומר הקב"ה: המצב טוב מאוד. הבה נשמח בבריאה**. וכך איתא ב**מדרש**: "טוב מאד" - זה יצר הרע. אכן כן, משום שגם הוא חלק מן הבריאה.

אתה לא הבנת את הבריאה. אני מבין אותך, ואני יכול להשתתף בצערך, אבל אני יודע מה מקורו. **לא הבנת את הבריאה, ולכן אתה יושב ונאנח, כועס וממורמר**. לבי עליך על שאתה מתייסר כל כך. **אם תבין מעט יותר את המתרחש כאן, ותתחיל להבין מעט את הטוב, את השלמות ואת היופי הקיימים בבריאה, תוכל לגעת במשהו מן השמחה** שיש להקב"ה מבריאתו.

יאמר האדם: לא עכשיו. נשיב לו: דווקא עכשיו. הקב"ה שמח במעשיו - פעמים בגלוי יותר ופעמים בסתר יותר - אבל "**עוז וחדוה במקומו" מתקיים גם בזמן החורבן**. והקב"ה אומר: אני שמח בשבת. ועוד לפני שאני נותן לך את המתנה, ברצוני שתדע כמה אני שמח ומרוצה מן המצב כולו. אומר האדם: איני יודע אם הקב"ה יודע, אבל קמתי היום מאוחר. אילו ידע הקב"ה, לא בטוח שהיה שמח כל כך. הוא רואה שהקב"ה אינו נבהל, וממשיך: אומר לך את האמת - דיברתי בלשון נקייה, רציתי לראות כמה תכעס עליי. באמת היה משהו חמור יותר, ולא רציתי להוציא אותו מפי. אין זה כל כך מתאים...

זוהי ההסתכלות שלך. מבחינתך מדובר בפשיטת רגל, והשאלה היא רק אם גמורה או לא גמורה - והדבר תלוי כמובן בתקופה. אך **לפי הסתכלותו של הקב"ה, הבריאה היא סיפור של הצלחה, והקב"ה שמח בשבת קודש בבריאתו**.

ישבענו ויתענגו מטובך

זהו השלב הראשון. בשלב השני **נטל הקב"ה את השמחה הזו, ואת העונג הנובע משביעות רצון עמוקה, ואמר לישראל**: "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה". עומד אני לתת לך מתנה. אתן לך עצות, וודאי גם ציווי, כדי שתוכל גם אתה להיות שבע רצון מן הבריאה.

אנו אומרים בשבת, בערבית, בשחרית ובמוסף: **"ישבעו ויתענגו מטובך"**. שמע את הפשט, לא את הדרש. הדבר ברור מאוד ומוגדר מאוד: **"ישבעו ויתענגו מטובך"**. יש טוב, אך עדיין לא נגעת בו, אומר הקב"ה. אינך יודע מהו. למרות כל הדרשות ששמעת, וכל הפעמים שאמרת "מזמור לתודה", מבטיח אני לך שעדיין לא נהנית מבריאתי. **עומד אני לתת לך אפשרות להיכנס לעולם מופלא, שבו נעשים שבעים ומעונגים מטובי.**

לא יודעים שיש גן עדן

אחד מצדיקי דורנו שליט"א נוהג לומר: **יש גן עדן שאפשר לחיות בו בעולם הזה**, אבל **רובם המכריע של בני האדם לא זו בלבד שאין להם השגה בכך, אלא שאינם יודעים כלל שהוא קיים**. הם **אינם יודעים שאפשר להתענג בעולם הזה בעוצמה כזו**. האדם מביט על העולם ורואה יהודים יראי שמים, רואה עובדים, רואה אנשים שמחים יותר ואנשים רגועים יותר, רואה עובדים לחוצים - הוא רואה הרבה דברים. הוא מקיים מצוות, לומד תורה, עורך סיומי מסכת, מחלק צדקה, שמח מאוד כשהוא משיא את ילדו, וכן בשבע הברכות - אבל **אין הוא מודע כלל לכך שהוא יכול להגיע לדרגות עמוקות הרבה יותר של עונג**.

וכשמדברים על השבת, אין מדברים על מי שהתענה משבת לשבת, ואף לא על מי שהיה ער בלילות מאה שנה ולבסוף חש מעט עונג. **מדברים על התענגות מטובו של הקב"ה**. פירוש הדבר: כאשר ילמד האדם כיצד **להרגיש שביעות רצון עמוקה מן המציאות הקיימת שלו, יבוא לו מכך שובע ועונג**. הקב"ה אומר כך: העבודה הזו קיימת ודאי בכל השבוע, אבל בשבת אני נותן לך אותה במתנה. **אני נותן לך כלים - נשמה יתירה, מצוות שביתה - והכל כדי שתוכל לגעת בדבר זה ולהשתתף בשמחה שיש לי מן הבריאה**.

חייבים להכיר את המטרה

והנה פשוט שאי אפשר להגיע לזה על-ידי הגעה מוקדמת לבית הכנסת, אפילו שעה לפני כניסת השבת... בחורף, הלא צריך להיות אדם מחושב, עקשן גדול ובעל בהירות בין עיקר לטפל, כדי להצליח להגיע מוקדם לבית הכנסת... אך נניח אפילו שהאדם מגיע לבית הכנסת שעתיים לפני כניסת השבת. בשעה שתיים האברך כבר נמצא בבית הכנסת. ונניח ששלום ביתו מצוין: הוא סייע בבית מוקדם, והכל מוכן עוד לפני צאתו לבית הכנסת. ויש לו שיר השירים, חומש עם רש"י וספרי חסידות, ויש לו השגה בהם... **ההכנה שהוא עושה לא תוכל להביאו לסוגיה זו אם אינו יודע מהי**.

הבה נבין את מה שאמרנו עתה. חשיבות הדבר שאברך זה עושה גדולה עד להפליא, ולא בכך אנו עוסקים. השכר שיהיה לו, והרגש שיהיה לו בשעת קבלת שבת - כל זה ברור. אבל עתה אנו מדברים על נקודה אחרת. הנקודה היא ש**כאשר האדם אינו מרוצה מן המצב שיש לו, גם אם הוא מסיח את דעתו וצולל לים התלמוד, לא יגיע אל נקודת העונג של שבת קודש**. ודאי ש**לימוד הגמרא והתוספות יסייע לו להגיע לשם, אם הוא רוצה להגיע לשם**. אבל אם אינו יודע מה הוא רוצה, משום שאינו יודע שזוהי המציאות של השבת... הוא רוצה להרגיש טעם בשבת - את זה הוא יודע לומר. הוא רוצה להתלהב בקדושת השבת. הוא רוצה לדעת לומר "נשמת" בבחינת "כל עצמותי תאמרנה". את כל זה הוא יודע לומר... אך **כל עוד אינו יודע לומר שהוא רוצה להיות מרוצה מן הבריאה עד כדי כך שלא יוכלו להוציאו מכליו, ושלא נשמע ממנו תלונה על שום דבר בעולם, משום ששביעות רצונו תהיה**

חזקה מכל הדברים הקטנים המתרחשים - לא יוכל להגיע לשם.

עבודה זו גדולה יותר מן ההתלהבות בקדושת השבת... אין בכך כדי להמעיט את עבודת ההתלהבות בקדושת השבת, אבל **ההגעה לשביעות הרצון הנרצה היא עבודה גדולה יותר**, שכן **זהו אתה עצמך ולא מה שאתה עושה, והדבר נעשה למהותך**. והראיה הגדולה ביותר, כי מי שרק יודע לדבר על התלהבות בקדושת השבת, אפשר לראות שזה אצלו פעם כן - פעם בכלל לא. פעם מלאך - פעם גלח. הדוגמא לכך: כשהמצב בשבת נוח מאוד, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית... הוא נסע לשבת התאחדות. לא היה עליו לטפל במשפחה ובילדים, איש לא כעס עליו, וחבריו סייעו לו בניגונים ובדברי תורה מלהיבים - הייתה לו שבת קדושה ומרוממת. אך בשבת שלאחר מכן הגיע המלאך האחר, והוא מצא את עצמו אדם אחר. הוא כבר אינו אותו אדם.

שביעות רצון בלי סיוע חיצוני

אבל אם האדם לומד באיזו אווירה עליו להימצא בשבת, הרי ש**שביעות הרצון העמוקה באה דווקא כשאין סיוע מבחוץ**. אלא ש**הדבר מצריך הכנה נפשית שמעבר לפעולות**. הוא **דורש מן האדם לשנות את דרך חשיבתו**, ואי אפשר להתחיל בכך שעה לפני השבת. שכן תאר לעצמך אדם הכועס על עשרים דברים: מדוע לא קניתם את זה? ביקשתי שלוש פעמים! תמיד אתם שוכחים. הוא מנסה לפתוח את המים החמים - ואין מים חמים. מדוע אין מים חמים? בגלל השכן. הוא ממהר למקווה, וחושב לקנות משהו בחנות הסמוכה למקווה, ומגלה שהחנות סגורה. הוא אינו כועס על איש, אבל הוא מרגיש אכזבה.

עכשיו מגיעה השבת. הוא רואה כתוב בספר שצריך להרגיש "כאילו כל מלאכתך עשויה". אך האם אתם יודעים כיצד נראה ה"כל מלאכתך עשויה" שלו? הוא דומה לאדם האומר: טוב, לא אכפת לי מכלום. לא, לא, זה טוב, זה טוב, זה טוב... זהו המצב שבו הוא נמצא.

אפשר ללמוד בחברותא, ותקבל שכר על לימוד התורה - ולא סתם לימוד תורה, אלא לימוד תורה של שבת. אבל אני מדבר עתה על סוגיה אחרת: **על שביעות רצון עמוקה ביותר**. אדם כזה מרוצה בלי קשר למה שקורה. **הוא מצליח להגיע למקום שבו הוא מלא התפעלות מן המציאות הקיימת**, והוא אומר כך: **הקב"ה מרוצה מן המציאות, ואף אני מרוצה ממנה.**

בשבת אפשר לנשום לרווחה

נתאר לעצמנו בחור שאינו בטוח אם הוא מצליח או לא. הוא תמים כל כך, יש בו טוהר כזה - כדאי לראות אותו. הוא מנסה ללמוד כפי יכולתו. אין הוא בעל הכשרון הגדול ביותר, אך הוא רציני ועדין מאוד. הוא אינו בטוח אפילו שיקבל במבחן ציון גבוה משמונים וחמש, אבל הוא משתדל בכל כוחו ומשנן את החומר, ואינו בטוח אם אביו מרוצה ממנו. בגיל הזה, אם אביו יהיה מרוצה ממנו, יהיה זה בשבילו פסגת האושר.

כשאביו אומר לו: אני רוצה לומר לך משהו. אינני צריך ציון של מאה, ואינני רוצה ציון של מאה. אתה יודע מדוע? משום שמי שמקבל תמיד מאה נעשה בעל גאווה, ואינני רוצה בן בעל גאווה. ואני אומר לך - ואתה יכול להרגיש זאת בלבי - שאני רווה ממך נחת. אני מרוצה ממך מאוד מאוד. באותו רגע עיני הבחור נפקחות לרווחה, והוא מרגיש כאילו נגולה אבן מעל לבו... תודה, שימחת אותי...

בשבת הקב"ה אומר לכל יהודי: ברצוני

לומר לך דבר מה. **אני מרוצה מאוד, מרוצה מאוד מאוד מן הבריאה.** ואז הוא אומר: **עומד אני לתת לך מתנה, כדי שגם אתה תוכל להגיע לכך.** אומר האדם: אבל אין זה נכון. אין זה נכון, ריבונו של עולם. חטאתי. השבוע היה חורבן.

עדיין אני מרוצה מהבריאה

ובכן, כדי להבין את התשובה צריך להעמיק. אבל הקב"ה אומר: לפני שאני נכנס עמך אל העומק, ברצוני לומר לך דבר מה. קודם כל ברצוני לתאר לך את הסוף... כפי שאמרנו בתחילת השיעור... אולי בהמשך נדבר על עומק החטא ועל תשובה מאהבה, אך ראשית ברצוני לתאר לך את המסקנא. המסקנא היא שאני עדיין מרוצה כל כך. שמעת? לא אירע דבר. אמרתי לך שבשבת אני מרוצה מאוד מן הבריאה? - עדיין אני מרוצה.

אם **ה'מאור עינים'** שבכל ספרו עוסק בצורך לשמור את הברית, אומר ש"כל מלאכתך עשויה" נאמר גם ברוחניות, פירוש הדבר שהקב"ה מרוצה גם מן המצב הרוחני. ואם כן, צריך האדם לומר לעצמו: איני יודע אם אני מבין, אבל אני מרוצה. הקב"ה אומר לאדם: אולי במשך החודשים הבאים נלמד זאת, ואולי תוכל להבין במשהו **כיצד ייתכן שאני מרוצה. אבל אינך צריך להמתין עד אז, שכן אני אומר לך** - בין שאתה מבין ובין שלא - ש**אני מרוצה מאוד מאוד.**

והלכה היא ב**שולחן ערוך** שבשום פנים ואופן **אסור לדבר בשבת בדברים המצערים**, ובכלל זה **אסור להתוודות בשבת.** זוהי ההלכה, זהו ה**מדרש**, זהו "טוב מאד", וכך הייתה השבת הראשונה מלכתחילה. כבר אז היה העולם לאחר חטא עץ הדעת, הכולל את כל החטאים, אבל אין השבת סותרת כל זאת, ודברי הקב"ה שהוא מרוצה מאוד מן הבריאה עדיין עומדים בעינם. עתה אני אומר לך, אומר הקב"ה: אתה נמצא בעולם אחר, עולם של צמצום וקטנות, וכל עוד אתה נמצא שם, אינך מבין אף מילה ממה שאני מדבר אליך. התחל אפוא ללמוד, ותראה שתוכל להיכנס לעולמה של השבת. הרגל את עצמך בכך, ואז תהיה לך שבת.

באופן כזה, **גם אם יהיה האדם טרוד בערב שבת ולא יוכל להקדים ולבוא לפני הזמן, תהיה לו שבת.** זהו ההבדל. **גם אם עבר עליך שבוע שאינו מרומם כל כך, אם תלמד כיצד להרגיש שבע רצון בשבת, תהיה לך שבת.** ולהפך: **אם לא תלמד זאת**, גם אם תעשה הכנה לפני השבת, **תהיה לך שבת רק עד שהילד ירגיז אותך.**

הדבר מצוי מאוד אצל ה'עובדים'. הוא יודע מה הוא רוצה, מכין את עצמו לשבת, מגיע מוקדם לבית הכנסת - אבל הדבר מחזיק מעמד רק עד מקרה מסוים, ואז הכל נגמר, ואת היסוד הזה אנו מבקשים ללמוד.

מזמור שיר חנוכת הבית

ננסה לעמוד עוד קצת ביסוד זה. ב**שאלתות דרב אחאי גאון** (כעין זה גם ב**מדרש תנחומא**): "מחייבין דבית ישראל למינח ביומא דשבתא, דכד ברייה קודשא בריך הוא לעלמיה, ברייה בשיתא יומי ונח ביומא דשבתא, וברכיה וקדשיה, כאיניש דבני ביתא וכד מצבית ליה וגמר ליה לעיבידתיה, עביד הילולא חד יומא (כאדם שבנה בית, וכשהוא מתרצה בבית ומסיים את העבודה, עושה שמחה יום אחד), כדאמרי אינשי הילול בתי, דכתיב 'ויכל אלוקים ביום השביעי', ואמר לן רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא דכתיב 'זכור את יום השבת לקדשו'".

מבואר ש**הקב"ה מרוצה ושמח מהבריאה שברא, ונתן לנו את המתנה להשתתף עמו בשמחתו.** והנה בספר **פחד יצחק** להגאון **רבי**

יצחק הוטנר זצ"ל (מאמר ה) מביא את דברי השאלתות ומרחיב בביאורו באופן נפלא. ראשית כל הוא מבאר כך: הקב"ה אומר לנו שכשם שהוא נח ביום השביעי, כך רצונו שגם אנו ננוח. לפי הפשט, הכוונה היא רק ל"שב ואל תעשה": כשם ששבתתי אני ממלאכה, כך תשבתו אתם מכל מלאכה. אך קשה לומר כך, שכן לפי זה יוצא שאף שהכלי לקיום השבת הוא דוגמא של מעלה, העונג והשמחה אינם דוגמא של מעלה. ואילו מדברי השאילתות שמענו שגם חלק העונג והשמחה הוא דוגמא של מעלה. **הקב"ה מרוצה בשבת מבריאתו ושמח מאוד בתוצאה**, ועל כך הוא אומר: אף אתה אל תעשה מלאכה, שכן אם תהיה עסוק במלאכה, לא תוכל לשמוח עמי. וכשתשבות ממלאכה, **השתדל להתפעל ולשמוח בבריאה, כשם שאני שמח בה.**

אולם לכאורה יכול האדם לשאול: מילא בעל הבית העורך את חנוכת הבית - הוא שמח, שהרי הוא שרצה לבנות את הבית ועמל עליו הרבה. אך האנשים הבאים להשתתף בשמחתו, כיצד יוכלו לשמוח כמותו?

לא כל המשתתפים שמחים

אכן, האדם עלול ללמוד את דברי השאילתות בשטחיות מסוימת ולומר כך: הקב"ה ברא את הבריאה, והוא מרוצה ושמח בה, והרי הוא כמי שעורך חנוכת הבית. ובשבת נחשב היהודי כמי שבא להשתתף בחנוכת הבית של חברו. תאר לעצמך אדם העורך חנוכת הבית, וחבריו באים להשתתף עמו. הם יודעים כמה הקריב ברוחניות, בגשמיות ובחינוך הילדים לשם בניית הבית, ועתה הבית כולו אומר כבוד, והם באים לשמוח עמו. יכול האדם להבין שזוהי כוונת השאילתות, כאילו אומר הקב"ה: השתתף עמי בשמחתי, כמי שמשתתף בשמחת חנוכת הבית של חברו.

אך אם כך הדבר, הרי תראה שבחנוכת הבית ייתכן שאחד המשתתפים לא יהיה מרוצה כל כך מן הבית, ויפזר את הערותיו לאורך כל הדרך: אוי, היית יכול לעשות זאת אחרת. חבל, היום עושים זאת גדול הרבה יותר. מתי הזמנת את החלונות האלה? באמת חבל. גם אחי עשה כך, אבל הוא לקח את החלונות הגדולים יותר. מה גודל המרצפות? אוי ואבוי, אם כך היה עליך להדביק אותן באלכסון...

יכול האדם להבין שגם בשבת הדבר כך. הקב"ה שמח בבריאתו, אך האדם בא ואומר: איני יודע מאיזו בריאה אתה מרוצה, שהרי אני דווקא סובל מרורות משכני... מה, גם שכני הוא חלק מן הבריאה?! לא ידעתי, כי אני לא הייתי מעמיד אותו לצדי... ובאופן כזה הוא הורס את כל שמחת חנוכת הבית. ובאמת, זוהי דרגה אחת בהבנת הנושא: **כשאינך מרוצה בשבת, אתה בביכול פוגע בכבודו של הקב"ה. וזו הפגיעה הקשה ביותר שבחוסר שביעות הרצון, שכן כל עניין השבת הוא יום טוב על השלמת הבריאה.**

אך יש קושיה על הבנה זו. שכן אם כך הם פני הדברים, הלא המציאות היא שהאנשים הבאים להשתתף בחנוכת הבית, גם אם אינם מעירים שום הערה, אינם שמחים כבעל הבית. הם באים לחנוכת הבית רק כדי לשמח אותו, אבל אינם יכולים לשמוח כמותו - לאו דווקא משום שהם מקנאים בו, אלא פשוט משום שלא עמלו על הבית, והבית אינו שלהם.

שמחתכם היא שמחתי

אכן, פשוט הדבר שאין פירוש השבת שהקב"ה אומר: ברצוני שתשתתף בשמחתי

- אני עורך שמחה ומזמין אותך לבוא וליטול בה חלק. אלא **בשבת מדובר בשמחתו של היהודי עצמו**. שואל האדם: אבל הלא אני לא בראתי את הבריאה, ואינני עורך חנוכת הבית - כיצד אפוא אוכל לשמוח כמו הקב"ה?

ונאמר שוב: יש אנשים שדי להם לעצור כאן ולומר: אין הכי נמי, הקב"ה שמח בבריאתו, והוא אומר: ברצוני שתשמח בשמחתי. אבל לאמיתו של דבר, **הקב"ה אומר: בשבת אני נותן לך את אשר לי, כדי ששמחתי תהיה שמחתך**.

דירה נאה מרחיבה דעתו

אכן הרב הוטנר מביא בענין זה יסוד נפלא. נצטרך להרחיב ביסוד זה, אך כעת נציג אותו בקצרה. **חז"ל** אמרו: דירה נאה מרחיבה דעתו של אדם. כשיש לאדם דירה נאה, לא זו בלבד שיש לו את נוחות הדירה... הוא יכול לחמם ולקרר לפי הצורך וכו'... אלא שהוא גם מרגיש חשוב ומכובד מעצם העובדה שיש לו דירה נאה. **הדבר נוגע בערכו של האדם**.

ובכן, אפשר לחוות זאת באופן של חול, ואפשר לחוות זאת באופן של שבת. אם חווים זאת באופן של **חיי חולין**, **העונג שבדירה מוליד באדם גאווה**, כפי שכתוב ב**תורה** שכאשר יש לבני אדם בתים מלאים כל טוב, הדבר עלול להביאם לידי גאווה. וכך רואים במציאות. מדוע מי שיש לו כסף משקיע את ממונו, בין השאר, בביתו? משום שהוא מרגיש חשוב לפי חשיבות ביתו. אגב, משום כך הוא נקרא "בעל הבית" - על שם מהותו. הווי אומר: אין זה רק שיש לי נוחות, אלא שהדבר מעניק לי תמיד את התחושה שאני בעל ערך.

לעומת זאת, **כשיש לאדם דירה נאה רק כדי שיהיה לו יישוב הדעת ויוכל לעבוד את ה'**, **הרי היא מרחיבה את דעתו** דווקא, וכך הוא מבין את חשיבותו האמיתית ויכול להתרומם. האדם בנה דירה, ויש בה חדר לימוד עם ספרים וכו' - **והדבר מסייע לו להבין את ערכו האמיתי**.

אפשר לחדד זאת יותר. **התחושה שהאדם מקבל כשיש לו דירה נאה מעוררת בו את ההרגשה שיש בידו האפשרות להוציא את כוחותיו מן הכוח אל הפועל**. זהו מקור שמחתו העמוקה. תמיד רצה להכניס אורחים; חלומו היה לארח אנשים בסעודת השבת, ולא הייתה לו האפשרות. ועתה הוא שמח. במה הוא שמח? לא בכך שהוא יכול להראות לאחרים עד כמה אפשר להגדיל את השולחן בסלון, אלא בכך שהוא יכול להוציא את כוחותיו אל הפועל. אף אשתו רצתה תמיד לאפות, ותמיד נשרפו החלות, ותמיד הגיע אחד הילדים והפך הכל, כי לא היה אפשר לזוז במטבח - ועתה היא יכולה לאפות ולבשל כראוי. **מן המציאות הזו הוא חש את חשיבותו. הדירה הנאה מרחיבה את דעתו מבפנים, לא מבחוץ**.

הוצאת הכוחות אל הפועל

ובכן, **השמחה שיש לקב"ה מן הבריאה נובעת מכך שיכול היה להוציא אל הפועל את מידת ההטבה שלו** - הלא משום כך ברא את הבריאה: **להיטיב לבריותיו**. כביכול יש לו דירה נאה המרחיבה את דעתו. יש לו שמחה מכך שיש נצרכים שהוא יכול להיטיב להם. ואם מישהו חטא - מה בכך? ודאי שהדבר כאב גדול, אבל אפשר לסייע לו לחזור בתשובה. וכביכול אומר הקב"ה: עתה אוכל להראות לו שאני "א-ל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת".

הקב"ה אומר כך: **הבריאה שבראתי תעשה לך את מה שהיא עושה לי, אם רק תלמד לראות את יופיה ואת טובה**, תשים לב לניסים ולנפלאות שבכל יום ויום ותתבונן בהם. **אז תרגיש שאתה נמצא**

בדירה נאה, והדבר ירחיב את דעתך באופן שתוכל להוציא את כוחותיך אל הפועל. נמצא שהקב"ה אומר כך: אני מרוצה מאוד מן הבריאה, ואני נותן לך במתנה את האפשרות שגם אתה תהיה מרוצה ממנה. **אם תבין שאתה דר בדירה נאה, הדבר יפעיל אותך בפנימיותך העמוקה ביותר - וזה מה שירחיב את דעתך ויביא לידי ביטוי את שלמותך.** אם כן, **בוא ושמח עמי. למד כיצד להיות אדם כזה - יהודי של שבת.**

לכבוד ולזכר ה'בת עין'
הרה"ק ר' אברהם דוב ב"ר דוד זצוק"ל
נדבת הר"ר **וואלף מענדלאוויטש** הי"ו

יום ראשון פרשת וישלח י"ב כסלו תשפ"ז

פיתוח ההרגשים של הודאה ושבח לסוגיהם

רכישת מומחיות באומנות ההודאה

עם התקרבות ימי החנוכה, **עלינו להשליך את עצמנו לעולם חדש ומאיר כדי שנבוא אל החג עם ההרגשים הנכונים**. אין הם דברים שאפשר להתחיל אתם סמוך לחג ממש, כי הם צריכים לשרות קצת אצל האדם. **הם צריכים לשבת במוח ובלב כדי שבבואו אל ימי החנוכה, כבר יהיה מופעל מאותם מחשבות והרגשים**.

נסביר: אפשר לראות **שכל מומחה בתחומו, יכול להבחין בחילוקים הדקים בין דברים אשר לעין רגילה אינם נראים כלל**. מה הסיבה לכך? אפשר היה לחשוב שהסיבה היא כי למד יותר. לדוגמא, מדוע אפשר לשאול את הסבתות שאלות רבות כל כך בענייני רפואה? לא רק משום שירשו רפואות מסבתותיהן, אלא גם, ובעיקר, משום שכאשר אישה מגדלת משפחה וילדים, מזדמנים לה מטבע הדברים מצבים מכל הסוגים: ילדים צעירים יותר ומבוגרים יותר, חששות, וחששות על גבי חששות, ודמיונות... ובמשך השנים מצטברת אצלה רשימה ארוכה של דברים שלמדה.

אחת השיחות שאב יכול לנהל עם בנו... נניח שהאב בן חמישים וחמש, והבן בן שלושים וחמש... הבן עובר לראשונה משבר עם בנו הבחור. מה אומר לו אביו? הוא אומר לו: זה טבעי בגיל הזה. הירגע. זה יעבור, זה יעבור... מה זה? האם זה חיזוק? האם זו חכמת חיים? האם זה ניסיון חיים? התשובה היא: כל השלושה גם יחד. אך עיקר הדבר הוא כך: מי שכבר חווה זאת יודע כיצד הדבר מתנהל, ולכן הוא אומר למי שחווה זאת לראשונה: אין לך מה להיבהל, אני מכיר את זה. הרי זה כמי שנוסע ונדמה לו שהוא תועה בדרך. הוא מתקשר למי שמכיר את הדרך, והלה אומר לו: כבר הייתי שם. מה אתה רואה? עצים? יפה, המשך הלאה.

הנסיון מפתח חוש פנימי

זהו הרעיון. אך זה רק במבט שטחי. ניקח לדוגמא מנהיג בישראל (ונניח לרגע בצד את עניין רוח הקודש). נניח שהוא משיב כבר עשרים שנה לשאלות בענייני שידוכים. יש לו את ילדיו שהשיא בעצמו, ויש לו את האנשים שהוא מייעץ להם, והם שבים אליו לאחר מכן להודיעו אם הצליחו. נמצא שדי בניסיון שיש לו כדי שייקרא מומחה בתחום, שכן מתוך ניסיונו הרב הוא מבחין גם בדברים הדקים ביותר.

הכלל הוא שכאשר אדם שקוע בדבר זמן רב, הוא נעשה מחובר אליו גם רגשית. אין לו ידיעות יבשות בלבד, אלא **הוא כבר מרגיש**. הוא יכול להבחין בהבדל במבט חטוף בלבד - **יש לו חוש פנימי**. בכל תחום אפשר לראות

היום מומחים שבאים ואומרים בתוך שבריר שנייה: אין כאן כלום. ויש שהאדם מתרעם: סלח לי! האם אתה יודע שחיכיתי לתור הזה חודשיים? התייחס לכך ברצינות! צלם את המקום ואמור לי לשוב מחר ותשיב לי תשובה. אמור לי שתתייעץ עם עוד חמישה מומחים. מדוע אתה מעביר מבט ופוסק מיד: אין כאן כלום? אך הסבר הדבר הוא שהמומחה אינו צריך לדבר במילים ולהתייעץ. **הוא מחובר כל כך, עד שהוא מרגיש מהו הדבר הנכון.**

אבחנה מוזיקלית רגשית

נביא דוגמא מתחום נוסף אשר רבים יותר מחוברים אליו - נגינה ומוזיקה. מי שאינו מחובר כלל לתחום הזה, הכל אצלו טוב ויפה, ומה שמתנגן ברקע מקובל עליו. אך מי שפיתח לכך אוזן עדינה, כשהוא נכנס למקום שמתנגנים בו ניגונים (הכוונה לניגונים של ממש, לא לבליל צלילים סתמי), הוא יכול להביע את דעתו תיכף ומיד, ואף לדבר על ההבדלים בין כלי הנגינה וכדומה.

אחד סיפר לי על יחיד מומחה בדורנו בחכמת הנגינה שכאשר הוא שומע ב"לכה דודי" מתפלל בקצה השני של בית הכנסת המזייף כמלוא נימה, הוא מסתובב אליו מיד. הדבר כואב לו. הווי אומר: אין הדבר תלוי בלימוד, אלא בכך שהוא שקוע בדבר ומחובר אליו רגשית.

סגנונות רבים של הודאה

לענייננו: **כל יהודי נברא כדי להלל ולהודות**, כמו שנאמר: "**עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו**". ויש להבין שבתוך תחום ההודאה יש עניינים דקים לרוב. אם אינך שקוע בכך, לא תוכל להבחין בהבדלים, ואם כן אינך מומחה בדבר. נוכל לשאול גם מישהו אחר, ואין בך שום ייחודיות. בלשון ימינו היו אומרים: לשם כך אפשר לשאול גם את הבינה המלאכותית (A.I.), ואין צורך ביהודי. אנו מבקשים יהודי שפיתח רגשות עדינים של הלל והודאה.

להודאה אין סגנון אחד בלבד, אלא סגנונות רבים, כפי שתראה שיש לשונות רבות: להלל, לקלס, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לנצח. רבותי! **ריבוי הלשונות אינו נובע מכך שלשון הקודש היא שפה עשירה, אלא מכך שההודאה היא דבר עשיר.** אלא שמאחר שלשון הקודש היא שפתו של היהודי, והיהודי הוא האדם שנברא כדי להיות מומחה בהודאה, **מבטאת לשון הקודש את ההבדלים הקיימים בסוגי הרגשות של האדם.**

האדם אינו יכול לומר סתם: הודיתי לקב"ה, ודי בכך. **יש סוגים רבים, ולכל סוג יש את רגשו, את שלמותו ואת התפעלותו, ואין הם דומים זה לזה.** דוגמא לדבר: אדם נולד לו ילד, והקב"ה בירכו בבן. האם הוא רוצה להודות לה'? - כן. הוא משיא את ילדו - האם הוא רוצה להודות לה'? - כן. האם זה אותו הדבר? **ההבדל אינו בעוצמת הרגשות, אלא שאין הם אותו הדבר כלל.**

היכולת להודות ללא שיתוף

אכן מי שמעודו לא פיתח את ההרגשים הללו אינו מבין מה ההבדל. הוא מתפעל סתם. הוא יכול רק להרגיש את התפעלותו ולספר עליה. נולד לו ילד, ועיקר רצונו הוא לספר על כך: רבותי! נולד לי ילד! ובאמת רואים שעניין לידת הילדים שייך יותר לצעירים, ולכן הרגש מופנה יותר אל היכולת לספר לחברים. כבר דיברנו בעבר על כך שמצוי לראות אצל צעירים שברגע שנולד הילד, הם ממהרים להתקשר ולהודיע...

היכולת לשמוח בלי לספר לאיש, לתת לרגש לחלחל... מה יש למהר? לא יקרה דבר

אם נודיע כעבור חצי שעה. **ברצוני להיות עם הרגש ולהרגיש את קרבת האלקים...**

אם לא נהגת כך, ייתכן שמעולם לא הרגשת את רגש ההודאה. האם אתה יודע מדוע? משום שהרגש התפרש אצלך כהתפעלות מכך שאתה יכול לבשר לאחרים את הבשורה.

וכן כשהאדם עורך שמחה, כגון חתונה, רגשו מעורב בכך שהוא יכול להעמיד אירוע יפה. הוא אוהב לראות כל אחד נכנס לחתונה ואומר: יפה מאוד! ו"מזל טוב" פירושו: ראה נא מי מנגן כאן! חלק מן הרגש שלו הוא שהמעמד יהיה כראוי. ואנו מדברים גם על חתונה הנערכת באופן רגיל, ולא באופן המנקר עיניים.

יש ששואל האדם: מה אוכל לעשות? הלא אני זקוק למניין בחופה, אני זקוק לאנשים שירקדו עמי. אינני יכול לשמוח לבדי. אך באמת, כל זה נכון כל עוד רגש ההודאה אינו מפותח עדיין. **ודאי שיש מעלה בשמחה עם אחרים, ויש סוגים רבים של רגשי הודאה, אבל יש גם את הרגש הפשוט, שהוא בין האדם לקונו בלבד.**

למה אתה בוכה בחופה?

אדם משיא את בנו. יש רגש של קבלת הפנים, יש רגש של החופה, יש רגש של אחרי החופה, יש רגש של הסעודה, יש רגש של הריקודים, ויש רגש של ה"מצווה טאנץ". אין אלה אותם רגשות - כלל וכלל לא. אך האדם אינו מבחין בהבדלים הללו. איני יודע, הוא אומר. בחופה צריך לבכות? - טוב, אבכה. ומדוע צריך לבכות? - כנראה משום שעליי להתחנן בדמעות... ה' ישמור, שמעתי פעם סיפור... הוא בוכה. מדוע אתה בוכה? הלא אתה זוכה להוביל את בנך לחופה, ועוד מעט תפצח בריקודים. מדוע אתה בוכה עכשיו? - נדמה לי שמשום שזו עת רצון, איני יודע... או: לא משום שזו עת רצון, אלא משום שאני דואג לעתיד, או משום שראיתי את המחותן בוכה...

הווי אומר: יש לך רגשות של "מצות אנשים מלומדה". האדם אומר כך: אינני קר כאבן, יש לי רגשות. אני יכול לרקוד, לצחוק, לבכות, להתעורר ולפחד. אבל אני נותן להם לזרום באופן של "מצות אנשים מלומדה".

אכן, אחד הדברים שצריך לפתוח כאן, בסייעתא דשמיא, הוא **עניין הסוגים השונים של הרגשות**. מדוע בפורים יש לאדם רגשות שונים מבחנוכה? - איני יודע, אולי משום שמשתכרים... רגע, אני יודע: משום שכתוב **בספרים** שבפורים ביקשו להרוג את הגוף, ובחנוכה את הנפש... ומה הקשר לרגש שלך? האם באמת זו הסיבה שאתה מרגיש רגש שונה? - איני יודע, אולי... ומה לגבי ההלל של ליל הסדר? האם זהו אותו הלל כמו בחנוכה? - איני יודע, אולי...

הוי אומר: **הרגשים של הודאה, הרגשים של ברכת המזון, הרגשים של נס, הרגשים של סיום, הרגשים של השגחה פרטית...** רבותי! אלה דברים עשירים. אכן אפשר להצביע על ההבדל, ולא רק לומר שיש הבדל. **אפשר באמת לראות את ההבדל...**

יש תפילה של צפרא דשבתא; יש דבר הנקרא "נשמת", יש דבר הנקרא "הכל יודוך", יש דבר הנקרא "שבח נותנים לו כל צבא מרום", "לא-ל אשר שבת מכל המעשים"... **הדברים הללו עשירים הם, ונועדו בשבילך...** אין זה רק פירוש מילותיהם; פירוש המילים הוא במחשבה. **יש דרך לפתח את היכולת להבחין בהבדלים, ואחר כך להרגיל את עצמו בכך ולהידבק בסוגי ההודאה...**

התמדה והתנסות מעשית

אכן כן, זהו דבר שאפשר לפתחו. ניקח

לדוגמא את השימוש שעושים אצל מורה הוראה. מדובר בהבדלים עדינים, בנקודות עדינות. צריך תחילה ללמוד היטב את השולחן ערוך עם נושאי הכלים, ואחר כך בא השימוש. עליך ללמוד ציור אחר ציור, ואת ההבדלים ביניהם, עד שאתה מקבל את ההרגש. ואז תוכל לראות ברגע: זה מותר, זה אסור...

האם אי אפשר לפתח את היכולת להבחין בהבדלים דקים? ודאי שאפשר. אפילו גוי יכול, ובכל התחומים אפשר. ובכן, האם אתה, כיהודי, לא תוכל לפתח את היכולת **להבחין בין רגשות "נשמת" לרגשות ההלל, ובין רגשות ההלל של ליל פסח לרגשות ההלל של ראש חודש? ודאי שאתה יכול**. אלא מה? ייתכן שכלל לא ידעת שיש דבר כזה, ייתכן שכלל לא הבנת שצריך לפתח אותו, וייתכן שהדבר דורש התמדה.

כשם שהרופא אינו יכול ללמוד רפואה רק כשיש לו חשק... פעם בחודש הוא מקבל התעוררות חזקה, ואומר שהוא עתיד להיות יחיד מומחה ברפואה. כיצד יהיה יחיד מומחה? ילמד רפואה כראוי. הוא נכנס לכיתה. בשבועיים הראשונים הוא רציני כל כך: מגיע מוקדם וכותב סיכומים. אך בתום השבועיים הוא מתחיל לאחר מדי פעם, וגם כשהוא נמצא, הוא חולם על דא ועל הא. והנה יום אחד הוא איננו. מה קרה? - היום יום ההילולא של ה'בת עין', והיום אינו בא ללמוד. וכך הוא מתחיל להחסיר פעם בשבוע, וכשהוא בא, הוא מבלה את הזמן בהבלים. אחר כך הוא נעשה עסוק בדבר אחר במשך חודשיים, אבל אחרי פסח הוא עומד להתעשת, ותראה... הלא ברור שכך לא יהיה יחיד מומחה, ואף לא רופא פשוט.

אף כאן, לא יפתח האדם את הידיעה, את התחושה ואת החיבור לעניין ההודאה, אם במשך כמה חודשים אינו נמצא כלל בסוגיא זו, ולפתע הוא מתעורר ומתלהב מדברי השפת אמת בעניין הלל והודאה, ושוב חוזר לעולמו הישן. **צריך פשוט להיות בתוך הסוגיא לאורך זמן, ורק כך יכולים החלקים הנעימים של רגשי ההודאה להתפתח**.

צדיקים היו אומרים שלומדים כדי שיוכלו לחזור על הלימוד. התורה הלא נקראת שירה, ואפשר לראות בה מושג זה. בפעם הראשונה שהאדם לומד את הגמרא, הוא לומד רק את המושגים. בפעם השנייה הוא מתחיל להבין מעט כיצד התירוץ מיישב את הקושיא. וכך הוא לומד פעם שלישית, רביעית וחמישית (לפני שהוא שוכח - כלומר לא כעבור שנה, אלא באותו שבוע), והוא מתחיל להבחין בדקויות. בדקויות הללו אי אפשר להבחין בפעם הראשונה.

מומחיות מצריכה השקעה רצינית

גם **בהלל ובהודאה ברור שהאדם יכול לפתח את היכולת להבחין בהבדלים העדינים בין ההרגשים השונים**. אבל לשם כך **עליו להשקיע את עצמו בדבר, ללמוד את הנושא ולהרגיל את עצמו בו**. ועל כך נאמר: "ולא תהא כהנת כפונדקית?!" אל תעשה חילול השם, **ואל תשקיע בלימוד זה פחות ממה שאתה משקיע בכל תחום אחר**.

לעיל הבאנו דוגמה מן הרפואה, וכך הוא בכל אומנות, ואפילו בהכשרת מלמדים. בכל העולם, בכל תחום שאדם רוצה ללמוד, הוא חייב ללמוד מספר מסוים של שיעורים, להיות נוכח מספר מסוים של שעות בכיתה, ולצבור מספר מסוים של שעות התנסות מעשית (שימוש). אם אינו צובר את מספר השעות, אינו מקבל תעודה. וכל שכן כשמדובר בדברים גדולים יותר, כגון לימודי טיסה: מלבד שנות הלימוד, עליו לצבור מספר מסוים של שעות שבהן הטיס מטוס - אם כשהיה בצבא, ואם כטייס משנה -

עד שיוכל להתקבל כטייס במטוס נוסעים. אך כאמור, הדבר כך אפילו בדברים הקטנים ביותר. לעולם לא יתנו לאדם רישיון לעסוק במלאכתו עד שהרגיל את עצמו להבחין בדקויות.

מדוע אפוא לא ישקיע האדם בכך, **כשמדובר בדבר העיקרי שבחייו - לשבח את הקב"ה, להודות לו ולהללו?** מדוע לא ילמד את ההבדלים בין סוגי הרגשות, מדוע לא יעסוק בהם ויחדש בהם? הלא מדובר בסוגיא רחבה.

עצה ראשונה - חידוש עקבי בהודאה

ובכן, לפני שנתקדם, נדבר על כמה דברים המסייעים לפתח ולחדש את ההרגשים. עד עתה ידעת להודות, ועתה אתה רוצה לעלות דרגה בסוגיית ההודאה. מהן העצות שבעזרתן תוכל לעלות מן המקום שבו אתה נמצא אל הדרגה הבאה?

העצה הראשונה: **לקבוע לעצמך סדר לחדש בכל יום דבר בסוגיא, דבר שלא עסקת בו אתמול.** יש מי שיכול לעשות זאת בברכות השחר: למצוא בברכת "שלא עשני עבד" **דבר שלא חשב עליו אתמול.** דוגמא לדבר: בתחילה מודה האדם בפשטות על כך שאינו עבד. אבל יש גם הודאה על כך שהוא יכול לבטא את כשרונותיו; אילו היה עבד, לא היה יכול לתת להם ביטוי. זוהי שמחה עצומה. האדם נהנה מאוד מכך שהוא יכול לפעול בכשרונותיו ולהוציאם מן הכוח אל הפועל. ועוד יכול הוא לחדש: מי שמכיר אותי יודע שכאשר מישהו אומר לי לעשות דבר, אני אוהב כל כך לעשות את ההפך - זו כל חיותי. שאצטרך לעשות את מה שפלוני אמר?! ה' ישמור... והוא מוסיף גם זאת. וכן הלאה...

כך יכול האדם לנהוג גם לגבי ילדיו: בכל יום **יוסיף פרט חדש** באחד מילדיו, **שלא חשב עליו מעולם.** אגב, זוהי עצה טובה כשלעצמה, שיכולה להועיל לילד מאוד, משום שהילד ירגיש זאת. אבל כך הוא בכל דבר. מי שיש לו דירה **יכול להודות בכל יום על דבר חדש בדירתו.**

חידוש מביא התפעלות

הרעיון הוא ש**כאשר האדם מחדש בהודאה, הדבר מעורר את ליבו.** הלא **אחד הדברים הנחוצים בסוגיא זו הוא ההתפעלות;** אם אין הדבר מביא אותך לידי התפעלות, כל התחום הזה לוקה אצלך בחסר. ובכן, **חידוש מביא התפעלות.** כשהאדם נמצא בתהליך שבו **הוא מתפעל בכל יום מדבר מה שהקב"ה עושה לו** - לא רק כשקורה דבר יוצא מן הכלל, שמטבעו מעורר התפעלות, אלא **שיש לו סדר קבוע להביא את עצמו בכל יום לידי התפעלות.** הוא יכול אף לבחור לעצמו חברותא לעניין זה. **העיקר הוא שיביא את עצמו לידי התפעלות. באופן זה הוא משקה את החלק שבנפשו, שרובו המכריע רדום.**

נתאר לעצמנו אדם שידע שפה מסוימת, אבל עברו כבר עשרים שנה מאז השתמש בה לאחרונה, והיא נשכחה ממנו כמעט לגמרי. אם ישוב להשתמש בה, יזכר בה לאט לאט, עד שיידע אותה שוב על בוריה. וכעין זה מי ששימש מגיד שיעור שנים ארוכות, ואחר כך עשה הפסקה של כמה שנים שבהן לא השתמש בכוח ההסברה שלו - האם אתה מבין שכאשר תשוב להשתמש בכוח ההסברה שלך, תשוב להיות כמעיין המתגבר? הלא כוח ההסברה הוא כוח שבנפש, ואינו מילים. המילים הן החלק האחרון...

אף כאן: **כשאתה בא לחדש בהודאה, אתה מקשר התפעלות לטוב, ומה שיקרה הוא שהבאר תתחיל לנבוע, וחידושים רבים**

יתחילו לצוף. זוהי אפוא עצה אחת המועילה **כל עוד מתמידים בה באופן קבוע**. כשם שהאדם קובע עתים לתורה בכל יום, באותה שעה, באותו מקום ובאותו לימוד, כדברי **ה'תפארת ישראל'** על "עשה תורתך קבע"... מצוי שיש לאדם חברותא קודם התפילה, וכשהוא רואה שחברו לא הגיע, הוא אומר תחילה את פרשת העקדה, אחר כך כמה מזמורי תהלים, ואז פותח את הגמרא, שוקע בחלומות ומנסה לעיין בספרים אחרים... לא, לא. **למד את לימודך הקבוע, בזמנו הקבוע, משום שהדבר פועל בנפשך**...

כך הוא בהודאה. אתה רוצה שהדבר יעורר בך משהו, ולא רק שתאמר מילים. אתה רוצה שנפשך תהיה פרה ורבה בכך. ובכן, **נקוט האי עצה בידך, והיא תסייע לך להיעשות פרה ורבה בעניין זה**.

עצה שניה - להפסיק לחשוב על עצמך

עצה נוספת. כפי שאמרנו, לסוגיית ההודאה יש סוגים רבים מאוד. אמנם נכון שכאשר אומרים (דאנקן) "**להודות**" מתכוונים בעיקר ל**הודאה**, והכוונה היא **להטבה שהקב"ה עשה עמך**. אך יש דבר נוסף הנקרא (לויבן) **שבח**. פסוקי דזמרה הם סוג של שבח, ההלל הוא סוג של שבח, וחלקים מ"נשמת כל חי" הם סוג של שבח. כשאומרים "עד הנה עזרונו רחמיך", כבר מדברים על הטובות שהקב"ה עשה עמנו. אבל **יש שם חלקים רבים מאוד שבהם משבחים את הקב"ה על גדולתו ועל הטוב שהוא מרעיף על העולם באופן כללי**, בלי התייחסות להכרת הטוב על מה שעשה הקב"ה עמי באופן מיוחד. זהו ההבדל בין שבח להודאה. וכבר דיברנו פעמים רבות על כך שהתפילה זקוקה גם לשבח ולהודאה, ואדרבה - **רוב התפילה הוא שבח**.

והנה יש כאן נקודה חשובה, שכבר דיברנו עליה בעבר, וצריך לדבר עליה שוב בנוגע לסוגיא זו. **כדי שתוכל להתפעל מן השבח, עליך להשקיע בכך עבודה רבה יותר**, משום שאינך רגיל בו. ומלבד זאת, **מה שמונע ממך להתפעל מן השבח הוא שאתה עסוק בעצמך. ככל שהאדם עסוק בעצמו יותר, כך יהיה השבח שלו עם פחות התפעלות**.

אדם המרוכז בעצמו אינו יכול ליהנות

ננסה ללמוד זאת בכמה אופנים, כדי שההבנה תתיישב בנו. נתאר לעצמנו חתונה מפוארת, עם תזמורת מרהיבה ביופיה ובאיכותה, שנועדה באמת לאניני טעם. אדם מסב בסעודה ויכול באמת להתפעל מן הניגונים האיטיים, הערבים לאוזן. האולם היפה, השולחנות המלאים כל טוב, אופן הגשת המאכלים - כל אלה מסייעים לו להיכנס להשראה נפלאה ומיוחדת.

אולם מה יהיה אם אדם זה עתיד להשיא את ילדו בשבוע הבא? כמה יוכל ליהנות עתה מן החתונה? ברור שהנאתו תפחת במחצה ויותר, ואף שהוא אדם נעים ושליו. מוחו יהיה עסוק כל הזמן בחתונה שיערוך בשבוע הבא... אולי אעשה כך? אולי אעשה כך?

וכך הדבר גם אם השיא את ילדו בשבוע שעבר. אמנם הדבר כבר אינו נוגע לו למעשה, אבל **מאחר שהוא מכניס את עצמו לתמונה, אינו יכול ליהנות**. הוא חושב כל הזמן: אתה רואה? צריך לזכור לפעם הבאה... זה רעיון נפלא, כדאי לאמץ אותו... צריך לזכור לעשות כך וכך בפעם הבאה. הרי הוא צודק כל כך... וזהו העניין: **חלק מנפשו עסוק בעצמו...**

העיסוק בעצמי נועל את הדלת

כשמדברים על **התפעלות מבריאתו של הקב"ה**, הכוונה היא: **הניחו לי להתפעל מן הדבר עצמו**. ודאי שגדולתו של הקב"ה

קשורה גם אליי, שהרי אני עבדו של הקב"ה, ואני נמנה עם העם הנבחר. אבל **הניחו לי לראות מה מתרחש כאן...**

אם אתה עסוק בצרותיך ובדאגותיך, אינך יכול להתחבר אל המתרחש כאן ואינך יכול להיכנס לעולם השבח, משום שאתה עסוק בעצמך יותר מדי.

בכל אומנות מצוי דבר מבהיל: מי שעוסק באותה אומנות, כשיראה אדם אחר עושה אותה באופן יוצא מן הכלל, לא יוכל להתפעל. הוא יהיה מתוח, ויאמר בלבו: הנה הוא עושה זאת טוב ממני; מי יודע, אולי ייקחו אותו ולא אותי, ואפסיד את פרנסתי. הוא שר טוב ממני, ואני מרגיש שהדבר בא על חשבוני... ומדוע על חשבונך? מה אתה רוצה? הלא זוהי סתם בר מצווה! - אך לא, הוא כבר אינו נמצא כאן. וכך הוא בכל התחומים.

כל היום חושבים על סגולות

והנה, **כשהאדם חי את חייו בעולם הזה, המציאות היא שהוא עסוק בעצמו**: בצרות שיש לו, בישועות שהוא מצפה להן, בדאגות וכו'... אף כשהאדם משקיע את עצמו בתפילה, כגון ביום טוב וכדומה, הוא חושב בדרך כלל על עצמו. הוא אומר לעצמו: יום טוב זה יכול להיות סגולה נפלאה בשבילי, שתפילותיי תתקבלנה ואיוושע סוף סוף מצרותיי.

מבלי לבייש איש, נערוך משאל קטן ונציג את השאלה: מי חשב היום על ה'בת עין' ולא חשב על ישועה כלשהי שהוא זקוק לה? יש הרי בני אדם שלא חשבו כלל על יום ההילולא של ה'בת עין', ויש שחשבו. ואני שואל את אלה שחשבו: כשחשבת על סעודה לכבוד יום ההילולא, האם עלו בלבך מחשבות כגון: אי אפשר לדעת, אולי אפשר להיוושע עכשיו... לא, אינני מאמין בכל הסגולות... אבל אולי באמת יש דברים בגו... אני מכיר סיפור כזה...

השאלה נועדה רק להראות שאתה נוהג כך גם בחנוכה וגם בשעת התפילה; אין הדבר קשור דווקא לבת עין. הבה נלמד כיצד מוחנו חושב. ניקח את 'זאת חנוכה'. השנה, בסייעתא דשמיא, היא תחול בשבת קודש, ואצל אנשים רבים מאוד תהיה התלבטות פנימית. מדוע? משום ש'זאת חנוכה' מסוגלת מאוד, ואפשר לפעול בה את כל הישועות. אבל **בשבת צריך האדם להרגיש כאילו כל מלאכתו עשויה**.

טוב, צריך למצוא איזה מראה מקום שאומר שעיקר 'זאת חנוכה' הוא תוספת שבת... מה יש לי מ'זאת חנוכה' אם היום שבת ואינני יכול לבקש דבר?... ויש אפשרות אחרת: דווקא מותר לבקש, זה דווקא כבוד שבת, או משהו כזה... על כל פנים, יש לו קושי עם כך שהיא חלה בשבת.

תוציא את עצמך מהתמונה

הא לך, שגם כאשר האדם מודה ומשבח, הוא עסוק בעצמו בלבד. ולאמיתו של דבר, **כל עניין השבח - להלל, לקלס, לשבח ולפאר - הוא אומנות הנולדת מכך שאתה מוציא את עצמך מן התמונה**. אינך חושב על שום סגולה, ואינך מודה אפילו על מה שקרה לך. **אתה מכיר בגדולתו של הקב"ה. לכל היותר אתה יכול להשתמש ברגשות שיש לך מתוך הטוב שהקב"ה מרעיף עליך, כדי להבין את גדולתו של הקב"ה ואת טובו**.

כשהאדם מכניס את עצמו לתמונה, הוא הורס לעצמו את היכולת להגיע להתפעלות מסוג זה. אגב, זוהי הסיבה שאנשים רבים אינם מתפעלים בשעת אמירת השבח: האווירה בעולם כיום היא **לחשוב בכל דבר מה אוכל להרוויח ממנו**. זהו מה שנקרא **טמטום הלב**. הלב הוא דבר עדין

מאוד, וטמטום פירושו שהוא איבד מעדינותו - כסכין שאינה חדה דיה וצריך לחדדה שוב. אתה יכול לפרוס בה את החלה, אבל אין בה חדות.

יש לאדם רגש, אבל רק מסביב - כמי ששומע את הנעשה בתוך החדר, אך עומד בחוץ והדלת נעולה. אתה יכול לנחש איזה ניגון שרים שם, אבל הניגון נשמע עמום מאוד. אתה פותח את הדלת, ומתחיל לשמוע את הניגון בבהירות כזו, עד שלבך נמס מרוב עריבות. אף כאן: **האדם משבח כמו מבחוץ. הוא שקוע בחלומות, לבו עמוס מחשבות על עצמו, ומבעד לכל אלה הוא יכול גם לשיר. אבל אין בכך עריבות, ואין בכך רגשות עמוקים.**

כשתצליח להרגיל את עצמך לצאת מהתמונה, **תפתח לך את האפשרות להתפעל מדברים באופן שלבך יתמלא שבח ותהילה.**

ואכן, פעמים רבות אפשר לראות שהדבר כך אפילו ברמה פשוטה, כבדוגמא שהבאנו לעיל: שניים יושבים בשמחה. האחד מתפעל בפשטות; הוא יושב ונהנה, משום שאינו עומד להשיא את ילדו בשבוע הבא. והשני יושב לצדו ואינו יכול ליהנות. ובכן, אם תוכל להרגיל את עצמך להתבונן בדברים מסוימים... אלך עתה למקום מסוים, או אעשה דבר שאינו נוגע אליי, ואהנה מן הדבר עצמו...

הקושי של בעל הזהות ההרוסה

במאמר מוסגר: זהו הקושי של המתמודדים עם מחלות הנפש, על כל כינוייהן, שזהותם הרוסה. כשמישהו ניגש אל אדם כזה ואומר לו "בוקר טוב" - סתם "בוקר טוב" - יש לו על כך מפרשים, קצות ותומים: למה התכוון כשאמר לי "בוקר טוב", ועד היום לא אמר לי... כל דבר נעשה אצלו לפרשה. הוא אינו יודע ליהנות סתם. שב, תיהנה! השבת היא זמן של מנוחה. דבר אינו מתרחש עכשיו, עד שהאדם יכול לשיר. הוא יכול ליהנות כל כך - ואתה יודע מדוע? משום **שהוא עצמו אינו נמצא בתמונה, והמצב פשוט מושלם.**

מחלת הנפש גורמת לאדם שלא יוכל לחשוב וליהנות, לשים לב, להרגיש ולטעום את כל הדברים המתרחשים, משום שעצמיותו נוכחת במלוא תוקפה. עצמיות שבורה תופסת מקום; **עצמיות שלמה אינה תופסת מקום.**

שאומרים לעשיר, יהיה מי שיהיה, "פלוני מבקש להיפגש עמך", בתוך שבריר שנייה מוחו אומר לו: ובכן, הוא רוצה כסף. טוב, הבה נראה כיצד מסתדרים עם זה... ובדרך כלל תגובתו הראשונה תהיה: לא אהיה כאן בשבוע הקרוב...

אך מה יקרה אם הוא מכיר את פלוני ויודע שהוא עשיר כקורח? הלא אז תהיה מחשבתו הראשונה: אולי הוא רוצה לעשות לי טובה? אולי הוא רוצה להציע לי עסקה טובה?

כשמתקרבים לימים שנקבעו להלל ולהודאה, צריך לדעת שיש דבר הנקרא **טמטום הלב.** זהו מצב שבו **האדם נמצא בתמונה, ולכן נדמה לו שכל דבר מכוון אליו, ומשום כך אינו יכול להודות ולהלל.** הוא אינו יכול לברך, ואינו יודע כיצד עושים זאת.

היכן ההתפעלות מפלאי הבריאה?

זוהי גם אחת הסיבות לכך ש**פלאי הטבע אינם מביאים את בני האדם לידי התפעלות ולהתעוררות להיות יראי ה' יותר.** כך הדבר בכל ההמצאות ההולכות ומתפתחות מיום ליום. וגם אם לא נדבר על ההמצאות החדשות - די במציאות של הטלפון הנייד:

מחזיקים אותו כאן, ומדברים בו עם מי שנמצא בקצה השני של העולם, בלי שיהיה מחובר בחוט. הפלא ופלא! מדוע איננו רואים שהדבר מביא את האדם לידי דביקות, פשוט מההתפעלות?

יענה האדם שהדבר כבר נעשה "מצות אנשים מלומדה". אך אין זה נכון, שהרי אף בפעם הראשונה, כשהומצאו הדברים, הם לא הביאו אנשים לידי דביקות. ואותו אדם המתפעל באמירת תהלים וכו' - פלאי הבריאה אינם מביאים אותו לידי התפעלות. אכן, התשובה היא ש**אין הם יכולים להביא את האדם לידי התפעלות אם מוחו שקוע כולו במה שנוגע לעצמו. היותו שקוע בעצמו היא שמונעת ממנו את ההתפעלות**.

ה'דברי יחזקאל' זיע"א אמר ש**התפילה הטובה ביותר של בעל התפילה העומד לפני התיבה, פחותה מהתפילה הפשוטה ביותר של היהודי העומד במקומו מאחור**. ההסבר הוא כנ"ל. **ברגע שאתה חלק מן הדבר, חלק ממוחך כבר עסוק בשאלה כיצד אתה מנגן את המילים - ובזה תם העניין**.

הדברים נשמעים חריפים, אך רק משום שהם אמיתיים. **כשאתה חלק מן הדבר, הדבר הורס חלק גדול מהתפעלותך האמיתית**. משום ש**האדם שקוע במחשבתו בשאלות כיצד אשיג יותר** תאווה, כיצד אשיג יותר כסף, כיצד אנצל את הדבר העומד לפניי כדי שלא אאבד את פרנסתי - **הוא הורס את יכולתו להתפעל מדברים אמיתיים כמות שהם**.

ישאל האדם: מה אוכל לעשות, והלא בשר ודם אני, ואני חושב כל היום על עצמי? אכן, **השלב הראשון ביציאה מכך הוא לשים לב לדבר**. לאחר שהוא שם לב לכך, הוא יכול לומר מזמורי תהלים העוסקים בנפלאות הבריאה, ולהתבונן בנפלאות הבריאה. **עליך להבין שחסר לך חלק מנפשך, חלק מנשמתך וחלק מעבודת ה' שלך, כל עוד אינך מכיר עניין זה. אפילו כשאתה מודה, אתה עדיין עסוק בעצמך**.

קשר נקי ללא התערבות זרים

נזכיר עוד נקודה אחת: **כשאתה מודה או משבח, דע שאינך עושה זאת לבדך. אתה משבח עכשיו ואתה עם הקב"ה**. צורה של קשר הוא. **התפעלות מדבר היא צורה של קשר עם הדבר**. כשאתה מתפעל מהמכונית החדשה של שנת 2027 שפלוני קנה, אתה מתקשר אל המכונית בקשר רגשי. אתה משתדך אתה. אתה אומר שאתה רק צוחק ומגחך, אבל מי כמוך יודע שאתה מלא התפעלות.

כשהאדם מתקשר לקב"ה, ככל שהוא נקי יותר, כך יכול הקשר להיות חזק יותר. אך **הכאבים והדאגות שיש לאדם אינם מניחים לו להגיע אל הרגש שהיה יכול להגיע אליו על ידי השבח**. לעיל דיברנו על כך ש**האדם שקוע בעצמו, וזה מה שמונע ממנו להתפעל מן השבח**. עתה אנו מוסיפים ש**הכאב כשלעצמו מונע ממנו זאת**.

נתאר לעצמנו שני שותפים שפרץ ביניהם סכסוך ממוני, והיחסים ביניהם מתוחים. והנה יום אחד השותפים משיא את ילדו, והשני בא לחתונה ב'שטריימל' - וכי איך לא יבוא? הלא הוא שותפו. הוא מושיט לו את ידו לברכת מזל טוב ומרעיף עליו איחולים. אך מה עוד קורה בשעה שהוא לוחץ את ידו? - אי נעימות. ואי הנעימות מונעת ממנו את ההנאה הטבעית.

כשאדם בא לשמחת חברו הקרוב בלי שום טינה בלב, הוא יכול לחוש הנאה עצומה כשהוא מושיט לו את ידו לברכת מזל טוב, ואף להזיל דמעות של התרגשות. אולי הנגינה מסייעת לכך, אבל בסופו של

דבר הדבר נובע מהתפעלות. הוא מתבונן בכך שחברו גידל את הילד כל השנים, ועתה הוא זוכה להכניסו בברית הנישואין. אין הוא צריך להיות לשם כך חברו הקרוב ביותר, ואינו צריך לדעת על הקורות בביתו. די בכך שהוא מתרגש מן השמחה היהודית. האם אתם יודעים כמה יהודים זוכים לכך? - יהודים רבים מאוד. הם נכנסים לשמחה יהודית ומתרגשים עד מאוד.

השבח הוא קשר. ככל שיש לך יותר כאבים ודאגות, כך אינך מניח לקשר להתפתח. אינך יודע מהי התפעלות מדבר כשהלב נקי, ועליך ללמוד כיצד עושים זאת.

בן הלומד אצל אביו מגיד שיעור

דוגמא נוספת: מצוי שאדם משמש מגיד שיעור בישיבה קטנה, ובנו לומד באותה ישיבה ועתיד לעלות בשנה הקרובה לשיעורו, ומנסים לעשות הכל כדי להימנע מכך. אם יש שיעור מקביל, מכניסים אותו לשיעור המקביל, ואם לאו, מחפשים כל פתרון אחר. אך יש שהאב אומר: אני מכיר את בני, ממנו אינני חושש...

ולאמיתו של דבר, מדובר בבעיה גדולה מאוד - לא משום שעלול לצאת מכך חורבן, כלל וכלל לא. ייתכן שלא יקרה דבר. הבעיה היא שלא ייתכן במציאות שהקשר ביניהם יהיה נקי. מדוע? משום שהוא פוגש אותו בבית, משוחח עמו, כועס עליו. יש ביניהם קשר נוסף. ומה שקורה הוא שכאשר הוא מנסה להסביר לו פשט בתוספות, מתלווה לכך חיוך הרומז שאתמול לא ציית לו. או, במצב מורכב הרבה יותר: כשהבחור שואל את אביו, מגיד השיעור, פשט בתוספות, הוא רוצה לשמוע את הפשט, אבל בנפשו הוא פגוע, משום שקודם לכן דיברו הבחורים על אביו. ואין צורך אפילו שבאמת דיברו עליו; די בכך שחשב שדיברו עליו. ועתה הוא מנסה להקשיב לפשט בדברי התוספות. באופן כזה אינו יכול לקבל דבר, משום שהקשר פגום...

אתה כה נפלא, אבל...

כשמדברים על נתינת שבח לקב"ה, יש שהאדם אומר: "ריבונו של עולם! הלא אתה טוב כל כך" - ואם כן, מדוע לא תוכל לתת לי... הוא אומר: "ריבונו של עולם! אתה נפלא כל כך", ורגשו אומר: היו לי אתמול בושות כאלה...

הדבר אינו מניח לך להרגיש את הטעם. האם אתה סבור שעליך להיות ה"עובד" הגדול ביותר לשם כך? **עליך רק להצליח להיות נקי במשך שתי דקות, וזה הכל.**

אכן, צריך ללמוד כיצד עושים זאת. **האדם יכול להיכנס לעולם מאיר, אבל הדבר דורש הרגל והתמדה.** והנה, קליפת יון הביאה עלינו טמטום הלב; קליפת יון פועלת לכך שלא יהיו לאדם הרגשים. בימי החנוכה הצלחנו לבטל את קליפת יון, ובכל יום מאיר האור מחדש, ונפתח לפני האדם השער לעולם של הלל והודאה. **האדם צריך רק להיכנס בפתח, וימצא שם שמחה ודביקות בה'.** ועל האדם לפעול כבר לפני חנוכה כדי להיכנס עוד ועוד לעולם זה.

לזכות
החתן **ישראל זעליג בן שושנה העסא**
והכלה **פריידא בת פיגא**
נדבת אבי הכלה ידידינו
הר"ר **ביינוש ראזענבוים** הי"ו

לזכות
החתן **שמעון בן גאלדא קריינדל**
והכלה **מרים בת חיה**
נדבת אבי הכלה
הר"ר **אהרן סאמעט** הי"ו

יום שני פרשת וישלח י"ג כסלו תשפ"ז

שבח והודאה עם חיבור רגשי

שבח יוצר משיכה

התחלנו לדבר בשיעור הקודם על כך ש**האדם צריך לפתח את ההרגשים ואת המהלך להתדבק בשירות ותשבחות**, ללמוד איך עושים את זה, איך מרגישים את זה, ואיך מתקדמים בזה, ראשית, **כדי שנוכל לקיים מצות הימים**, שהרי קבעום חז"ל בהלל והודאה, וחוץ מזה, **הלא זה יסוד גדול ביהדות**.

ננסה לדבר הפעם בסגנון קל יותר, על יסודות פשוטים. מה התועלת שיש ליהודי כשהוא משבח? מה קורה לאדם כשהוא משבח? ועוד לפני שמדברים על יהדות: מה קורה לאדם, באשר הוא אדם, כשהוא משבח דבר כלשהו? הוא רואה דבר, גשמי או רוחני, ומדבר על מעלותיו. מה קורה לו אז?

התשובה היא ש**כאשר האדם מבטא דברים שלא הבחין בהם עד כה, או שהיו רדומים אצלו, הדבר מעורר התפעלות בנפשו**. התפעלות זו **תביא אותו לראות את המעלות הטובות שבדבר, וזה מה שיגרום לו להרגיש משיכה אליו**.

המעלות צפות בזכרון

אם נדבר בשפה שלנו, כלומר, בשפת ה**מהרש"א** ו**ספר העיקרים** - שפת "טוב, ערב ומועיל" - **כשהאדם משבח דבר כלשהו, הוא מודיע לליבו שדבר זה טוב, שיש בו עריבות, ושהוא יכול להועיל לו**. לדוגמא: אישה קנתה לעצמה כלי חדש לשימוש במטבח, כגון סכין מיוחדת שאפשר לחתוך בה ירקות בצורה מסוימת. היא השתמשה בה פעם אחת, ומאז היא מונחת בארון כאבן שאין לה הופכין. יום אחד נכנסת בתה הנשואה, רואה את הסכין בארון, ומיד מתחילה לומר לה בהתפעלות: מה, קנית את הסכין הזו?! הלא זו סכין מיוחדת כל כך! אני מכירה אותה; אפשר לעשות בה דברים רבים. וכך היא מונה בפניה כמה וכמה דברים מופלאים שאפשר לעשות בה. האם שומעת ומתפעלת,

ומאז היא מתחילה להשתמש בסכין לעיתים קרובות.

כעין זה, אדם שיש בביתו ספרים רבים. האם הוא זוכר את כל הספרים שיש לו? - אינו יכול לזכור. יום אחד מישהו מזכיר לו אחד מספריו: זהו ספר נפלא, נפלא ביותר! יש בו מפתח מיוחד, ואפשר לדלות ממנו מרגליות רבות כל כך. בדרך כלל יקרה שבשעות או בימים הבאים ייטול את הספר לידו ויעיין בו, ושוב ישתעשע בו.

מה פשר הדבר? פשר הדבר הוא שהבאת את בעל החפץ להיזכר שוב בחפץ זה ובתועלת שהוא יכול להפיק ממנו. וכשהוא נזכר שמדובר בדבר טוב, ערב ומועיל, התוצאה היא שלבו מתחיל להימשך אליו. **כך ברא הקב"ה את טבע האדם: להימשך אל הדבר, לחשוב עליו שוב ושוב ולרדוף אחריו, כל פעם שמתעורר בלבו שהוא דבר טוב, ערב ומועיל.**

מה יקרה אם יהיה לאדם סדר לשבח את בנו בכל יום, ובכל פעם בחידוש? - ודאי ש**הדבר יעורר את לבו לאהוב אותו, שכן כך ברא הקב"ה את טבע האדם**, וכך גילה בתורתו על ידי בעלי רוח הקודש.

וכשהאדם מבין יסוד זה, הוא מבין שאם לא יעסוק בשבח, לבו לא יימשך אל הדבר הטוב, משום שלא יזכור שהוא טוב, ולא תהיה בלבו אהבה אליו. **רק אם יעורר את לבו על ידי נתינת שבח, אז תיוולד האהבה בלבו**. והאהבה ביהדות היא דבר עצום, שכן יש שהיא קיום מצווה דאורייתא ממש, ולא רק עצה לדבר כלשהו - כגון אהבת ה', שהיא מצווה דאורייתא, שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך".

כיצד מרקדין לפני הכלה

משום כך אפשר לראות שמושג השבח נזכר בדברי **חז"ל** פעמים רבות, הן לטובה והן לרעה. למשל, ב**מסכת כתובות**: "כיצד מרקדין לפני הכלה? - כלה נאה וחסודה". בית שמאי ובית הלל נחלקו כאשר אין הדבר כך באמת, והלכה כבית הלל, שאף אז משבחים אותה בעיני החתן. מבואר שאין לך ישר מזה. אין הפירוש שבאים עתה לחזק את לב החתן, כאילו אומרים: מדוע לא? שירגיש טוב; הלא עתיד הוא להתמודד עמה כל השנים, שיתחיל לפחות ברגל ימין. ברור שאין זה הפירוש.

אלא הפירוש הוא שכאשר רואים בית שנבנה, הדבר הנכון הוא **לעשות כל מה שאפשר כדי שייבנה על יסודות איתנים**. ואחד מיסודות הבית הוא הלא **יסוד האהבה**, שכן כשתהיה לו אהבה, היא תעורר אותו למלא את תפקידו ואחריותו ולהקשיב לה גם כשיהיה לו קשה, וכן הלאה. ולכן הדבר הנכון ביותר הוא **לעורר את עניין השבח**. שכן כאשר אין משבחים, הידיעה מתעמעמת במוח ובלב. אין זה שמשום ששמעת אותה לפני עשר שנים היא נמצאת אצלך עתה בצורה חיה - בהחלט לא.

לאדם יש מוח שבכוחו להבין דברים, ויש לו לב שבכוחו להרגיש, לאהוב, להימשך, ולרצות למסור את נפשו מתוך אמונה במעלת הדבר או האדם. אבל הדבר יקרה רק אם יעוררו אותו. **כיצד מעוררים אותו? - על ידי שבח**. מציגים את המעלות, **וממילא מרגיש האדם שהדבר טוב, ערב ומועיל. וכיוון שכך, הוא חש אהבה בלבו ורוצה למסור את נפשו**.

טעם האיסור לשבח את הגוי

השבח לצד הרע הוא, למשל, שבחו של הגוי, ועל כך נאמר האיסור "לא תחנם". אסור לשבח את הגוי, ומדובר באיסור דאורייתא. אם האדם לא למד את טעם האיסור, ייתכן

שיאמר שאסור לשבחו כדי שלא נהיה כמוהו, או סתם משום שהוא רשע וטמא. אך ההסבר האמיתי הוא כאמור: **כשאתה מבטא את מעלותיו, אתה מרגיש אליו אהבה, וכשאתה מרגיש אליו אהבה, אתה נעשה דבוק בו.**

כך אמרו **חז"ל**: "כל ליצנותא אסירא, בר מליצנותא דעבודה זרה". וכתב **האריז"ל** שאין זה היתר בלבד, אלא **שיש בדבר מצווה.** מדוע? **משום שצריך להתרחק ממנה.**

ישאל השואל: הלא האיסור לשבח את הגוי קיים ודאי גם כשיש בו את המעלות הללו, ולא רק כשאין בו. ואם כן, האם מצווים אנו לסטות מן האמת? התשובה פשוטה: **ייתכן שברגע זה עשה הגוי מעשה טוב, אבל אל תשבח אותו על כך. תתחבר למהותו,** על מה שעשה ברגע זה, ולא רק אל המעשה שעשה. **יש לך עתה רגש של משיכה** - מדוע? משום **שטוב הוא טוב.** האמת היא ש**הדבר הטוב שעשה אין שורשו בגוי.** ואם תשאל מדוע עשה אותו, זהו כבר נושא אחר; ייתכן שרצה לקבל כבוד, או מכל סיבה אחרת. אך מלבד זאת, **אם תיטול את הרגש הזה שיש לך, להימשך אל הטוב והערב** (שהוא רגש הכרחי ואינו תלוי בבחירת האדם), **ותפתח אותו, תימשך אל הגוי ואל הרע שבו - אל הסטרא אחרא השורה עליו.** לכן מוטל עליך לברוח. **אם ברצונך לשבח את הטוב, מצא אותו בצד הקדושה, באופן שתימשך אל הקדושה.**

גם כשאמרו 'חכמה בגויים תאמין', **לא היתה הכוונה שתשבח את הגוי על כך, אלא שתיקח את החכמה ותלך.** הוי אומר: כשהתורה אמרה לא תחנם, לא התכוונה לומר שאי אפשר למצוא אצל הגוי דבר טוב, אך **הכוונה שלא תפתח את הרגש שלך כלפי הגוי. לשבח פירושו שאתה לוקח נקודה ומרחיבה. קח איפוא את נקודת הטוב שראית, הסתלק מהגוי, וייחס את הנקודה אל הקב"ה.** דבר מעתה על טובו וחכמתו של הקב"ה, במקום על מה שמצאת אצל הגוי.

מצוה לשבח את הצדיקים

מאידך גיסא, יש לנו את כל סוגיית שבח הצדיקים, שהיא מצווה גדולה. אחד המקורות לסוגיה זו הוא בסוף הפרק השלישי ב**מסכת מגילה.** הגמרא עוסקת שם בליצנותא דעבודה זרה, ומביאה כמה דברים שאין דורשים אותם משום שהם מביאים להבנות שגויות. ומבואר שם ש**מי שיצאו עליו שמועות טובות, מותר לשבחו.** וכתב שם ה**מהרש"א** ב**חידושי אגדות** ש**הדיבור בשבחו של יהודי המתנהג כראוי הוא דיבור אהוב ורצוי.**

ושואל שם: כיצד מתיישב הדבר עם מה שאמרו "אל יספר אדם בטובתו של חברו, שמתוך טובתו בא לידי רעתו"? הלא דבר זה אנו מכירים היטב: מתחילים לדבר בשבחו של אדם, ולא חולפים אלא רגעים מועטים, וכבר מישהו קורץ בעינו או רומז: מוטב שלא נדבר. או מסייג ואומר: מעלה פלונית דווקא יש בו. האם אתם מכירים את הסגנון הזה? "אי אפשר לזלזל בזה... גם לתמימות יש מעלה..."

שואל **המהרש"א**: כיצד ייתכן שאמרו שם שמותר לשבח את מי שיצאו עליו שמועות טובות? ותירץ שיש הבדל בין דיבור מועט לדיבור מרובה. כשאמרו "אל יספר אדם בטובתו של חברו", הכוונה היא ש**לא יספר יותר מדי, שכן אז ימצא את עצמו מדבר עליו דברי גנות.**

אולם ה**חתם סופר** ב**תשובותיו** (ח"ו סי' נט) הולך בדרך אחרת. אגב, יש לו שם דברים נפלאים מאוד, וזה אחד מהם: "אמרו חז"ל עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל, אך ידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב. שמור זה כי הוא אמת, ובחון הדברים ותראם

אמתיים, ורצוני כי ברית כרותה כל תלמיד חכם וצדיק המכונה יעקב, יש לו מצירים נגדו המכונים לבן. אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן".

על כל פנים, הוא מביא את תירוצו של המהרש"א ואת ההבדל שעשה בין דיבור מועט לדיבור מרובה, מקשה עליו כמה קושיות, וכותב: "נראה לי דוקא התם דאוקמיה במילי דעלמא בשבח יופי הכתיבה וכו' בהא חשש רבי ללשון הרע שיבוא לידי גנותו, אבל אין הכי נמי **אם ישבח את הצדיק בצדקתו וחכמתו** כמו שהיו רגילים **חז"ל** 'משבח ליה רבי פלוני לרבי פלוני דאדם גדול הוא', **כיון דמצוה הוא, מגינות היא עליו שלא יבוא לספר בגנותו**".

הרה"ק מרוז'ין הקדים את ספר הסיפורים

וכן ידוע מהרבה מהצדיקים בענין גודל המצוה לספר בשבחן של צדיקים. אחד מהסיפורים הידועים בענין זה הוא מ**הרה"ק מרוז'ין** זיע"א. **ה'צמח צדק'** זיע"א שלח את תלמידו רבי יצחק אייזיק מהומיל זצ"ל אל הרה"ק מרוז'ין עם איזו שליחות ציבורית, והחסיד גמר בלבו לתהות על קנקנו של הרה"ק מרוז'ין ולהתבונן בגדלותו.

סיפר אחר כך שהגיע אל הצדיק רב אחד תלמיד חכם עצום ומקורב אליו שהביא עמו את חיבורו לקבל ממנו הסכמה, ובאותו זמן הגיע חסיד אחר שהביא עמו ליקוט של סיפורי צדיקים ורצה לקבל אף הוא הסכמה על ליקוטו.

המנהג היה אצל הצדיק שהגבאי שימש גם כמתורגמן והוא זה שהיה מוסר את הבקשות לצדיק. כשעמדו שם שני המחברים, ביקש הצדיק מהגבאי שיקריא קצת מהחיבורים. הקריא הגבאי תחילה כמה קטעים מחיבורו של הרב ואחר כך סיפר כמה סיפורים מהליקוט. עצם הרה"ק מרוז'ין את עיניו, שקע בשרעפים, והתחיל לדבר על מעלת סיפורי הצדיקים ועל כך שהצדיקים משתעשעים עמהם בגן העדן, ואחר כך התחיל לפלפל בחיבורו של הרב, וכשסיים, כתב תחילה הסכמה לספר הליקוט של סיפורי הצדיקים ורק לאחר מכן כתב הסכמה על חיבורו של הרב.

רבי יצחק אייזיק סיפר שהדבר עורר את פליאתו, היתכן שהקדים את ליקוט סיפורי הצדיקים על פני החיבור התורני?! אכן כעבור יומיים היה ראש חודש והצדיק הזמינו לסעודת ראש חודש ושם אמר דברי תורה וקודם ברכת המזון קרא ואמר: הגאון הליטאי (כך כינה את רבי יצחק אייזיק על שם מקומו) מתפלא על שדיברתי תחילה בשבח סיפורי הצדיקים ורק לאחר מכן על חידושי התורה, וכן הוא מתפלא על שכתבתי תחילה את ההסכמה על ספר הסיפורים, אך לאמיתו של דבר התשובה פשוטה, והאמת היא **שרש"י** כבר הקשה את הקושיא "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו". זקני **המגיד הק'** קיבל מרבו **הבעש"ט הק'** זי"ע שעל ידי סיפורי נפלאות כח מעשיו יתברך אפשר לראות את הנשמה והחיות שבכל דבר ולהכיר במי שאמר והיה העולם ועל כך אנו מצווים.

וסיים הרה"ק מרוז'ין: אנחנו הולכים באותו סדר שהקב"ה מסר לנו את תורתו. תחילה ספר בראשית - סיפורי צדיקים, ורק אחר כך מתחילים לעסוק במצות החודש. בשני החיבורים יש חידושים נפלאים, אך בעוד חידושי התורה מעידים על למדנותו וגאונותו של המחבר ומגלים סברות שחידש בתורה, **סיפורי הצדיקים מעידים על החידושים שהקב"ה חידש בעולמו**, ואם כן הם באים ראשונה.

על כל פנים **מדובר באותו יסוד. כשאתה משבח, זה גורם לך לראות ערב טוב ומועיל שלא ראית.**

כשהאדם חשוף לכל הצרות שבעולם

והנה מה קורה עם מי שאינו משבח? מה שקורה הוא שהוא משבח, אבל כפי מה שיוצא מאליו. צריך לשים לב לכך. האם אין לאדם דברים שהם אצלו ערב טוב ומועיל אם אינו עוסק בשבח? ודאי שיש לו. אבל **הם לא יהיו מה שהוא בוחר לראות כדברים ערבים טובים ומועילים, אלא מה שיזדמן לו בלי בחירה**. אם בדרך משל יביאו לו אוכל ערב, זה מה שיהיה הדבר הערב אצלו. כשיראה הצלחה גדולה שהיתה לו... מה לעשות? הוא חווה הצלחה גדולה. ישתבח שמו שהוא מוצלח... **מה שיקרה הוא שיימשך אחר עצמו. הוא ישבח את עצמו**. הגאוה והגדולה לי ולי. למה? כי היום הוא מצא שהוא עצמו ערב טוב ומועיל. ואם שכנו עושה חנוכת הבית וב"ה זכה לקיים 'שתעלה קנאת אדם עלי וקנאתי על אחרים', **יראה ערב טוב ומועיל גם שם**. וכשיבוא לבית הכנסת ויראה את חבירו מהישיבה או את גיסו צועד עם בנו הבחור המאיר והעדין, בלי עין הרע, אין גומרים עליו את ההלל - יאמר: בסדר, הוא יש לו ערב טוב ומועיל, גם אני הייתי רוצה, הלוואי, אך אין לי, הקב"ה ניסה אותי...

ככה זה יתגלגל אצלו ללא שום כוונת מכוון. במילים אחרות: אתה עדיין חשוף לכל הצרות שבעולם, כי אתה קם בבוקר... אינך יודע מה תראה במשך היום... בתוככי בית הכנסת, אינך יודע מה תראה שם. אינך יודע איזה עוד ערב טוב ומועיל יזדמן לך לכבוד היארצייט של הבת עין. **אתה מסתובב כעלה נידף ונמשך לכל מה שמזדמן לך, איזה בן אדם שיפגוש אותך, איזה מקרה שייתקל בך. ולמה הוא יימשך? למה תהיה אהבתו?**

זה מזכיר מה שאמר **הרבי ר' זושא** זיע"א כששאלוהו כשהוא מכתת את רגליו לצדקה האם הוא יודע לאן הוא הולך, וענה: כשאני נכנס לעיר - אינני יודע עדיין; כשאני יוצא מהעיר - יש שאני יודע כבר למה הקב"ה שלח אותי לשם.

שואלים את האדם: למי תהיה לך היום אהבה? והוא עונה: איני יודע, בסוף היום אוכל לומר לך. זה מה שקורה אתנו, וזה **חיי צער אמיתיים**. שוב, יכולים להזדמן גם דברים טובים באמת, אבל אי אפשר לדעת. יתכן שבדיוק תזדמן לך סוגיא נפלאה ותרקד מרוב התפעלות. זה יכול לקרות. אבל יתכן גם שזה לא יקרה...

זהו הכח של לשבח. לשבח פירושו: **תשלוט על הדברים שאתה מפתח כלפיהם את ההרגשה שהם ערבים טובים ומועילים. כל-כך נעים לו לאדם כשהוא מבין שהוא יכול להיכנס לעולם כזה.**

כצאן לטבח יובל

נניח שמלמד נכנס לכיתה, האם הוא יודע איזה ילד לא ישן בלילה ועומד להתחצף אליו? כשהוא מוצא את עצמו במעמד כזה - אמרתי לך לצאת, והילד אינו יוצא. שוב, אמרתי לך לצאת. הס מושלך בכיתה. מקווים שיש לו כבר מספיק נסיון שלא להגיע למציאות כזו, אבל אף הוא יכול לפעמים להיות עייף.

הוי אומר: הוא מוצא את עצמו כילד קטן, מושלך וחבול. הוא אינו מבין כיצד הדבר קרה: איני יודע כיצד הגעתי למציאות הזו. תמיד הילדים הם במצב כזה. האם אתה סבור שהוא רוצה בכך? הדבר קרה לו בדחף של רגע. הוא כלל לא תכנן לעשות רעה ולמצוא את עצמו במקום כואב כל כך, אבל כך קרה. הוא צובט את עצמו - למה זה תמיד קורה לי?

כך מרגיש האדם כשהוא מניח ללבו להתפעל באופן מקרי... איני יודע ממה אתפעל. כיצד אוכל לדעת? ממה שיזדמן לקראתי ממנו אתפעל, לטב ולמוטב... וכך הוא מגיע לסוף היום, בשעה עשר, ושואלים אותו כיצד עבר עליו היום, ואין יודעים מה תהיה תשובתו... היום? - נורא ואיום... טוב, מחר יהיה יום חדש. הקב"ה נתן מתנה נפלאה: אפשר ללכת לישון בלילה ולקום ליום חדש...

אפשר לבחור ממה להתפעל

מגיעה התורה ואומרת לאדם כך: **אפשר להחליט ממה להתפעל**. אתה יכול לשבח את מה שאתה בוחר לשבח, ובסייעתא דשמיא תתפעל באמת. **וכשתתפעל, תימשך אליו, וכשתימשך אליו, תידבק בו. אין אלה רגשות בלבד; אהבה היא דביקות**. ואם אכן **נעשה האדם אחד עם אותו דבר, הדבר ישמור עליו**: גם כשיזדמנו לו מצבים ומקרים אחרים, הם לא יפעילו אותו כל כך, משום שהוא כבר מופעל מדבר אחר. **אין הוא פתוח לכל דבר מזדמן**.

ננית שיש אדם שרוצה לפטפט. למה? כי הוא ישב כל היום רכון על ספריו. הוא צריך להחליף כמה מילים עם מישהו. אצלו למשל, מי שיהיה ראשון - זכה לו. בדומה לאותו אחד שהצדיק אמר לו שיצא לשוק ויעשה עסקה עם הסוחר הראשון שיפגוש. הראשון שיפגוש הוא זה שיתחבר אליו. אולי ידברו על מה שפלוני אוהב, אולי ידברו לשון הרע ורכילות. למה? כי אני מחפש עכשיו לשוחח ולפטפט. הדבר הראשון שיפגוש אותי, הוא זה שיפעיל את לבי...

סכנתו של מי שפתוח לקבל

זהו הסכנה של כל מקבל שאינו מסודר. הגמרא מדברת הרבה על זה. למשל, כשיש לו לאדם בת, יש בכך סכנה. צריך להשיא אותה. לפי השקפת התורה (קצת שונה מהסברא של ימינו, אם כי לא שונה לגמרי), מי שהיה לו בן, לא התיירא כל-כך. בן הוא דבר מיושב. מי שהיה לו בת - פחד. אינני יודע לאן זה יגיע...

רעיונו של דבר הוא שיש מקבל דלית ליה מגרמי כלום ומחפש. הגבר הראשון שיגיע - ישבה את לבה. נו, בוודאי. **כל מי שאינו מתפעל מכלום - מחפש התפעלות. למה הוא פנה אל החדשות? - כי עוד לא היתה לו התפעלות היום**.

כשאין לך התפעלות - אתה עומד ומחפש. אכן ברוב הפעמים זה יביא אותך לעצלות, וגם אם לא - זה יחבר אותך להבלים.

משבחים את רשב"י

לתורה יש דבר מאיר שנקרא לשבח - לשבח תורה. מצוה לספר בשבחן של ישראל, מצוה לספר בשבחו של מקום... זה כל-כך מאיר...

קחו לדוגמא את הפיוט בר יוחאי, וכן הפיוט ואמרתם כה לחי. משבחים את רבי שמעון בר יוחאי. עומדים ומשבחים את הצדיק. אכן האדם אינו עושה זאת מספיק ולכן אינו יודע מה צריך להרגיש כשמשבחים את הצדיק. כשהוא שר ומשבח את הקב"ה, הוא כבר רגיל לכך. אך האמת היא - מה פירוש הדברים? מצוה יש להתדבק לצדיקים ויש לכך תועלת גדולה לנשמה, ובפרט לרבי שמעון בר יוחאי שהוא רשב"י לכל ונברא בשביל לעזור לך להתדבק בה', במיוחד בעת הגלות, כאשר אמר: חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. ובכן, **אחת מהדרכים לעשות זאת היא על-ידי שאתה הולך מיוזמתך ומעורר בלבך את הרגשת הערב הטוב והמועיל שברבי שמעון בר יוחאי**. מצוה גדולה היא. אתה מקיים בזה מצוה דאורייתא של 'לדבקה בו', כמו שאמרו **חז"ל**: וכי אפשר

לידבק בשכינה, והלא אש אוכלה הוא, אלא מלמד שצריך להדבק בתלמידי חכמים.

לא מאבדים הכל בגלל כמה רקובים

כך פועל השבח. אבל המפתח לזה הוא שהאדם מבין מה נדרש ממנו כדי שיוכל לעסוק בשבח, **והדבר הראשון הוא שיבין שהוא צריך להפוך את התפעלותו**. התפעלותו באה עד כה מכל הבא ליד. מישהו בישר לו איזו בשורה... אפשר לראות על מצב רוחו של האדם. זה נפלא. המצב רוח יורד בבת אחת. הוא שמע דבר שהזכיר לו איזה דבר שעורר בו דאגה. עד לפני רגע הוא היה אדם מלא חיות ועכשיו הוא אדם מתוח.

להתפעל על-ידי שבח פירושו שהאדם אומר כך: **אני יודע שהעולם הזה מביא לכל סוגי התפעלויות**, אך לא, **הקב"ה רוצה שאשלוט על כך, וזאת על-ידי נתינת שבח**. וכך הוא **קם כל יום בבוקר, מודה ומשבח, משבח ומודה**, ושם לב רק לדברים טובים, ואת כל הדברים האחרים הוא משליך החוצה. לא רוצה לחשוב עליהם.

איך הם אומרים? - לו היה לך ארגז עם מאתיים תפוחים יפיפיים וטריים ובתוכם שני תפוחים רקובים, האם היית זורק את כל התפוחים בגלל שני התפוחים הרקובים? מדוע אם כן אתה לוקח יום שלם שיש בו שעות דקות ושניות, ומשליך אותו לכל הרוחות רק בכלל שאתה עסוק באיזה כשלון קטן שהיה לך במשך שתי שניות.

היה לך איזו דאגה קטנה, או בושה קטנה. בסדר, זה כבר קורה. אל תתן לזה להמשיך לנקר לך בראש. למה אתה חוזר על זה בראשך שוב ושוב כולל בעת תפילת שמונה עשרה? **תרגיל את עצמך להשליך את זה החוצה. זהו זה. אין לי יותר עם זה כלום. לא רוצה להכיר את זה יותר, כי זה הורס לי את היום**.

על כן אומר האדם: **אני הולך להידבק בטוב על-ידי הפעלת המחשבה**. דבר נפלא. **האדם יכול לחשוב על דברים טובים שאירעו אתו ולא לחשוב על הדברים האחרים**. אינני הולך לרחוב פלוני. אני יודע שיש שם בור, ולכן אינני הולך שמה... כן, אבל יש שם בור... אני יודע ולכן אינני הולך שם ברחוב. אלף פעמים יאמר לעצמו כך. כן, אבל יש לך חובות. נכון, מפני כך אינני חושב על זה, כי עכשיו זה לא יכול לעזור לי כי אם לשאוב אותי למטה...

הודאה היא מדה נעימה

נתקדם בצעד נוסף. ידוע שהודאה היא מדה. הוד הוא מדה. הוא לא פעולה. כפי שחסד היא מדה, וכיון שהאדם משתמש בידיו לעשיית חסד, הוא עושה פעולה במדתו, כך **כשהאדם מודה בפיו, הוא נותן ביטוי למדת ההוד שבו**. ונמצא שאם האדם עושה זאת בתור פעולה בעלמא, אין זה הדבר האמיתי. דומה הדבר למי שאומר למטיבו אני מכיר לך טובה, שאם בפנים אינו מרגיש כך, אין אמירתו באה כביטוי לדבר פנימי אמיתי, אלא כענין נימוסי העומד בפני עצמו.

כדי להבין מה זו מדת ההוד, יש להזכיר מה שאמר **המגיד הק'** זיע"א שלהודאה יש עוד פירוש בלשון הקודש - הודאה מכלל דפליגי, וזה משום שכאשר האדם נותן הודאה, הוא מודה בכך שאינו צודק. ובכן, לפני ההתבוננות, יתכן שתחלוף באדם מחשבה האומרת: אה, אז זהו התענוג הנפלא של ההודאה, זה שאני אומר שאני לא בסדר?! חשבתי שתביא אותו למשהו נעים מאוד.

התשובה היא ש**יש רגש נעים מאוד, ערב טוב ומועיל, שצריך לפתחו**, ולפני שמפתחים אותו, יראים לעשות את הדבר הזה. אפילו באופן פשוט, למה יש מי שמתווכח תמיד עם החברותא ותמיד חייב לצאת צודק? מדוע

דרוש לו להיות צודק? התשובה היא: כי הוא מרגיש כאב אם אינו יוצא צודק. הא לך שכל האחרים שאינם חייבים להיות צודקים, אינם חווים צער ועגמת נפש כשהם מודים לזולתם. אין הפשט שהם אומרים: היום היה לי זיכוך גדול, למה? כי היתה לי דעה אחרת משל חברי ובסוף ראיתי שהוא צודק והודיתי לו. הזיכוך הוא איפוא רק למי שעדיין יושב בחושך. **מי שאוהב את החכמה** ואינו חולה בנפשו למחצה לשליש ולרביע, הוא אינו עובר שום זיכוך. להיפך, הוא נהנה. **הוא באמת נהנה. למה? כי החכמה מנעימה לו ולא קשה לו כל-כך להודות שטעה.**

אף כאן, **כלפי הקב"ה, כשהאדם מרגיש שהוא בידיו של הקב"ה ולבדו אינו יכול לעשות כלום,** על חיינו המסורים בידיך ...**אם לא היה הקב"ה עושה לי נס חדש ברגע זה, הייתי עכשיו במצב גרוע מאוד והייתי נוחל בזיונות שאין כמותם.** אני הרי יודע מה קרה לי עכשיו. לא כולם יודעים. אני יודע.... **הוא מרגיש נעימות עצומה.** צריך רק לפתח את הרגש הזה.

הרגש הנעים של תלות בהקב"ה

זה באמת רגש נעים. התבונן לרגע. **כשאתה חושב על כך שאתה תלוי בהקב"ה ועושה לך נס אחר נס...** דברים שאתה יכול לחוות... במיוחד אם יש לך מקרים של השגחה פרטית שהיום קרו לך... תפסיק להמשיך הלאה, תחשוב מה היה קורה אם לא הניסים האלה. **זה הלא נעים מאוד, כי מתברר לך שיש מי שדואג לך ויכול יותר ממך.** אתה אומר לעצמך: אינני תלוי בעצמי, כי אם הייתי תלוי בעצמי, הייתי נמצא בצרות. אני תלוי בהקב"ה. **וכך אתה מודה להקב"ה**: א. **על עצם הדבר שאתה תלוי בו.** ב. **על זה שיש לך את היכולת להשתעשע עם רגש ההודאה** ... תראה מה היה קורה אם לא היית עושה לי את הנס, **ומי עשה לי את הנס? - הקב"ה...**

כשהאדם עושה כן, הוא מתמלא חיות, וזה מה שמכניס אותו שוב לעולם שלם של טוב. אכן זה דורש יותר הרחבה כדי לקרבו אל מציאות חיינו. נלמד כעת נושא שנוגע לתמיד וגם לנושא ההודאה. כפי שראינו לעיל, **בכל דבר בעולם, אם לא תתבונן בו לראות שהוא ערב טוב ומועיל, לא תתדבק אליו ובסוף גם לא תעשנו.** אפשר להביא לזה דוגמאות לרוב, אך נביא כעת אחת מהן.

הנעימות של קימה בזמן

אדם שלא פיתח את הרגש של קימה בזמן. הוי אומר: הוא לא אוהב את זה. הוא לא אוהב לקום מוקדם. למה? לא יודע. עכשיו אתה בא ואומר לו: חייבים לקום מוקדם. הזיזו את השעון וזמן קריאת שמע מוקדם מאוד. אין חכמות. האם אתה יודע מה כתוב **בזוה"ק** על מי שאינו מקפיד לקרות קריאת שמע בזמנה? הנה מה שיקרה הוא שתהיה לו התמודדות כל יום ...אני יודע שאני חייב לקום, אבל למעשה אני אוהב לישון עד שעה מאוחרת...

לא כן **אם האדם טעם את הטעם הטוב של הקימה המוקדמת ואוהב אותה.** בוודאי, הוא הולך לישון מוקדם, כי הוא רוצה גם להיות רענן עם מוח צלול... אם האדם מקשר בדרך משל קימה מוקדמת למוח בלתי צלול, כי הוא זוכר את כל הפעמים שהלך לישון מאוחר וקם מוקדם שהיה אחר כך חורבן, אזי ברור שאינו מרגיש טעם טוב בקימה המוקדמת, כי מבחינתו יש שני דברים שבאים האחד על חשבון השני, אחד הוא זמן קריאת שמע, השני הוא מוח צלול ושלוות הנפש, ואומר: אינני יודע מה הקב"ה מעדיף. אני לא בטוח שאני צריך לקום מוקדם אם אחר כך אני מתפרץ. אני זוכר מה היה בפעם האחרונה. אינני רוצה להיות מתחכם.

הקשר ההרסני עם הרגשות הכואבים

זה מה שקורה תמיד, מקשרים רגשות כואבים ליסודות בעבודת ה' ומחמת כן אין נמשכים אליהם, ואז או שאין עושים אותם, או שעושים אותם בלי להיות דבוקים בהם.

'בכל דרכיך דעהו' הוא דוגמא נוספת. בדרך כלל אנשים מקשרים אותו לזיכוך ולאי הרגשת טעם באכילה ...צריך לעבוד את ה' גם בדברים גשמיים, כך אמר **הבעש"ט הק'**. כל מעשיך יהיו לשם שמים. הנה! לקחת היום יותר גבינה ממה שהיית צריך לקיום גופך. זהו זה, לא החזקת עדיין בידית של החסידות. אתה קורא לעצמך חסידישער יונגערמאן? ראיתי מצוין שאתה נהנה היטב מאכילתך...

מי אמר לך? אולי 'בכל דרכיך דעהו' הוא דבר נעים? אולי אין לך תפיסה לא נכונה בכל הנושא הזה? אולי יש דרגות אחרות בנושא זה שאינן קשורות כלל לחוסר הנאה מהאכילה? מה אתה מערב שני דברים? אולי הכוונה שתתפלל לסייעתא דשמיא בעת אכילתך שהמזון יתעכל טוב במעיך ויעזור לך בלימודך?

קישרת את המשגיח הרע בישיבה קטנה עם איזה מושג בעבודת ה' ובגלל זה המושג נפסל בעיניך.

המושג של הכנעה בעבודת ה' פירושו שהאדם צריך לפתח את רגש הביטול ולהבין שאין יותר נעים ממנו.

פיתוח נעימות הבטחון

דוגמא קרובה לזה: נניח שהאדם רגיל שהוא יכול לבטוח בה' רק כשהוא רואה את הדרך... יש לי בטחון בה' שיעזור לי. אני קולט בערך איך הוא יעזור לי. כן, יהיה טוב, יהיה טוב. שוב, אני מכיר את פלוני, ה' יעזור שיהיה טוב... עד שיום אחד הוא מגיע למצב שבו אינו רואה שום מהלך. הוא אדם חכם ובעל נסיון רב ואומר: אין כאן שום דרך. הנה כיון שזו הפעם הראשונה שלו, הוא מרגיש אבוד, הוא נהיה לחוץ. הוא מתחיל לחשוב - בסדר, בסדר, עכשיו הנסיון שלי באמת מתחיל. **עד שהוא מפתח את רגש הבטחון האמיתי** ואומר לעצמו: **מה הבעיה? זה הרבה יותר נעים. אינך רואה את הדרך, אז מה? והיה ה' מבטחי. הרבה יותר טוב.**

ואחרי שיש לו כבר שלושה ארבע סיפורים שהתרחשו אתו ...אתה זוכר שלא היתה לך שום דרך? אתה זוכר? נו, ומה היה הסוף? עוד יותר טוב, נכון? נכון שהקב"ה סידר את זה הרבה יותר יפה מכפי שיכולתי לחלום?... בפעם הבאה כשהוא נקלע למצב כזה, הוא אומר: זה מזכיר לי מצורת הבטחון ההיא כשאין שום הסבר הגיוני. אני אוהב את הרגש הזה, כי אני תלוי הרבה יותר חזק ויסודי ואני מרגיש את קרבת האלוקים. ובגלל כן אומרים כל אלה שהיו במקומות כאלה ובטחו בה'? לא אוותר על השנים האלה של הנסיון, **לא אמכור את קרבת האלוקים שהיתה לי אז בעבור כל הון דעלמא. הייתי תלוי רק בה' יתברך**. 'ויתחזק דוד בה' אלוקיו'. **אין לי אף אחד חוץ מהקב"ה.** חשבתי שהעולם יתמוטט וזה לא קרה. זה נפלא מאוד. הקב"ה מעביר אותי עכשיו שוב במקום כזה...

ההנאה מההודאה בחוסר אונים

אותו הדבר לגבי סוג ההכנעה שיש לו לאדם כשהוא מודה. אין זה הרגש של מי שאינו יודע מה יהיה, אלא **זה רגש הבא מתוך הכרה האומרת: לולי היה הקב"ה עושה לי נס אחר נס, לא הייתי עכשיו כלום. רק בזכות הצירוף של דברים אין מספר שהקב"ה עושה עמי - אני קיים.**

כך **האדם מפתח את ההנאה מהידיעה שהוא תלוי בהקב"ה לבדו** ...ממי אני נוטל את חיותי? - מהקב"ה, ואני מודה לו על

כך שהוא מחייני... הרגש הזה הוא שוב פעם מהדברים שמפנים את הרגשת הערב טוב ומועיל אל הקב"ה. **כשהוא משבח, הוא נמשך אל הקב"ה בראותו את טובו וגדלותו. כשהוא מודה, הוא רואה כמה הוא עצמו אינו כלום וכל חיותו תלויה בהקב"ה. רגש נפלא של הכנעה הוא והאדם אוהב אותו עד מאוד.**

מהרה יבנה בית המקדש

אכן בבית המקדש, מאחר שהיה בו גילוי שכינה, אפשר היה לעשות דבר זה באופן הנפלא ביותר, כי העולם הזה מוכר את ההיפך וצריך להלחם עם הרוח כדי להרגיש את זה, אך כשבאו לבית המקדש, קל היה להודות, כי שם זה היה מוחשי והיו מרגישים את החיות וההנאה מעצם זה שתלויים בהקב"ה, וכך ההודאה היתה שם באופן הנעים ביותר. 'בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים הללוי-ה'.

אנו מבקשים: 'הושיענו אלוקי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגויים', למה? - 'להודות לשם קדשך להשתבח בתהילתך', כי שם זה נעשה באופן הנפלא ביותר.

לא מזמן הבאנו בשם **הכוזרי** שכאשר האדם אומר ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון, הוא ממשיך בברכתו את השכינה לציון. והאמת היא שהאדם יכול לזכות להרגיש דבר זה בציור שכלו. הוא באמת מבקש על זה: 'ותחזינה עינינו'. לא רק כשתבוא עת קץ, אלא גם **היום, האדם מבקש שיזדכך יותר ויותר ויוכל להרגיש זאת.** ועכשיו כשהוא נכנס לבית המקדש, הוא אומר: מודים אנחנו לך.

גם במודים דרבנן אומרים: ותאסוף גלויותנו לחצרות קדשך. אנו רוצים להודות לך, אנו באמצע להודות לך, תביא אותנו לבית המקדש כדי שנוכל להודות לך שם ולשיר לך שיר חדש.

האדם מבין שהוא צריך להתפעל. הוא צריך להביא לעצמו יותר בהירות בהבנת המציאות, כדי שיוכל להרגיש יותר את הערב טוב ומועיל, ועל-ידי אתערותא דלתתא, זוכה האדם לאתערותא דלעילא שיסייעוהו להרגיש את טעם ההודאה. אני חפץ בדבר זה, אני מתפלל שאוכל להודות. כפי שהזכרנו בשבוע שעבר - למען יזמרך כבוד הוא בקשה. אני מבקש ממך שאוכל להודות לך תמיד. למה? כי אני רוצה להגיע למקום זה. לא רק לדעת לומר תודה, אלא לעורר בנפשי את מדת ההודאה וההכנעה, באופן שההתפעלות מהערב טוב ומועיל של הקב"ה, תתפשט ותתרחב אצלי... ואז הקב"ה מסייע לו מלמעלה. ככל שהוא מוסיף לחשוב מהטוב, ככל שהוא פחות מתפעל מהרע, ככל שהוא יותר מתפעל מהקב"ה, כך הוא מוסיף לפתח מדה זו שבנפשו.

מדור
אור החיים
נתנדב ע"י הרוצה בעילום שמו לזכות ברכה וישועה

ליל שישי פרשת וישלח י"ד כסלו תשפ"ג

הודאה מיוחדת על שמירה שניכרת בה יד ה'

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וגו' קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ. כתב ה'אור החיים' הק': "אומרו מכל החסדים ואחר כך מכל האמת, ומן הראוי היה לו להקדים האמת ואחר כך החסד שהוא לפנים משורת הדין, נתכוון לומר שחסד א-ל אין כח באדם לשלם (להחזיר תמורתו) לא-ל עליון, ואליו ייקרא אמת, כי אין לו תשלום מאדם כאומרו (איוב לה, ז) אם צדקת מה תתן לו, וכפי זה ייקרא חסד של אמת על דרך אומרם ז"ל (ב"ר פרשה צ"ו) חסד העשוי עם המתים קרוי [חסד] של אמת".

"עוד יכוין לומר ב' פרטי הטבה, האחד, החסד שנתחסד עמו ה' ברוב טוב, והשני, שהעמידו בידו ולא נתנו ללבן לגוזלו ולחומסו ושמר לו האמת, פירוש שהעמיד בידו את החסד".

פירוש: כשהאדם מעמיד את החסד שנתחסד עם האדם בידו, זהו תוספת נפלאה לחסד ונקראת חסד. הן כך פירש **רש"י** בברכת כהנים יברכך ה' וישמרך שישמור את הברכה שלא יגזלוה ממך. הא לך שעם כל ברכה שהאדם מקבל, הוא זקוק לסייעתא דשמיא מיוחדת שלא תיפסד ממנו, וזהו האמת שיעקב אבינו הודה עליה ששמר על החסד שלא ייגזל ממנו על-ידי לבן.

אכן כשמדובר בענינו של לבן יש לזה עומק יותר גדול. זה לא רק שהקב"ה נתן לך והשאירו אצלך, אלא כשמישהו ביקש לגנוב ממך ולא הצליח, עליך להודות על כך להקב"ה באופן מיוחד, וצריך להבין זאת היטב. כשיש לו לאדם כסף או כל דבר אחר ומישהו רוצה להוציאו ממנו ואינו מצליח, בדרך כלל ההרגשים שלו מעורבים בנקמה ונטירה ובכעס על פלוני, ועכ"פ אין ההרגשים שלו טהורים, ואינו מרגיש בלבו רגשי הודאה. הוא זוכר את הפרשה כפרשה שאינה נעימה, וכשהוא נזכר בה, אין זה מעלה אותו למדרגה יותר גבוהה, אלא להיפך, מכניסה אותו חזרה אל הבוץ.

כי הוציא בולעו מפיו

אומר ה'אור החיים' הק' שיעקב אבינו כשהודה, הודה לא רק על החסדים, אלא גם על כך שלבן ניסה לגוזלם ממנו ולא עלה בידו, ומוסיף ה'אור החיים' הק' ומרחיב בזה: ויש לך לדעת כי לפעמים יתחסד ה' עם אדם ויהיה נגזל מהזולת להיות בחירי (פירוש: לפעמים יתן הקב"ה לאדם שפע מסוים, אבל לאחר מכן ייגזל ממנו השפע על-ידי אדם בעל בחירה), וה' ישוב ירחמהו תמורת הנחסר (הקב"ה בוודאי

יחזיר לו חסרונו, כי כל מזונותיו קצובין לו מר"ה לר"ה, ואם הוא מתנהג כשורה, יקבל כל מה שצריך, ואם עכשיו זה נגזל ממנו על-ידי פלוני, ישיב לו הקב"ה חסרונו ממקום אחר), והנה מציאות זה הוא חצי נחמה לנגזל, ולא נחמה שלימה, כי תמיד חושב בחסרונו אשר גזלו הגזלן לב' סיבות, האחת שיחשוב כי אם לא היה גוזלו, היה לו לתוספת הגזול והנוסף (כלומר, יחשוב שהיה מחזיק בידו גם את מה שהיה לו בתחילה וגם את מה שהגיע לו לאחר מכן, ולא יבין שמה שהגיע לו לאחר מכן הוא תמורת הנחסר). והב' על כל פנים יכאב לבו על הגזלן אשר עשה והצליח (כאב עמוק הוא שפלוני הצליח להוציא ממנו את כספו), מה שאין כן אם יעשה ה' השלמת הגזילה מהגזלן עצמו, שיוציא בולעו מפיו, נחמה זו נחמה, והוא מה שעשה ליעקב שהיה משלם לו מנכסי גזלן עצמו, הוא לבן, דכתיב (לעיל לא, ט) ויצל ה' את מקנה אביכם ויתן לי, שהיה מוציא בולעו של לבן מפיו, ומחזיר ממונו של יעקב, והוא אומרו ומכל האמת, ונכון.

ה'אור החיים' הק' מפרש שיעקב אבינו הודה לה' לא רק ששמר על ממונו שלא ייחסר, אלא גם על כך שלבן לא הצליח לרמותו, כי כך היתה נחמתו נחמה שלימה, וזהו הנקרא אמת.

מה לכהן בבית הקברות?

וכעת נרחיב, כי אף אנו יכולים למצוא את עצמנו בקטע זה. הנה שני ההרגשים שה'אור החיים' הק' העלה כאן על השולחן, הם לכאורה הרגשים שאינם מתאימים לבעלי בטחון. אני יכול להבין שיהיו לו לאדם הרגשים כאלה, אבל מה הוצרך ה'אור החיים' הק' לדבר על זה? הוא אומר כך: לפי האמת אין חילוק אם הגזילה עצמה חוזרת מהגזלן אל הנגזל או שהנגזל מקבל את חסרונו ממקום אחר, אבל האדם כאוב כי נדמה לו שהיה יכול להחזיק בשניהם - שילמד חובת הלבבות! לא. ה'אור החיים' הק' מפרש בכך את הפסוק. הוא אומר שיש טענה כזו, והקב"ה עושה חסד מיוחד שהוא מחזיר לאדם את הגזילה עצמה. למה? אולי ראוי היה שהאדם יעבוד קצת על עצמו? ה'אור החיים' הק' אינו אומר שיש חסרון לחשוב כך. להיפך, הוא אומר שהקב"ה מרצה את האדם ומחזיר לו את הגזילה עצמה כדי להביא לו נחמה שלימה.

וכן לענין החשבון השני. האדם כאוב שהגזלן עשה והצליח. אנו לפי מדרגתינו יכולים להבין זאת, אבל כשמדברים אליבא דאמת, לכאורה היה צריך האדם להתעלם מכך ולחשוב: הקב"ה כבר יעניש אותו. או: יש חשבונות אחרים שאינם ידועים לי, ולמה לי להתערב. אני יודע דבר אחד, שממני לא נחסר כלום כי מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה לר"ה, ודי לי בכך.

נחמה שלימה כיצד?

אכן הדבר מוכח מתוכו שיש כאן איזו נקודה עמוקה שטרם ידועה לנו. אנו רואים בדברי ה'אור החיים' הק' שהוצאת בולעו מפיו של הגזלן, נקרא אמת. והרי זה מוכיח שהנחמה המושלמת של מי שמקבל בחזרה את גזילתו, איננה נובעת מהרגשת נקמה, כאומר: פלוני נכשל וקיבל סטירה מצלצלת. לא ולא! זו אינה נחמה מושלמת שממלאת את האדם שמחה ואושר. **הנחמה המושלמת נובעת מכך שהאדם רואה בחוש שהקב"ה ממלא לו את חסרונו.** ידו הרחבה והמלאה של הקב"ה ניכרת לו בעין, **והרי הוא מרגיש שהכל מתיישב לו.** הוא קופץ ממקומו מרוב התפעלות, כי הוא לא סתם ראה שהפסיד ממקום אחד והרוויח ממקום אחר... בוודאי גם כשהוא רואה שהפסיד ממקום אחד והרוויח ממקום אחר, הוא רואה את יד ה' ומודה לו ומהלל ומשבח לשמו, אך אז יש עדיין איזה מסך המבדיל, מה שאין כן **כשרואה בחוש שהגזילה חוזרת אליו** בדרך

לא דרך, כי אז הדבר דומה אצלו לנס גלוי שבו **הוא רואה את הקב"ה בלי ההסתר של הטבע.**

כשהאדם רואה שאחד מנסה לגוזלו והקב"ה נוטל ממנו ומחזיר לו, **נחמתו שלימה**, כי **הוא רואה בעיניו איך הקב"ה שומר על ממונו לבל ייחסר ממנו** מאומה. אין לך נחמה גדולה מזו, כי אז הלב באמת מתיישב וכל הכאב נעלם כלא היה. על כך דיבר ה'אור החיים' הק' שיש שני אופנים שבהם האדם רואה חסד ה', ויש בזה מהלך. אילו היה האדם נמשך אחר מחשבות של נקימה ונטירה, לא היה מתנחם בזה נחמה שלימה, אבל כשהאדם פונה בתפילה לה' ואומר: רבונו של עולם! הצילני מהמצב הזה כי אינו פשוט בכלל. והוא יודע שיצטרך לעבור עכשיו תקופה קשה בגלל פלוני שעשק אותו, והוא עובר אותה בגבורה כשהוא נאחז בכל עת בחבלי האמונה והבטחון, ויום אחד - אם זה שנה לאחר מכן, אם זה עשר שנים או עשרים שנה לאחר מכן - הוא ראה דבר פלא שהקב"ה עשה. הוא ראה שהקב"ה הטיב לו במדה כנגד מדה. הוא שם לב שהקב"ה אמר לו: אתה זוכר שהיה כך וכך ובלמת את פיך?! עכשיו אני פורע לך.

מעז יצא מתוק

לאחרונה שמעתי מאחד שעבר איזו פרשה שהיו בה כמה חלקים של יסורים, ואחד מהם - בושה גדולה. ולפי המצב לא היתה לו שום דרך להתחמק מהבושה. יודע היה שמה שלא יקרה, עם הבושה יישאר כל ימות חייו ויצטרך לבלוע ולחזור ולבלוע. אך למעשה הקב"ה הפך את הקערה על פיה באופן ששום בריה לא היה ביכולתה לעשותו, ובמקום בושה, הוא נהפך לדמות של הערכה. המהפכה שעשה הקב"ה גרם לכך שכל בני סביבתו שהכירו את סיפורו, ייצאו מכליהם מרוב התפעלות, ויתחילו לפנות אליו בבקשה לקבל ממנו חיזוק.

הנה מדוע הדבר הזה גורם להתפעלות? כי **בו רואים בחוש שהקב"ה בעצמו הוא זה ששמר עליו והצילו לבל ייחסר ממנו מאומה.**

החסר נשלם מעצמו

בהמשך, על הפסוק קַח נָא אֶת בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת לָךְ כִּי חַנַּנִי אֱלֹקִים וְכִי יֶשׁ לִי כֹּל, כותב ה'אור החיים' הק': פירוש אומרו כל, אולי שיכוון לומר כי המנחה שהביא לו אינה מפרצת פרצה בנכסיו, ואחר שנתן לו מה שנתן לו במנחה, נשארים נכסיו כאשר היו מקודם כולם בשלימות בלא מחסור. עוד ירמוז באומרו כל שהיא בחינת הקדושה שנקראת כל, ובחינה זו כשתהיה מושגת באדם, אין החסרון עושה רושם והחסר נשלם מעצמו, וכברכת ישראל כחול שהחסר נשלם מעצמו, והיא ברכת כל.

ה'אור החיים' הק' אומר כך: על האדם לדעת שאם חסרונותיו ישתלמו מהקדושה, יקרה לו דבר פלא. לא יהיה ניכר בכלל שהחסרונות היו קיימים פעם. יתכן שהאדם יתייסר זמן רב עם חסרון גדול, השאלה היא באיזו צורה יבוא התשלום. השאלה אינה כמה זמן יקח לו עד שיקבל התשלום.

אין הדבר תלוי באורך או בקושי

יש שהאדם אומר: כבר עבר כל-כך הרבה זמן, זה כבר לא מעניין. וכן יש שהאדם אומר בלבו לאחר שהקב"ה עזר לו: יישר כח, אני כבר לא צריך. למה? כי לקח כל-כך הרבה זמן. כבר התרגזתי וממילא כבר הפסדתי את ההזדמנות. הוא חושב שאם לקח ממנו הרבה זמן, או הרבה כסף, או הרבה בושה, או הרבה יסורים, הכל כבר אבוד. חבל על דאבדין. ולמשל, מי שהמתין לשידוך עשר שנים. סוף

סוף מצאתי שידוך, אבל אני כבר בן שלושים. עשר שנים הלכו לאיבוד. אך לפי האמת השאלה איננה אם החסרון גדול או עמוק או ארוך. לא זה מה שקובע את הנחמה בבוא הישועה.

על האדם לדעת שאם יתחזק באמונה... ואין זו עבודה קלה, ואפשר ליפול באמצע, ובאמת נופלים, השאלה היא אם מתחזקים שוב. קום שוב פעם לאחר שהתרגזת כבר עשר פעמים ואמור בפיך שוב ושוב: הקב"ה ישלים לי את חסרוני וכשתבוא הגאולה אראה שהכל היה לטובה. ותן תודה על זה והפוך את החסד הנסתר לחסד נגלה. **ה'קדושת לוי'** אומר בפרשה זו על הפסוק "ואתה אמרת היטב איטיב עמך", שיעקב אמר להקב"ה: הן אמת שאתה יכול לעשות טוב נסתר, אבל הבטחת לי היטב איטיב עמך, היינו שתעשה לי חסדים גלויים. אם האדם ישנן זאת במצבים של חושך ויאמין שהקב"ה יכול להשלים לו את חסרונו באופן שאינו עולה בדעת בן אנוש וימתין לכך שהקב"ה בעצמו ישלימנו, אזי הקב"ה ישלם לו באופן שלא יהיה ניכר חסרונו.

ופעמים שהתשלום יהיה בצורה של השגה. אכן כן, התשלום אינו חייב להיות באופן גשמי. הוא קיבל השגה שלא היה שייך בעולם שאחרי שהיה כל-כך שבור ברוחו יקבל את ההשגה הזו, ועכשיו שקיבלו, נהפך לאיש אחר. פעמים הרבה התשלום הוא באופן זה, בנוסף לעוד דברים הרבה שהקב"ה משלם לו. אך עכ"פ תשלום זה שנקרא כל, הוא תשלום שבו החסרון נשלם מעצמו והאדם רואה בו את חותמו של הקב"ה שהוא אמת, ולכן אמר ה'אור החיים' הק' שתשלום זה נקרא אמת.

חותם היוצר ביצירתו

פעמים שרואים יצירה נאה, ניגון חדש או ציור מפואר, ואומרים: חותמו של היוצר ניכר בו. מי שמכיר את היוצר ואת יצירותיו, מיד מבחין גם ביצירה זו שהיא שלו. אף כאן, חותמו של הקב"ה אמת, ומי שזוכה, רואה ומכיר בחותמו. אבל צריך לזכות. אין זו עבודה קלה. הקב"ה רוצה שהאדם יזדכך עוד ועוד, אך כשהתשלום מגיע, אז הוא רואה בו את חותמו של הקב"ה. הוא רואה שרק הקב"ה יכול היה לעשות חידוש כזה. וזהו הנחמה האמיתית. כך הוא בעניני ממון וכך הוא בשאר דברים בלתי נעימים, תמיד יכול אדם כזה **להודות על הוצאות בולעו מפיו**, כי אין זה נובע אצלו מכעס או מיצר הנקמה, אלא **זה נובע אצלו מההתרגשות שרק הקב"ה יכול היה לעשות דבר פלא כזה שחסרונו יושלם לו באופן כזה**.

ועל כך אמר יעקב: קטונתי מכל החסדים ומכל האמת. כשהיה אצל לבן הראה לו הקב"ה בחוש שהוא שומר עליו ועל ממונו ואינו נותן לו לגזול ולחמוס אותו, וכך הוא יצא משם ויפרוץ לרוב, וכן יצא משם עם יוסף הצדיק ועם כל הבחינות שהיה צריך, בחינת רחל ובחינת לאה ובחינת י"ב שבטים. הוא יצא משם עם כל מה שהיה צריך. שלם לגמרי. ויבוא יעקב שלם, שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו. רק הקב"ה יכול לעשות זאת.

מדור
שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת וישלח י"ד כסלו תשפ"ג

הודאה מושלמת על מצב בלתי מושלם

והוא צולע על יריכו

ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו. והביא **רש"י** מ**מדרש אגדה**: ויזרח לו לצרכו לרפאות את צלעתו. ויש לשאול למה הוצרך לספר שהיה זה לאחר שעבר את פנואל. מבאר **ה'באר מים חיים**': "ואמנם תדע שאין הקב"ה עושה דבר עם האדם כי אם כמעשהו מדה כנגד מדה כ**מאמרם ז"ל** (מגילה יב, ב) במדה שאדם מודד מודדין לו. והנה מבואר ב**ספרי יראים** ובפרט ב**חובת הלבבות** במדת הצדיקים בשתי בחינות. אחת שהם מכירים בטובת הקב"ה כי הוא המיטיב להם ובחסד חנם, ומודים לו ומשבחין אותו על זה, ועל ידי זה הקב"ה מגלגל רחמיו עוד ביותר ויותר לתת להם טובות וברכות להיותם מכירין ויודעין בטובת הבורא וחסדיו עליהם. והשנית מי שאין לבו שלם עם ה', אז גם כשרואה טובת הקב"ה אצלו ויודע שהוא מה', מכל מקום אם רואה בחבירו יותר טובה מה שהקב"ה מיטיב עמו, ירע לבבו על זה וידמה לו שהקב"ה כביכול שולל מאתו זה אשר יחסר לו מטובת רעהו, ורעה עושה לו. עיין שם שהאריך. מה שאין כן בצדיקים ש**יודעין באמת שאין מגיע להם כלום מהקב"ה אם לא רוב רחמיו וחסדיו, ואיך יצויר לירע לבבו שאין נותן לו עוד כאשר לחבירו, אם יודע באמת שגם זה בחנם הוא**".

דן את מצבו ביחס לאחרים

דבר עמוק הוא מה שהביא כאן ה'באר מים חיים' מדברי ה'חובת הלבבות', ועלינו לשים לב עד היכן הדברים מגיעים. האדם מודד את טובתו לפי המצב מסביב, חבריו, אחיו, גיסיו, ושכניו. פעם סיפר לי אחד על אחיו שיש לו בן מוגבל בשכלו ובגופו, שפעם נעמד ודרש: דמו בנפשכם שבכל משפחה היה נולד ילד כזה. הסדר הוא שכל משפחה מקבלת תפקידים ואחד מהם הוא לגדל ילד אחד כזה. הלא אז היה נחשב לדבר רגיל, ואף אחד לא היה מתלונן על כך. והביא ראיה לכך, שהרי באמת נולדים ילדים כאלה בכל משפחה, כי כל תינוק שנולד מוגבל בשכלו ובגופו וצריכים לטפל בו ולהאכילו בכל עת, אלא שעם הזמן הוא הולך וגדל עד שנעשה בר דעת. הא לך שכל עוד החסרון קיים אצל כולם, אינו מעורר שום קושי, רק **כשהאדם רואה שהחסרון נמצא אצלו ולא אצל אחרים, אזי מתעורר אצלו הקושי, כי הוא משווה את עצמו בכל עת לאחרים**: למה ולמה? ולמה דווקא אני? הוא כאוב מאוד ואינו מרגיש שהקב"ה הטיב עמו.

אותו דבר בענין ממונו של אדם, איך האדם יודע אם יש לו או אין לו? הוא מביט על הסביבה, ולפי הענין הוא מרגיש שההצלחה רחוקה ממנו. לא אחת שמעתי מאברך שמדבר בסגנון זה. יש לו ברוך ה'

מספיק, הוא גומר את החודש, הוא כבר מחתן את הילדים ואין לו חובות, ועוד זאת יש לו בצד כסף שחסך לעת מוצא. הכל טוב ויפה, אבל הוא ממורמר. חבריו מרוויחים הרבה. כמה וכמה מחברי ילדותו עושים עסקים חובקי עולם וגורפים הון. אין הוא יודע למה הוא מקבל כאלה מכות. הוא לא מצליח להרוויח כסף. לא שהוא מפסיד. הוא לא מפסיד, אבל הוא לא מצליח להתעשר כמו חבריו. הוא מרגיש עני שבישראל. יתכן שאנו מחייכים כי איננו מרגישים את כאבו, אבל למען האמת **המושג קיים אצל כל אחד מאתנו בתחום מסוים בחייו בו הוא מסתכל סביב סביב ומשווה את עצמו לאחרים**, ולפי מה שהוא רואה, הוא דן אם הקב"ה מטיב עמו אם לאו. אם הוא רואה שהוא מקבל יותר מחלקו - הוא מרגיש שהקב"ה מטיב עמו, ואם לאו - לאו.

ברוך ה' שהציל נפשי

ממשיך ה'באר מים חיים': "והנה יעקב אבינו ע"ה כשראה כאן הפלאת נסיו יתברך להצילו משרפי אש, אף שעל כל פנים נגע בכף יריכו והיה צולע על יריכו, מה שאין כן לאברהם זקינו הצילו הקב"ה מאור כשדים ומד' מלכים שלם בכל אבריו, מכל מקום לא עלה ח"ו על לבו דבר לומר כי רעה עשה לו כביכול שלא הצילו גם מכף יריכו כמו לזקינו רק אדרבה הודה ושיבח ומפאר למלך הכבוד שהצילו בחיים חיותו על כל פנים, וכאשר אמר: ותנצל נפשי, כלומר, ברוך ה' שהציל נפשו על כל פנים מרדת שחת".

יעקב אבינו היה יכול להתלונן ולהרגיש שנעשה לו רעה ולא טובה, והמחשבה הזו באמת התנוצצה לו, אך דחה אותה מיד על הסף. ודעו לכם שמדובר בנסיון קשה. צריך ללמוד היטב את דברי ה'באר מים חיים', כי בדרך כלל האדם נקלע לנסיון זה בלי הכנה מוקדמת. פעמים שיש איזה ענין רפואי ונותר ממנו רושם. ברוך ה', הוא ניצל ממות לחיים, אבל רושם נשאר, פעם רושם חיצוני, פעם רושם פנימי, ופעם שניהם. והא תינח אם לא היה רואה לפניו אנשים אחרים, אבל עכשיו שהוא רואה בעיניו אנשים אחרים, אף כאלה שסבלו מחולי זה ויצאו ממנו לגמרי בלי שיישאר אצלם שום רושם, הוא מרגיש שנענש. ובכן, יעקב אבינו מצא את עצמו במצב זה, ומכל מקום לא עלה ח"ו על לבו דבר לומר כי רעה עשה לו כביכול שלא הצילו גם מכף יריכו כמו לזקינו רק אדרבה הודה ושיבח ומפאר למלך הכבוד שהצילו בחיים חיותו על כל פנים.

שמש צדקה ומרפא בכנפיה

ממשיך ה'באר מים חיים': "**ומדה כנגד מדה עשה לו הקב"ה, כשם שהוא אינו מגרע בשבחו בדבר שחסר אצלו מבאחרים**, כך **עשה לו דבר שהוא רק אצלו ולא באחרים**, ועל כן ויזרח לו השמש, לו לבדו, **שיהיה לו זריחת השמש מיוחד אצלו בדבר שאינו אצל אחרים**, שלכל העולם אינה עשויה כי אם להאיר כמאמר הכתוב (בראשית א, טז) להאיר על הארץ, ולו זרחה לרפואה לרפאותו מצלעתו כמאמר הכתוב (מלאכי ג, כ) שמש צדקה ומרפא בכנפיה כ**מאמר חז"ל** (בראשית רבה עח, ה), על כן הכתוב מייחד זריחת השמש לו לבדו, ולכאורה הלא לכל העולם זרחה, ואמנם **בדבר הזה שתרפא בכנפיה, לו לבדו זרחה**".

פירוש: כשיעקב אבינו ראה שניצל משרו של עשו, אמר: הקב"ה מטיב לי בהטבה שאין למעלה ממנה, ומה שנשארתי צולע על יריכי, אף זה לטובה הוא (כנודע שהיה לזה חשבון והשפעת הדבר נמשכת מאז עד ביאת משיח צדקנו, כפי שכתבו ה**מקובלים**). כך התורה מעידה שבעודו צולע על יריכו, קרא שם המקום פניאל לאמור כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים

ותנצל נפשי. ועל זה אומרת התורה שבמדה כנגד מדה זכה שתזרח לו השמש לרפאותו.

החסרון זהו השלימות

אכן **עבודה היא לאדם**, גם כשצצות לו מחשבות כאלה **שחסרונו ניכר בהשוואה לאחרים, שיסיח את דעתו מהחסרון ויתבונן בטובות הרבות שהקב"ה עושה עמו ויודה ויהלל עליהם**. מצוי הדבר שהאדם בביתו מדבר וחוזר ומדבר על החסרון ולועסו שוב ושוב ומתמרמר על כך, כגון בעניני שידוכין, כשיש לבנו איזה חסרון וידוע לו שמחמת כן יצטרך לוותר על חסרונות בצד השני. ולמען האמת, האדם אינו יודע את החשבונות, **ועליו להאמין שהקב"ה רק מטיב עמו**. ואם מדובר בדוגמא הנ"ל, הלא ניכר מאוד, ובהרבה מקרים רואים זאת בחוש, שהקב"ה הוצרך להביא חסרון לאדם כדי שירצה להשתדך עם פלוני כי זהו השידוך המיועד לו.

בכל דבר הוא כך, וזהו השלימות. גם צליעתו של יעקב היתה שלימות. אכן מהלך של עבודה יש לתקן את הפגם שנוצר אז במדת ההוד, וזוהי העבודה בחנוכה שניתנה להודות ולהלל לשמך הגדול בתוך חשכות הגלות. בזה מתקנים את הפגם שנוצר במדת ההוד. אבל כך היה צריך להיות. צריך לזכור זאת. אף פעם אינו נשאר רושם סתם. הבחור עבר ניתוח ונשארה צלקת במקום הניתוח ועכשיו מנסים להסתיר אותה. זכרו שהרושם לא נשאר סתם. **הקב"ה רצה שיישאר רושם באופן זה, ואין זה חסרון אלא שלימות. וצריך להתעלם מזה ולהודות ולשבח על כל מה שיש**. כך הוא דרך הצדיקים וכך התורה מלמדת אותנו לחשוב.

לא סטירה ולא סתירה

ועוד זאת צריך לדעת שאין בכל סתירה עם הצורך לפשפש במעשיו, ואדרבא, הפשפוש במעשים הוא חלק נוסף באותה שלימות של הצליעה על הירך, כי חוץ מכל הטובה שהביאה לדורי דורות, היא גם הביאה לידי פשפוש במעשים. הוי אומר: תחילה לכל צריך האדם לזכור שזהו השלימות ואין מה להתמרמר ולעשות חשבונות של 'אילו הייתי עושה', ולאחר שיודה ויהלל על כל הטובה שהקב"ה עושה עמו, אז יוכל לחשוב: **מה עוד אוכל ללמוד מזה כדי שאוכל להתעלות יותר ויותר**. אך **מאוד צריך להיזהר שפשפוש המעשים לא יפגום מאומה בטיב ההודאה**.

חידושו של ה'באר מים חיים' הוא שהאדם צריך להתרגל ליתן הודאה של מאה אחוז למצב של תשעים אחוז. כך צריך להתרגל לעשות. לא לחשוב: "אני נותן הודאה, אבל רק ביחס לטובה שקיבלתי. כשיהיו לי טובה במאה אחוז, אז אתן הודאה במאה אחוז". לא, לא, לא. היסוד הוא **שעל האדם לזכור שמצבו זהו שלימותו**, טובה במאה אחוז. זה שלפלוני יש יותר, זה שפלוני קיבל יותר או יותר בזול, אינו מעניינו. יש שהאדם זכה לקנות דירה, אך פתאום הוא מקבל כזו מכה. מה קרה? הוא שמע מחבירו שקנה דירה כמו שלו אך ביותר זול. עזוב! קיבלת טובה במאה אחוז ותן עליה תודה במאה אחוז. אל תסתכל אצל אחרים.

ליל שישי פרשת וישלח יד כסלו תשפ"ג

לב נשבר - מתנה שאין דומה לה

והאלוקים יבקש את נרדף

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש, ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים. כתב **רש"י**: אחרון אחרון חביב. הוא העמיד אותם בסדר כזה, שאם עשו יבוא חס ושלום להרוג נפשות, תחילה יפגוש את השפחות וילדיהן, ורק לאחר מכן את לאה וילדיה, ואת רחל ויוסף העמיד בסוף כי הם היו חביבים אצלו ביותר.

שואל **ה'דברי יחזקאל' משינאווא** זיע"א: הן כלל הוא בידינו שאין דוחין נפש מפני נפש ואם כן איך יתכן שזו שכך יעלה בדעתו של יעקב אבינו למסור נפשות כדי להציל נפשות אחרות שיותר חביבות עליו? אך הענין כך הוא, כי כתיב (קהלת ג, טו) והאלוקים יבקש את נרדף, ואיתא **במדרש** (ויק"ר כז, ה) אפילו רודף צדיק והנרדף רשע, השי"ת מבקש עלבון הנרדף להצילו מן הרודף אותו. וסיבת הדבר, כי **שברון לבו של הנרדף כה חביב אצל הקב"ה שהוא עולה על הכל**. הקב"ה מחבב את הנרדף מפני שאין לו גאוה בלבו. **יש לו שברון לב** שאינו מגיע מגאוה, אלא מכך ש**אינו יודע מאין יבוא עזרו**.

והנה השפחות ובניהן היו נכנעים ונרדפים מאת אחיהם בני הגבירות, כי קראו להם בשם בני השפחות, ולכן היו נכנעים מאוד ושבורי לב, וידע יעקב שעשו לא יוכל לעשות להם רע כי ה' יבקש את הנרדף, ועל כן שם אותם ראשונה, ואח"כ לאה וילדיה אחרונים, כי הגם שהיו בני גבירה, אבל לא היו כמו רחל ויוסף שהיו אהובים ביותר אצל יעקב והיו ג"כ מעט שבורי לב ונכנעים. לכן העמידם לפני רחל ויוסף, ואת רחל ויוסף אחרונים. וזהו שפירש רש"י אחרון אחרון חביב, היינו שסדרם בסדר נכון ובחכמה נפלאה כדי שיינצלו כולם. עד כאן דברי הרה"ק משינאווא בדברי יחזקאל, והוא פלאי פלאים.

לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה

צריך להבין עד כמה הדבר אמיתי ומציאותי. הלא תראה אליבא דהלכתא שצריך לבחור לשליח ציבור מי שיש לו שברון לב, מי שיש לו התמודדויות קשות בחיים. הנה אדם כזה, למשל, כן מעניין את השי"ת. השני הוא תלמיד חכם וירא שמים, יהודי נפלא שמקומו במזרח, אבל לשליח ציבור עדיף לקחת את הראשון. הוא יותר מעניין להשי"ת. השי"ת מאוד אוהב את הנוסח שלו. כך הוא ההלכה. וכפי שרואים כאן בדברי יחזקאל, זה דבר מציאותי. יעקב אבינו העמיד ראשונה את אלו שיש להם שברון לב, כי ידע שהם בוודאי יינצלו.

זכורני שפעם כשהייתי ילד לפני גיל המצוות הגישו לתפילת נעילה יהודי אחד שאשתו היתה במצב מסוכן מאוד - במקום בעל התפילה הקבוע. אינני יכול לשכוח את תפילתו. הוא התפלל בכזה שברון לב. כל מילה שיצאה מפיו, היתה כל-כך אמיתית. לא עניין אותו נוסח זה נוסח פלוני, לא עניין אותו איך הוא נשמע באזני המתפללים. הכל נמס כלא היה. ואצל השי"ת תפילה כזו חשובה עד מאוד.

תפילת הממתינים עד בוש

ולא רק בענין התפילה. התפילה היא

מקום אחד שבו רואים שהקב"ה מבקש את הנרדף. אבל כך הוא גם לענין הצלת הנפשות כפי שראינו בדברי יחזקאל. כך ראיתי מסופר על הרה"ק **רבי יואל מסאטמאר** זיע"א כשהתגורר בקראלי שפעם עמדו אנשים רבים להכנס אליו ולקבל ממנו ברכת פרידה. כבר היה מאוחר בלילה והאנשים היו צריכים לחזור ולנסוע לביתם, והצדיק נרדם. לאחר המתנה ארוכה, פנו אל הרבנית וביקשו שתיכנס להעירו. פנתה אליו הרבנית ואמרה: "רחם על האנשים שממתינים כאן זמן רב". אמר לה הצדיק: "הלא את כן יודעת את האמת שאיני יכול לעזור, ואם כן **כדאי שימתינו וימתינו עד שיישבר לבם בקרבם ולא תהיה להם ברירה ויתפללו אל ה' וכך ייוושעו**".

הוא אמר זאת בכזו פשטות. אכן כן, הצדיק יודע זאת. אין זה בדיחה אצלו. הן הוא יודע כיצד הדבר פועל. הוא יודע שאין המדובר במשחק בעלמא. החסיד שפונה אל הצדיק, אינו יודע איך הדבר פועל. הוא פונה אל הצדיק כי הוא יודע שהוא צריך לעשות את שלו. אך הצדיק יודע היטב איך זה עובד. הוא יודע שהתפילה אינה משחק, אלא היא מהלך של התקרבות לה' מתוך שברון לב אשר זהו שבוקע את כל השערים. על כן אמר לרבנית: אדרבא ואדרבא! ישועתם תבוא להם הרבה יותר מהר כשיגיעו לשיברון לב אמיתי ומתוך כך יתפללו אל ה'.

צדיק מושל יראת אלוקים

כבר סיפרנו בעבר וכדאי לחזור ולספר: פעם שהה הרה"ק **רבי יהושע מדז'יקוב** זיע"א בעיירת מרפא ופגש שם את **הגאון מטשעבין** זצ"ל. כאשר דיבר עמו בלימוד, נתפעל מאוד מגודל ידיעותיו ומעומק חריפותו ועמקותו, והושיט לו הורמנא. אחר חלף לידם יהודי, אמר הרה"ק מדז'יקוב לגאון מטשעבין: הרואה הנך יהודי זה?! לפני שנים אחדות הגיע אלי וכתב לי שיש לו ברוך ה' הרבה ילדים ושזכה להשיאם ולרוות מהם רוב נחת, ועתה הוא רוצה גם תיקון לנשמתו. אמרתי לו: חטאת עד כה, תמשיך לחטוא גם הלאה! נעשה הוא ברוגז עלי ושוב אינו מגיע אלי. וכי לא עניתי לו כיאות?! עד כאן המעשה.

הסביר על כך נכדו הרה"ק **רבי יהודה מדז'יקוב** זיע"א: יהודי זה הסתכל בעצמו וראה שהוא מסודר כבר בכל העניינים, ילדים, פרנסה, בריאות וכו', והבין שחסר לו רק הדבר האחרון, תיקון לנשמתו, ושאם ישיג גם את זאת, יהיה מסודר לחלוטין. לכן בא אל הרבי לבקש תיקון, כסבור שהרבי יבקש ממנו נדבה קטנה תמורתו או יציע לו לומר כמה פרקי משניות כל יום והכל יבוא על מקומו בשלום. אך הרבי הסתכל והבין ש**חסר לו לב נשבר, ובלי לב נשבר לא ישיג תיקון לנשמתו**. על כן אמר לו מה שאמר כדי שלבו יישבר בקרבו. אך הוא, במקום לקבל את דברי הצדיק, נעשה ברוגז והלך לו.

אכן ראינו שהצדיקים עשו זאת בהרבה אופנים. פעמים שהצדיקים דיברו בחריפות גדולה. החסיד הגיע אל הצדיק והצדיק ראה שהוא מרגיש מאוד בנוח והנה החסיד קיבל פסק. מדוע הוא קיבל פסק? הרי לא עשה עכשיו שום דבר רע! אמת. אבל הוא לא היה קרוב אל ה'. הצדיק הבחין עליו שאינו קרוב אל ה'. **הלב הנשבר הוא מפתח שפותח את כל השערים, כי הקב"ה מחבב עד מאוד את הלב הנשבר**.

צדיק ה' בכל דרכיו

ובכן, חשוב מאוד לזכור שלא רק הצדיק נותן לאדם לב נשבר, אלא גם הקב"ה, כי צדיק הוא ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. יש שהקב"ה רואה שהאדם מסודר בפרנסה ובבנים ועושה שידוכים נאים ומתפלל לה'

שיתן לו עוד קצת וישלים לו את המצב, והקב"ה מחליט לתת לב נשבר כמתנה. אכן על האדם להיזהר שלא להישבר מחמת כן גם ברוחו. יש שהאדם מתחיל לצווח ומרגיש שמאבד עשתונותיו. לא, לא. אל תאבד עשתונות. תגדיר את מצבך. בדרך כלל כשהאדם נותן הגדרה למצבו, זהו המצב וזה מה שעושים, הוא מקבל בהירות. **כשהאדם מבין שהקב"ה נתן לו לב נשבר, הוא מתמלא שמחה.** הוא מבין שקיבל מתנה. **כל עוד האדם נמצא בעולם, הקב"ה מזמין לו פרשיות שישמרו אותו עם לב נשבר,** והשמירה הזו מצילתו, כי האלוקים יבקש את הנרדף.

כך האדם מסתכל על זה. הוא לא רוצה להיות רחוק, ובלי החסרון, איך היה נמצא קרוב אל ה'? איך היה מתפלל כזו נעילה. הוא יודע שהוא צריך את זה. אמנם האדם מתפלל על חסדים נגלים והקב"ה נותן לאדם חסדים נגלים, אבל יחד עם כן האדם יודע שהוא זקוק ללב נשבר. ועוד יודע האדם שאם יהיה לו לב נשבר, הקב"ה לא יצטרך להביא לו חסרונות שיתנו לב נשבר, אבל אם האדם מרגיש מדי טוב, אז הקב"ה צריך להזמין לו חסרונות, ואף אז יודע האדם שמדובר בחסדים נגלים. עכ"פ **הלב הנשבר שהאדם זוכה לו אם על-ידי ההתבוננות ברוב חטאיו ואם על-ידי החסרונות שהקב"ה מזמין לו, הוא המפתח שלו לקרבת ה' והוא זה שמגין עליו מכל דבר רע.**

ניתן להשיג את הקונטרס 'הביניני' במוקדים הבאים:

ארה"ק

ירושלים	מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76
	חנות ספרים עין יעקב	עין יעקב 31 מול שטיבלאך מא"ש
	מקוה צאנז	רחוב זית רענן
	מקוה באיאן	רחוב מלכי ישראל
	מקווה דושינסקי	שמואל הנביא
בית שמש	מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה
	ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים
	ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944
	קיוסק שע"י מקוה פופנהיים	רחוב נהרדעא 18
	ביהמ"ד הגדול וויזשניץ	רחוב רבי יהושע 18
בני ברק	בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה
	מקוה בית פנחס	רחוב יואל
	מקוה ויזניץ	רחוב רבינא
	מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5
	ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק ניסים פינת עוזיאל
	סופר מילר	רחוב אור החיים
	מעדניית יאפצ'ק	רחוב עזרא
	בית המדרש לעלוב	רחוב ברויער 27 שיכון ה'
	סאטמער מרקט	רחוב חזון איש 33
	חדש!! מקווה זוטשקא	רחוב באר מים חיים 10
אשדוד	בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז
	מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז
	בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג
	מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס
	היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבעלזא רובע ג
	ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9
	ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3
ביתר עילית	בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5
חיפה	בית המדרש בעלזא	רחוב הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59
	ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720
	חנות הופמאן	רחוב מיכאל 10
פתח תקוה	שכונת הבעש"ט	052-760-0162
	מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א
קריית גת	מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2
מודיעין עילית	בית המדרש אמרי חיים ויזניץ	רחוב טרפון
	ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד
	בית מדרש באיאן	גרין פארק
גבעת זאב	ביהמ"ד בעלזא	רחוב גור אריה
צפת	ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ז בסמוך למלון רימונים
טבריה	מקוה צאנז	052-7670873
תל אביב	ביהמ"ד דרכי איש	הדף היומי 8
נתניה	חנות ספרים טובים	קרית צאנז

אם ברצונך לקחת חלק **בזיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך,
ניתן לפנות ל'מכון הביניני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הביינו' במוקדים הבאים:

חו"ל

בארא פארק	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	4615 14th Avenue
	Kosher Discount	4909 13th Ave
מאנרא	ע"י המקוואות	
ווילִיאמסבורג	Central Market	50 Division Ave
מאנסי	ספרים שאפע ווישניץ	25 Phyllis Terrace
מונטריאל	Zoubris	5678 Park Ave
	Copy BQ	5665 Park Ave
אנטווערפן	בית המדרש אהל משה	Lange Leemstraat 170A
	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	Van Spangenstraat. 6
	בית הלל	belgielei 80
לונדון	בית המדרש סקווירא	47 East Bank
	בית מסחר עולם הספר	St Kildas Road
	ביהמ"ד בעלזא	1 Belz Terrace
וועסטקליף	ביהמ"ד הגדול ישמח ישראל	18 Hildaville Drive
	ביהמ"ד מילואים לאפוד	105 Hamlet Court Road
מאנשסתר	בית המדרש מחזיקי הדת	
	מקוה מחזיקי הדת	
	ויואל משה דסאטמאר מקוה געשעפט	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם **זיכוי הרבים**, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען **א חלק אין די הוצאות**, ביטע רופט: 718.387.1122

842106199482